

Lehiaren
Euskal Agintaritza
Autoridad Vasca
de la Competencia

EAEko oinarrizko elikagaien prezioen bilakaerari buruzko azterlana

2023 Abendua

AURKIBIDEA

I. SIGLEN AURKIBIDEA	3
II. EGIKARITZE-LABURPENA	4
III. SARRERA.....	7
1. Inflazio-testuingurua	7
2. Helburuak	10
IV. METODOLOGIA	11
1. Elikagaiak hautatzea	11
2. Datuen iturriak.....	15
3. Metodoak	16
V. EMAITZEN ANALISIA	17
1. Ikuspegi orokorra.....	17
2. Arrain freskoak edo hoztuak	19
3. Ogia.....	29
4. Txarkuteria eta haragi lehorra, gazia edo ketua	31
5. Behiki freskoa, hoztutakoa edo izoztutakoa	33
6. Hegazti okela freskoa, hoztutakoa edo izoztutakoa	37
7. Arrautzak	45
8. Esnea.....	50
VI. ONDORIOAK.....	54
VII. BIBLIOGRAFIA	57
VIII. ERANSKINAK	61
1. eranskina. Erabilitako informazio iturrien deskribapena	61
2. eranskina. Erabilitako iturrien laburpen taula.....	65
3. eranskina. Iturrien datu baseen aldagaiak	66
4. eranskina. Supermerkatuei egindako <i>web scraping</i> -aren grafikoak.....	68

I. SIGLEN AURKIBIDEA

ABEE	Aldi Baterako Enplegu-erregulazioko Espedientea
BEZ	Balio Erantsiaren gaineko Zerga
EAE	Euskal Autonomia Erkidegoa
ECOICOP	European Classification of Individual Consumption by Purpose (Helburuaren arabera Banakako Kontsumoaren Europako Sailkapena)
EBZ	Europako Banku Zentrala
EIN	Estatistikako Institutu Nazionala
EUSTAT	Euskal Estatistika Erakundea
FAI	Familia Aurrekontuei buruzko Inkesta
FACUA	Andaluziako Kontsumitzaileen eta Erabiltzaileen Elkarteen Federazioa (gaur egun Espainia osoan dago)
IPRI	Industriako Prezioen Indizea
KPI	Kontsumoko Prezioen Indizea
LEA/AVC	Lehiaren Euskal Agintaritza
MAPA	Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa
MARM	Ingurumen eta Landa eta Itsas Inguruneke Ministerioa (gaur egun MAPAren eta MITECOren artean banatuta dago)
MITECO	Trantsizio Ekologikoaren eta Erronka Demografikoaren Ministerioa
MLBN	Merkatuen eta Lehiaren Batzorde Nazionala

II. EGIKARITZE-LABURPENA

Inflazio orokortua eta azterlanaren helburua

Euskadik, Europa eta Espainia parean, inflazio esanguratsua bizi izan du XXI. mendeko hirugarren hamarkadako lehen urteetan. Inflazio horrek familien erosteko ahalmenean eragin nabarmena izan du; izan ere, 2022an EAE erosteko ahalmen gehien galdu duen laugarren erkidegoa izan da. **2022an bereziki, Ukrainako gerra piztu ondoren, zenbait produkturen prezioa beste batzuen baino gehiago igo da, eta elikagaiena eta alkoholik gabeko edariena izan da nabarmenena.** Badirudi joera horrek behera egin duela 2023an; hala ere, 2021eko urtarriletik 2023ko abuzturarte metatutako inflazioa % 16,0koa zen (% 26,8koa elikagaien kasuan).

Inflazioak kontsumitzaileen erosteko ahalmena murrizten du, eta, kasurik onenean, kontsumitzaileen kontsumo-ereduetan produktu merkeagoetara, kalitate txikiagoetara edo ongizate-berme txikiagoetara jotzeko ohitura ezartzen du; gainera, ongizatea eta ingurumen-inpaktua errespetatzen dituzten berme gutxiagoko produktuak sustatzen ditu, eta horrek azken urteetan lortutako joera hausten du. Eta, kasurik okerrenean, elikadura osasungarria eta orekatua lortzeko oztopoak jartzen dizkie. Ekonomia osoari dagokionez, egoera horrek ziurgabetasuna eta mesfidantza eragiten ditu, prezioen aldakortasuna dela eta. Horrek inbertsioak murriztea eta langabezia handitzea ekar dezake enpresek kostuen igoerari aurre egin ezin badiote, eta, ondorioz, krisi ekonomikoak sortzen dira.

Horregatik, bereziki garrantzitsua da inflazio-mugimenduen atzean enpresa-estrategia gehigarririk ez egotea, haien ondorio gaiztoak are gehiago areagotu ditzaketenak, edo bestela esanda, baliteke enpresa batzuk inflazio-aldiaz baliatzea lehiaren aurkako estrategiak gauzatzeko, prezioen igoerak edo enpresa-marjinen igoerak kostuen igoeren gainetik jartzeko.

Testuinguru horretan, lehia leialaren zeregina funtsezkoa da balio-katean zehar kostuak azken prezioetan modu justuan islatuko direla bermatzeko, horrela gainkostuak saihesteko eta azken kontsumitzaileei mesede egingo dien efizientzia sustatzeko.

Lehiakortasun-politikak, zigortzeko eta sustatzeko eginkizunen bidez, berebiziko garrantzia izan dezake elikadura-kateko egiturazko desorekak zuzentzean, eta eragin positiboa gizartearen ongizatean eta, oro har, ekonomian.

Lehiaren Euskal Agintaritzak (LEA/AVC) nabarmendu du **beharrezkoa dela prezioen etengabeko jarraipena egitea eta ikusitako igoeren atzean egon daitezkeen arrazoiak aztertzea.**

Ildo horretan, beste faktore batzuek, *shock* makroekonomikoetatik harago, Euskadiko elikagaien prezioen bilakaeran zer eragin duten aztertzen du azterlan honek. Balio-katearen fase bakoitzean (ekoizpena, eraldaketa, handizkako banaketa eta txikizkako banaketa) hainbat elikadura-produktu garrantzitsuren prezioek izan duten igoera erlatiboa aztertzen du, eta esperotakotik edo arrazoizkotik desbideratzen diren prezioen aldaketak azaltzen ditu.

Metodologia eta datu-iturriak

Elikagaien prezioen bilakaerari modu integralean heltzeko, azterlanak ikuspegi mistoa darabil, metodologia kuantitatiboak eta kualitatiboak konbinatzen baititu. Ikuspegi dual horren bidez, zenbakizko datuak aztertzeaz gain, informazioa testuinguruan kokatu eta zehaztu daiteke merkatuko eragile garrantzitsuen ikuspuntu eta esperientziei esker.

Azterketa kuantitatiboa balio-katearen fase bakoitzerako prezioen bilakaerara bideratu da, eta 2021eko urtarriletik 2023ko abuztura bitarteko aldia aztertu da. Datu kuantitatiboak, batez ere, erakunde publikoetatik eta argitaratutako datuetatik bildu ziren, baita eskuragarri dauden mikrodatuen ustiapenaren bidez ere. Gainera, *web scraping* metodoa erabili zen, 2023ko maiatza eta abuztua bitartean supermerkatuetako salmenta publikoen prezioen datuak lortzeko. Elikagaien balio-katearen faseak kontuan hartuta bildu ziren datuak, iturri espezifikoekin, bai Euskadirentzat, bai Espainia osoarentzat.

Osagarri gisa, euskal merkatuko funtsezko parte-hartzaileekin talde-elkarrizketak egin ziren. Zehazki, elkarrizketa bat egin zen BM, EROSKI eta MERCADONA supermerkatuetako merkataritza-departamentuetako ordezkariekin, eta beste hiru elkarrizketa, bakoitza sektore jakin bati lotuta; hurrenez hurren, arrantza-sektoreko, arrautzen sektoreko eta hegazti-haragiaren sektoreko ordezkariak elkartu ziren elkarrizketa horietan.

Azterlanerako elikagaien aukeraketa bi irizpide nagusitan oinarritu zen: produktu horiek euskal familien kontsumo-saskian duten garrantzia eta ECOICOP (European Classification of Individual Consumption by Purpose) sailkapenean duten adierazgarritasuna. Horrela, ziurtatzen dugu aztertutako elikagaiek zehaztasunez islatzen dituztela euskal familien kontsumo-ereduak, eta azterlanaren ondorioak bat datozela eskualdeko elikadura-kontsumoaren errealitatearekin. Hautatutako produktuen artean, arrain freskoa, ogia, txarkuteria, behikia, hegazti-okela, arrautzak eta esnea daude, eta Euskadiko kontsumo-saskiaren diru-balioaren % 50 baino gehiago osatzen dute.

Ondorioak

Aztertutako aldirako, kontsumorako prezioen indizeak –hau da, txikizkako banaketa-fasean– **hautatutako elikagaiak % 18 eta % 50 artean igo ziren Euskadin; Espainia osoan ikusitakoaren antzeko zifrak dira**, baina zertxobait txikiagoak. Hazkunderik txikiena izan duen produktua arrain fresko eta izoztua izan da (% 18,2), eta esneak izan du hazkunderik handiena (% 49,5) aztertutako aldian. Ondoren, arrautzek izan dute gorakada handiena (% 42) eta, apalago, behikia (% 23,2), ogiak (% 19) eta hegazti-okelak (% 18,9).

Igoera horiei egin behar izan diete aurre kontsumitzaileek, eta horien aurrean Espainiako Gobernuak sartutako BEZaren jaitsierak ezer gutxi arindu ahal izan du. Hala ere, azterketa kualitatiboan parte hartu zuten supermerkatuetako ordezkariak adierazi zuten, neurria ezabatuko balitz, ehuneko hori zuzenean igaroko litzatekeela salmenta publikoaren preziora, eta baieztapen horiek bat datoz Merkatuen eta Lehiaren Batzorde Nazionalak (MLBN) eta Espainiako Bankuak egindako ikerketekin.

Balio-katea bere osotasunean kontuan hartuta, **patroi ohikoena ekoizpen-fasean izandako igoera handia da, eta pixkanaka gutxitzen doa txikizkako banaketa-fasera iritsi arte.** Hala ere, kasu batzuetan ez da bilakaera hori izan. Zehazki, arrainaren handizkako banaketa-fasean hazkunde txikiagoak ikusten dira txikizkako banaketa-fasean erregistratutakoak baino; arrautzen eraldaketa-fasean, igoera aurreko fasean baino askoz handiagoa izan da; eta esnearen txikizkako banaketan hazkunde handiagoa ikusten da eraldaketa-fasean izan zena baino.

Termino erlatiboetan, argi eta garbi nabarmentzen da arrautzen igoera, ekoizpen-prezinoa bikoiztu baino gehiago egin baita 2021eko urtarriletik 2023ra bitartean, eta eraldaketa-faseko prezioa (maila nazionalean soilik eskuragarri) ia hirukoiztu egin baita. Aldiz, supermerkatuetan % 42 igo da «bakarrik». Era berean, oso esanguratsua da prezioaren igoera esnearen ekoizpenean (+% 85). Ekoizpen-kostua ia bikoiztu duten beste arlo bat behiena izan da (+% 76), eta, ondoren, maila apalagoan, garia (% 61) eta txerrien hazkuntza (% 51,6 eta % 56,2 artean, arrazaren arabera).

Azterketa kualitatiboak balio izan du egiaztatzeko, hain zuzen ere, **Ukrainako gerraren hasierak lehengaien eta energiaren prezioetan eragindako igoera** izan dela ekoizpen-, eraldaketa- eta banaketa-prezioen igoeraren erantzule nagusia, kasu askotan aurrekaririk gabeko egoeretara heldu baitira. Dena den, azterketarako garrantzitsuak diren beste zenbait faktore espezifiko ere aipatu dituzte.

Lehenik eta behin, arrautzaren balio-kateko eragile garrantzitsuek adierazi zuten eskaintzaren eskasia izan zela arrazoia, 2022an esportazioek gora egin zutelako hegazti-gripe larri baten ondorioz, zeinak eragina izan baitzuen bereziki Europako gure

bizilagunengan –eta ez ekoizpen-kostuen igoerak–. Faktore horri esker, kostuen igoeraren zati bat hurrengo fasera eraman zuten, eta, ondorioz, supermerkatuetako prezio linealen igoera eragin zuen.

Bigarrenik, arrainaren balio-katearen konplexutasuna berresteko balio izan zuen, ia ezinezkoa baita produktu bakar gisa tratatzea.

Eta hirugarrenik, eta baita balio-kate batzuen berezitasunak frogatzeko ere. Adibidez, hegazti-okelaren hazkuntza-aldia behiarena baino askoz ere txikiagoa denez, ekoizleek tarte handiagoa dute maniobrak egiteko eta egoerara egokitzeko. Gauza bera gertatzen da maila altueneko produktuak gainerakoekin alderatzean, produktu ekologikoaren ziurtagiriek edo beste estandar batzuek egokitzeko gaitasuna mugatu baitezakete (adibidez, pentsuen errezetak aldatzea, gutxiago garestitu diren zerealak sartzeko).

Laburbilduz, egindako azterketa alderatuan **ez da ikusten Euskadin kontsumitutako oinarrizko produktu nagusien prezioen bilakaeran zantzu garrantzitsurik, zeinak azal ditzakeen euskal kontsumitzaileengan eragin esklusiboa duten lehia-distortsio espezifikoak eragin dituzten portaerak.**

III. SARRERA

1. Inflazio-testuingurua

Elikagaien prezioen inflazioa arazo orokor bihurtu da Europa osoan, eta, ondorioz, Espainian, eta horren ondorioak Euskadin ere nabaritu dira¹.

Inflazioa ondasun eta zerbitzuen prezioak sistematikoki handitzen diren prozesua da, eta hainbat arazo sortzen ditu. Kontsumitzaileen erosteko ahalmena murrizten da, eta kontsumoa murrizteko edo jokabide-ereduak aldatzeko estrategietan erortzen dira²; ziurgabetasun eta mesfidantza handiagoa sortzen du, prezioen aldakortasuna dela eta, eta horrek inbertsio txikiagoa eta krisi ekonomikoa ekar ditzake; kostuak handitzen ditu enpreetan, eta horrek kaleratzeak eta, ondorioz, langabezia handitzea ekar dezake.

Kontsumoko Prezioen Indizea (KPI) da inflazioa neurtzeko erabilitako adierazle nagusia. **Euskadin 2023ko abuztuan, KPIaren urte arteko tasa % 2,7koa izan zen (% 16,0**

¹ Izan ere, Espainian, elikagaien prezioen igoera ez da euroaren eremuan izandakoaren oso bestelakoa izan, baina inflazio orokorrari egindako ekarpena handiagoa izan da, Espainiako kontsumo-saskian elikagaiek pisu handiagoa dutelako (% 25,1 Espainian eta % 20,9 eurogunean, batez beste).

² McKinsey and Company (2023) autoreen “*Living with and responding to uncertainty*” txostenaren arabera, Europako kontsumitzaileen % 53k aurrezteko moduak bilatzen ditu, eta supermerkatu merkeagoak eta marka zuriko produktuak aukeratzen ditu; fenomeno hori errenta-maila guztietan gertatzen da.

metatua 2021eko urtarriletik); eta elikagaien eta alkoholik gabeko edarien kasuan, urte arteko % 10,0ko igoera izan zuten (EIN, 2023). **Euskadiko balioak Espainia osoan ikusitakoan oso antzekoak dira; 2023ko abuztuan, Espainiako KPIaren urte arteko aldakuntza % 2,6koa zen** (% 6,1 azpiko inflazioa³), baina 2021eko urtarriletik data horretara arte metatutako inflazioa % 16,0koa zen. Hala ere, **elikagaiak eta alkoholik gabeko edariak** dira prezioetan igoerarik handiena izan duten produktuak (urte arteko % 10,5, 2021eko urtarriletik % 26,8ko hazkunde metatuarekin).

Ia elikagai guztien prezioek egin dute gora, baina oso modu heterogeneoan. Espainiako Bankuaren datuen arabera (Borrallo *et al*, 2023), olioak eta gantzak izan ziren igoera handieneko elikagaiak Espainian 2022an (% 31,2), baina pisu gutxi izan zuten kontsumo-saskian. Aldiz, pisu handiagokoak dira «esnea, gazta eta arrautzak» eta «ogia eta zerealak»; horien prezioak % 24,9 eta % 19,3 igo ziren, hurrenez hurren. 2023ko abuztura arte eguneratutako zifrekin aurrerago ikusiko dugunez, elikagai askok gora egiten jarraitu dute 2023an ere, 2022arekin alderatuta modu apalagoan bada ere.

Egoera horrek zaildu egin dezake diru-sarrera txikiak dituzten etxeetan elikadura osasungarria eta orekatua izatea. Izan ere, badirudi inflazioak eragin handiagoa duela familien erosahalmenean, pandemiarekin lotutako ABEEen ondorioz 3 milioi langileren soldatak % 30 murrizteak baino (Adecco Group Institute, 2022). **Euskadiren kasu zehatzean, aipatutako txostenak adierazten du inflazioak nabarmen eragin diola biztanleriaren erosahalmenari, 2022an erosteko ahalmen gehien galdu duen laugarren erkidegoa baita**, hau da, 853 euro murriztu da gastuetarako dirua, aurreko urtearekin alderatuta.

Faktore horiek nagusiki globalak dira, elikagaien lehengaien eskaintzari eta ekoizpen-kostuei eragin zieten, eta lehen mailako baldintzatzaileak izan dira elikagaien prezioen bilakaeran. Horien artean **Ukrainako Gerra** nabarmentzen da, energiaren, erregaien eta ongarrien hazkundean eragin argia izan baitu; eta lehortea ere bai, nekazaritza-ekoizpenaren kantitatea eta kalitatea murriztea eragin baitu. Garrantzitsua da faktore horiek kontuan hartzea, horien ondorioak nolabaiteko atzerapenarekin ikus daitezkeelako kontsumo-prezioetan. Datu historikoen arabera, denbora-desfase hori 6 eta 12 hilabete artekoa da, eta, beraz, 2022ko hirugarren hiruhilekoko energiaren prezioen gailurra 2023 hasieratik aurrera ikus daiteke (McKinsey and Company, 2023).

Hala ere, 2022an izandako goranzko joera gelditzen hasi da 2023an. Aldaketa Espainiako Gobernuak onartutako oinarritzko elikagaiei BEZa jaistearen indarrean sartzearekin batera

³ Azpiko inflazioak prezioen bilakaera kalkulatzeko, produktu energetikoak (elektrizitatea edo gasolina, esaterako) eta landu gabeko elikagaiak (frutak edo barazkiak, esaterako) kontuan hartu gabe. Baztertutako produktu-multzoek aldakortasun handiagoa izaten dute; beraz, azpiko inflazioa inflazio-maila orokorraren adierazle egonkorragoa da.

gertatu bada ere⁴, eta Espainiak 2023an EBko bigarren inflazio-tasarik baxuena izan arren, Luxenburgoren gaintetik soilik, ez litzateke zuzena izango kausalitatea egoera horri zuzenean esleitzea.

Merkatuen eta Lehiaren Batzorde Nazionalaren txosten baten arabera (MLBN, 2023) "eskuragarri dauden datuen analisiak ez du erakusten banatzaileek BEZaren jaitziera osoa azken prezioetara eraman dutenik"; ondorio hori Espainiako Bankuak 2023ko martxoan emandakoaren antzekoa da, bertan kalkulatu baita "BEZaren beherapenaren %90 inguru elikagai batzuen kontsumo-prezioetara modu eraginkorrean igaro zela urtarrilean" (Gavilán, 2023). Hala ere, beste azterlan baten arabera, neurri horren guztizko eragina apala da inflazio-shockaren tamainarekin alderatuta, eta ondorio hori azterlan honetarako egindako analisi kualitatibotik ateratzen denaren antzekoa da. **Elikagaien prezioak % 16 igo ziren 2022an, eta neurri horrek elikagaien azpitalde jakin bateko prezioak % 3,5 jaitea baino ez zuen ekarri** (Alumnia *et al*, 2023). Gainera, beherapena aplikatu ondorengo lehen asteetan pilatu zen eragina; izan ere, 2023ko otsailaren amaieran, beherapenak eragindako produktuen prezioek abenduko azken asteko maila berreskuratu zuten (% 99,1) (orduan izapidetu zen BEZaren murrizketa). Azken batean, beste faktore batzuek ere, hala nola Ukrainako gerraren ondorioen asimilazioak, pandemia gairak edo EBZk hartutako diru-politika murriztaileko neurriek, eginkizun nagusia izan dute joera-aldaketan.

Hala ere, azterlan honen helburua da egiaztatzea ea EAEko elikadura-merkatuaren egituraren beste faktore espezifikoago batzuek ere eragin garrantzitsua izan duten prezioen bilakaeran.

Horretarako, lehenik eta behin, analisi kuantitatibo baten bidez, Euskadiko familien elikagaien oinarritzko saskian garrantzitsuak diren hainbat produkturen balio-katearen fase bakoitzean eman den prezioen igoera erlatiboa alderatuko da

Bigarrenik, literaturaren berrikuspen eta azterketa kualitatibo batetik abiatuta, jazotakoari erantzuna ematea da helburua, deskribatutako inflazio-prozesua dela eta, bilakaera esperotakoa edo arrazoizkoa ez den kasuetan.

⁴ Aldi baterako murriztu ziren BEZ murriztuaren (% 10etik % 5era) eta supermurriztuaren tasak (% 4tik % 0ra) zenbait elikagaiarentzat 2023ko urtarrilaren 1etik ekainaren 30era bitartean, abenduaren 27ko 20/2022 Errege Lege Dekretuaren bidez (Ukrainako Gerraren ondorio ekonomiko eta sozialei erantzuteko eta La Palma uhartea berreraikitzeke eta beste kalteberatasun-egoera batzuei laguntzeko neurri buruzkoa). Ekainaren amaieran, ekainaren 28ko 5/2023 Errege Lege Dekretuaren bidez, neurria 2023ko abenduaren 31ra arte luzatu zen. Halaber, 2023ko azaroaren 15eko inbestidura-saioan, Pedro Sánchezek iragarri zuen BEZaren murrizketa 2024ko ekainera arte luzatuko zuela.

Azterlan honen helburua hautatutako elikagai bakoitzaren ekoizpenean, eraldaketan eta banaketan prezioekin zer gertatu den ulertzen laguntzea da, bai datuek adierazten dutenaren bidez, bai EAEko elikadura-merkatuko funtsezko eragileek partekatu dituzten bizipenetan oinarrituta.

2. Helburuak

Deskribatutako inflazioaren testuinguruan, **Lehiaren Euskal Agintaritzak (LEA/AVC) funtsezkotzat jotzen du familien erosketa-saskia osatzen duten elikagaien prezioen jarraipena egitea, eta ikusitako igoerak justifika ditzaketen arrazoiak aztertzea**. Izan ere, 2023ko ekainaren 5ean, Europako Banku Zentraleko presidentek ohartarazi zuen enpresa batzuk inflazioaz baliatu zirela prezioak kostuen igoeraz haratago handitzeko, eta lehiaren agintariei eskatu zien egoera azter zezaten (Ward et al, 2023).

Lehia faktore garrantzitsua da balio-katean sortzen diren kostuak azkenean kontsumitzaileak ordaintzen dituen azken prezioetara igarotzeko unean. Horrela, merkatu lehiakorrek daudela ziurtatzea ezinbestekoa da gainkosturik gerta ez dadin eta ondoriozko azken prezioan eragina izango duen efizientzia aplikatzeari utz ez dakion.

Kezka hori agintaritzza honen "Elikaduraren Balio-katea Euskadin eta Lehia-politika" (LEA/AVC, 2022) txostenean ere agerian geratu zen. Bertan, nekazaritzako elikagaien balio-katearen izaera estrategikoa azpimarratzen zen, bai eta kateko harremanak merkatuaren ikuspegitik zuzena eta leiala den funtzionamendu baten mende egoteko beharra ere, hartara lehiak prezioetan, kopuruan, kalitatean, hautatzeko aukeran eta berrikuntzan eragin positiboa izan dezan.

Era berean, "Elikadura-katearen Legea zati batean garatzen duen dekretu-proiektuari" buruzko arau-txostena (LEA/AVC, 2023) eta "COVID-19 eta Elikagai Freskoak" txostena (LEA/AVC, 2020) argitaratu dira. Txosten horretan, handizkako merkaturatutako produktu freskoen prezioen bilakaera jarraitu eta aztertu zen.

Lehia-politikak elikadura-katearen egiturazko desorekak gainditzeko lagun dezake, bai bere zigor-eskumenetara joz, bai bere sustapen-funtzioak aplikatuz, horien bidez ekimenen bideragarritasunaren berri eman baitezake edo merkatuen lehia-egoera azter baitezake. Ildo horretan, LEA/AVCren lehentasunezko jarduerak dira oraindik ere gizarte-ongizatea murriztu dezaketen kolusiozko akordioak eta nagusitasunezko posiziotik enpresa batek egin ditzakeen abusuak zaintzea eta horietan esku hartzea, bai eta merkatuen jarraipena egitea ere, eta azterlanak horren erakusgarri izan nahi du.

Azken batean, azterlan honek aukera emango du 2021eko hasieratik 2023ko abuztura bitartean Euskadiko oinarritzko elikagaien prezioen bilakaera ezagutzeko. Zehazki, fokua lehian jarrita, honako helburu hauek lortu nahi dira:

1. Zehaztutako aldiaren Euskadiko **elikagaien prezioek Euskadin izan duten bilakaera** aztertzea, eta aldaketak eta horien kausak identifikatzea.
2. Jakitea **elikadura-katearen zein etapatan igotzen diren prezioak** eta horrek produkzioan, banaketan eta kontsumoan sortzen duen eragina ebaluatzea.
3. Euskadiko elikagai-ondasunen **prezioak** estatuko ereduarekin **alderatzea**, ondorio sendoak eta testuinguruari lotutakoak ateratzeko.
4. **Baloratzea** ea desberdintasun nabarmenik dagoen Euskadin, eta ea horrek adierazten ote duen **merkatuetan lehia-gabeziak daudela** edo elikagaien prezioak **lehia-funtzionamendu ona** duten merkatuenak baino handiagoak izaten laguntzen duten **akatsak daudela**.

IV. METODOLOGIA

1. Elikagaiak hautatzea

Azterketarako elikagaiak hautatzeko, bi fasetan egituratutako prozesu bat erabili da. Lehen etapan, analisirako oinarritzko elikagaiak edo azken produktuak aukeratu ziren. Ondoren, elikagai horietako bakoitzari lotutako elikadura-katea identifikatu zen, aztertu beharreko "ibaian gorako" faseetako produktuak identifikatu eta hautatu ahal izateko.

1. fasea: Oinarritzko elikagaiak hautatzea

Azterketarako elikagaiak ECOICOP (*European Classification of Individual Consumption by Purpose*) **sailkapenaren bidez hautatu ziren**. Sailkapen horrek azterketa-esparru sendoa eskaintzen du, sailkapen estandarizatua eta estatistika-erakunde publikoek baliozkotua baita⁵.

ECOICOP hamabi talde handitan egituratuta dago. Lehenengoa "Elikagaiak eta alkoholik gabeko edariak" da; mota desberdinetan sailkatutako 71 produktu ditu, hala nola ogia eta zerealak, haragiak, arrainak eta itsaskiak, olioak eta gantzak, frutak, lekaleak eta barazkiak, azukrea eta gozogintza, beste inon sailkatu gabeko elikagaiak eta alkoholik gabeko edariak.

Bestalde, **Familia Aurrekontuei buruzko Inkesta (FAI)** aztertu zen. EINen inkesta hau Euskal Estatistika Erakundearen (Eustat) Familia Gastuen Inkestaren antzekoa da, eta etxeen azken kontsumoko gastuari eta ECOICOPen kontsumo-arlo desberdinen arteko

⁵ Izan ere, sailkapen hori erabiltzen da estatistika-eragiketetan, hala Kontsumoko Prezioen Indizean (KPI), Familia Aurrekontuei buruzko Inkestan (FAI), azterlan honetan erabiliko diren adierazleetako bi.

banaketari buruzko informazioa biltzen du. Azterlan honen esparruan, EINen datuak erabili dira, iturri horrek mikrodatuak lortzeko aukera ematen duelako.

Azterketa horren bidez, **Euskadiko familien kontsumo-saskian garrantzi handiena duten elikagaiak identifikatu dira**. Banaka elikagai-saskiaren batez besteko ehuneko esanguratsua osatzen duten produktuak hautatu dira, eta, horiek batuz gero, elikagaien kategorian eurotan egindako guztizko kontsumoaren % 50 baino gehiago osatzen dute.

1. taula: Azterlanean sartutako produktuak eta kontsumo-saskian duten pisu erlatiboa

ECOICOP produktua	Elikadura-kontsumoko saskiaren batez besteko ehunekoa (%)	Elikadura-kontsumoko saskiaren ehuneko metatua (%)
Arrain freskoak edo hoztuak	10,80	10,80
Ogia	8,98	19,78
Txarkuteria eta haragi lehorra, gazia edo ketua	8,81	28,59
Behiki freskoa, hoztua edo izoztua	7,26	35,85
Esnea ⁶	6,31	42,16
Hegazti-okela freskoa, hoztua edo izoztua	6,26	48,42
Arrautzak	2,19	50,61

Metodologia horri esker, produktuak modu zehatzean hautatu daitezke, eta azterketa EAEko familien elikadura-kontsumo espezifikora egokitu daiteke. Hala, ez da erabaki arbitrarioz hartzen zer produktu monitorizatu erabakitzeke, eta, gainera, bermatzen da azterlanaren emaitzek modu zehatz eta koherentean islatuko dituztela prezioek EAEko etxekoen unitateen erosahalmenean dituzten ondorioak, elikagaiei dagokienez.

2. fasea: "Ibaian gorako" produktuak identifikatzea

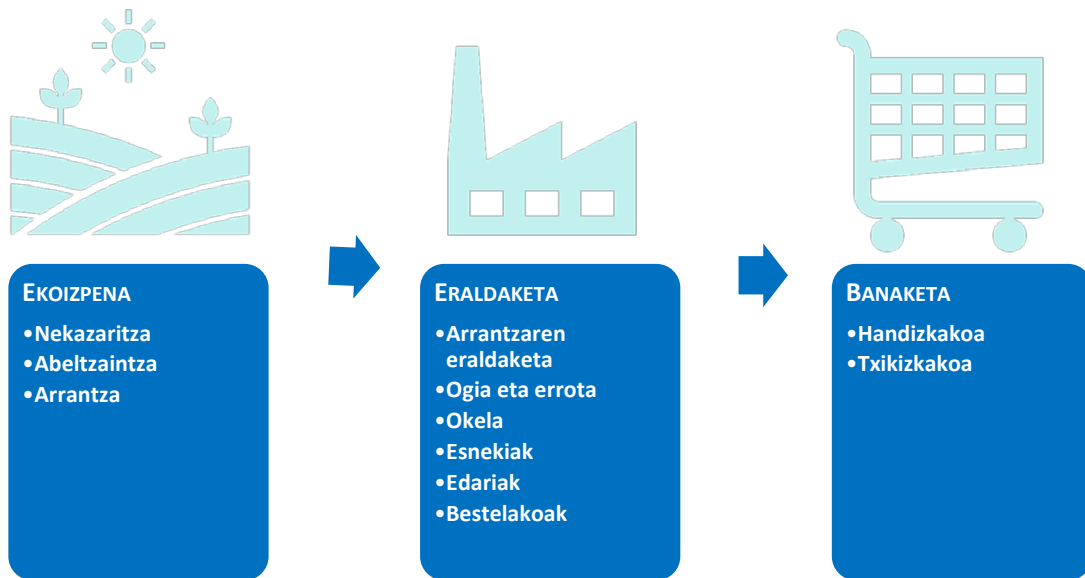
Oinarrizko elikagaiak hautatu ondoren, **beharrezkoa da horietako bakoitzaren balio-katean "ibaian gora" dauden produktu nagusien prezioak identifikatzea**. Azterketa horri esker, prezioak elikadura-katearen zer fasetan igotzen diren identifika daiteke.

Agintaritza honen 2021eko txostenari (LEA/AVC, 2022) jarraiki, **nekazaritzako elikagaien balio-kateak produktuen ekoizpen-, eraldaketa- eta banaketa-fasetan esku hartzen duten jarduerak eta operadoreak integratzen ditu** (1. irudia), eta kanpoan uzten ditu 10 milioi eurotik beherako fakturazioak dituzten garraioko edo ostalaritzako eta jatetxeetako jarduerak eta 50 milioi eurotik beherako fakturazioa duten ostatu-zerbitzuak eskaintzen dituzten enpresak. Antolamenduari dagokionez, jarduerak hiru talde nagusitan egituratzen dira –ekoizpena, eraldaketa eta banaketa–, eta bigarren

⁶ Barne hartzen ditu esne erdi krematsua eta gaingabetua, esne osoa eta esne kontserbatua

mailako bi taldetan –industria eta zerbitzu osagarriak eta ezagutza- eta dinamizazio-eragileak–. **Azterlan honen esparruan, hiru talde nagusiak bakarrik hartuko dira kontuan, nahiz eta banaketa-fasea handizkako eta txikizkako banaketan bereizten den.**

1. irudia. Nekazaritzako elikagaien balio-katea Euskadiko ekonomian

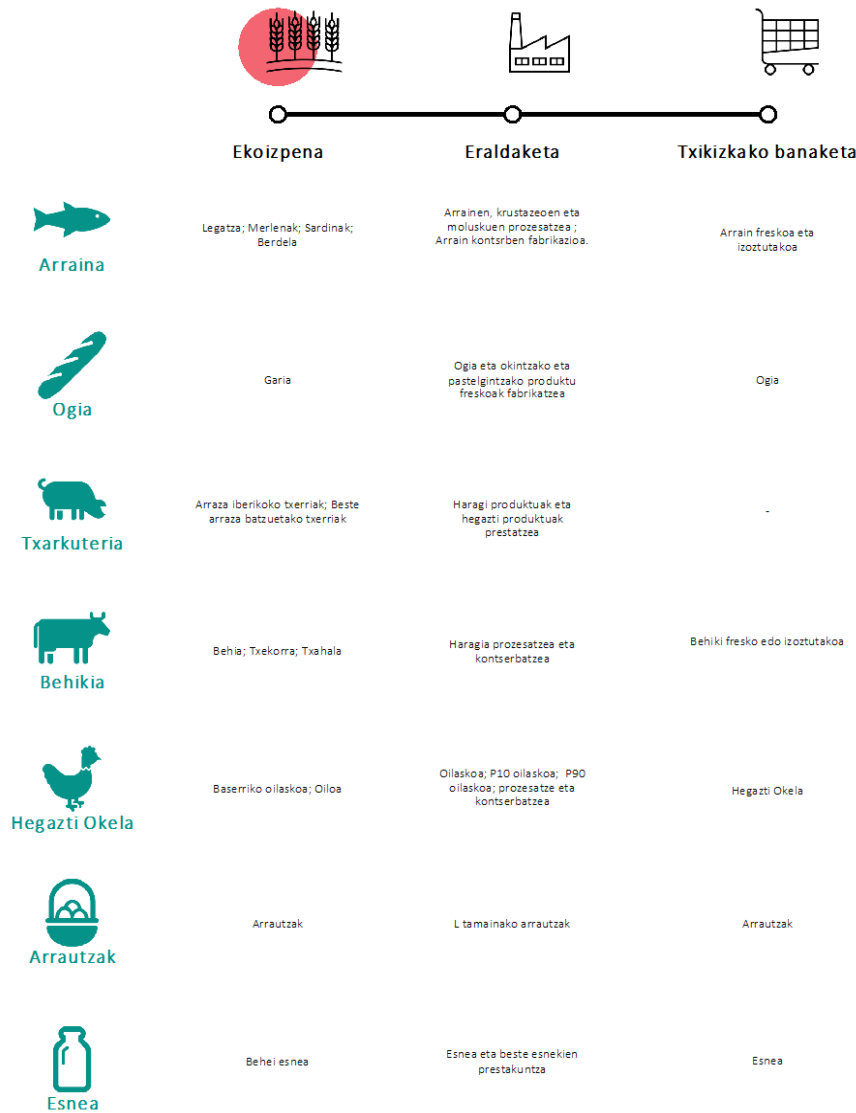
Iturria: Basque Food Clusterren egokitzapena⁷

Beraz, **azken kontsumoko produktuak ez ezik, produkzio-katearen barruko funtsezko ondasunak eta prezioen bilakaera ere aztertzen dira.** Honako infografia honek hautatutako oinarritzko elikagai bakoitzaren tarteko produktuak laburbiltzen ditu:

⁷ Hemen eskuragarri: <https://basquefoodcluster.com/somos/>

2. irudia: Hautatutako balio-kate bakoitzean aztertutako produktuak

HAUTATUTAKO PRODUKTUEN BALIO-KATEA

Iturria: Geuk egina

2. Datuen iturriak

Ikerketa hau egiteko, Euskadiko oinarrizko elikagaien balio-katearen fase bakoitzerako datuak erabili dira, bai eta Espainia osokoak ere.

EAEko kasurako zehazki, **Nekazaritzako Elikagaien Sektorearen Behatokiaren (HAZI - BEHATOKIA)** datuak erabili dira; behatokia nekazaritzako elikagaien balio-kateari buruzko informazio espezifikoa biltzeaz arduratzen da, eta balio-katearen lehen fasean elikadura-ondasunen prezioak lortu dira hari esker.

Gainera, Euskadiko handizkako eta txikizkako banaketa-prezioei buruzko datuak eskuratu dira. Datu horiek astero lortu dira, bai **MERCABILBAO**⁸, Euskadiko handizkako merkatu nagusietakoa baita, bai txikizkako elikagaien banaketan garrantzitsuak diren eragileetatik, hala nola **MERCADONA, EROSKI eta BM Supermerkatuak**.

Bestalde, **Espainiako Gobernuako Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioak** funtsezko baliabide batzuk ditu prezioen eta horiek nekazaritzako elikagaien sektorean duten bilakaeraren ikuspegi zehatza jasotzeko. Azterlanerako, **Nekazaritzako Jasotako Indizeak eta Prezioak**, estatu mailako **jatorriko-handizkako prezioak eta Koiunturari buruzko Asteko Txostena** baliatu dira. Hiru tresna horiek aukera ematen dute, hurrenez hurren, honako hauek lortzeko: prezioen bilakaerari buruzko ikuspegi zehatza, eguneratua eta trazagarria, nekazariak eta abeltzainek hautemandako moduan; hainbat elikagai-produkturen prezioen bilakaera hasierako etapetan eta handizkako banaketa-etapetan; eta koiuntura-adierazle garrantzitsuak, zerealen eta abeltzaintzako produktuen merkatuetako prezioak barne, eta eraldaketa-fasean prezioen bilakaeraren ikuspegia.

Eraldaketa zatiari dagokionez, EINek egindako **Industriako Prezioen Indizea (IPRI)** ere gehitu dugu. Indize horrek industriak fabrikatutako eta barne-merkatuan saldutako produktuen prezioen hileko bilakaera neurtzen du, eta, beraz, funtsezko adierazlea da estatuan eraldaketa-faseko prezioen dinamika aztertzeko. Horrez gain, txikizkako banaketa-fasean, EINek emandako Kontsumoko Prezioen Indizea (KPI) txertatu da. KPI funtsezko tresna da txikizkako banaketaren prezioen dinamika ezagutzeko eta lurralde osoan kontsumitzaileei zuzenean nola eragiten dien ulertzeko.

⁸ MERCADOS CENTRALES DE ABASTECIMIENTO DE BILBAO, S.A. – MERCAS sarearen parte da– EAEko handizkako merkatu zentral bakarra da, eta Iberiar Penintsulako iparraldeko eta Frantzia hegoaldeko elikagai galkorren banaketa-zentro handiena ere bai.

Azkenik, Espainiako lurraldeko handizkako hainbat merkaturen datuak ere erabili dira, **Mercasa** eta **Mercamadrid** enpresen bidez, banaketaren azken prezioen eboluzio-joerak ezagutzeko eta EAEko dinamikarekin alderatu ahal izateko.

1. eranskinean, aztertutako iturri bakoitzari buruzko informazio gehiago dator.

3. Metodoak

Datuak biltzeko, **metodologia kuantitatiboa eta kualitatiboa uztartu dira**. Alde batetik, 2021eko urtarriletik 2023ko abuztura bitarteko aldian balio-katearen fase bakoitzerako hautatutako elikagai-taldeen prezioen bilakaeraren azterketa esploratzailea egin da. Bestalde, informazio hori testuinguruan kokatu eta zehaztu da; horretarako, 5 elkarriketa egin dira (3 taldekoak eta 2 banakakoak), EAEko merkaturako hautatutako zenbait elikagai-talderen balio-kateko aktore garrantzitsuekin.

Datu kuantitatiboak aurreko atalean deskribatutako iturrietatik bildu dira, batez ere erakundeek bere argitaratutako datuetatik edo eskura jartzen dituzten mikrodatuen ustiapenetik; supermerkatuen salmenta-prezio publikoen datuak (2023ko maiatza eta abuztua bitartean bilduak), berriz, *web scraping* bidez lortu ziren⁹. Azterlan honetan jasotako 7 elikagai-taldeen fase gehienetarako datuak jaso dira, Euskadirako eta Espainia osorako berriazko iturriak erabilia. 2. eranskinean, bakoitzerako erabilitako iturria zehazten da, baita datuak biltzea ezinezkoa izan zen kasuak ere.

Informazioa maila eta denbora-unitate desberdinetako hainbat datu-iturrietatik dator¹⁰. Gainera, fase batzuetan, produktu-multzo batentzat oso aukera kopuru handia zegoen (adibidez, MERCABILBAOk arrain fresko eta izoztuko 152 produkturen datuak eskaintzen zituen). Kasu horietan, lagin bat hautatu da, batez ere katearen beste fase batzuetan dauden datuen arabera.

Datuak araztu dira, fase bakoitzerako produktu bakoitzaren hileko prezioa lortzeko¹¹. Azterketaren helburua da aztertzea elikadura-katearen zein fasetan gertatu diren prezio-igoera handienak. Horretarako, zenbait grafiko sortu dira igoera horiek bistaratzeko, bai benetako aldakuntzari dagokionez, bai prezioek duten joerari dagokionez. Joera kalkulatzeko, STL deskonposizioa (*Seasonal Decomposition of Time*

⁹ Metodologia hori supermerkatu horietako online dendetako datuak (prezioak) software bidez ateratzean datza (informazio gehiago nahi izanez gero, ikus 1. eranskina). Produktu gehienek prezioen erabateko egonkortasuna erakusten zuten behatutako aldian, metodologia horren bidez lortutako supermerkatuetako prezioen grafikoak ez dira testuaren gorputzean txertatu, 4. eranskinean baizik.

¹⁰ 3. eranskinean, iturri bakoitzari buruz landu ziren datuak zehazten dira.

¹¹ Produktu gehienak hilean behin aztertzen dira, baina, astero aztertzen diren produktueterako (adibidez, MERCABILBAOkoak edo Koiunturazko Txostena), hileko azken asteko produktuaren prezioa hartzen da.

Series) erabili da, LOESS metodoaren (*locally weighted regression and scatterplot smoothing*) bidez, deskonposizio klasikoaren bertsio hobetua baita¹². Horrez gain, 2. taula aurkezten da, kasu bakoitzerako prezioen igoera erlatiboaren laburpena, horiek baitira azterketa kuantitatiboaren ondorioak.

Alderdi kualitatiboari dagokionez, bost elkarrizketak 2023ko urriaren 24tik azaroaren 2ra bitartean egin ziren. Horietan guztietan, parte-hartzaileei galdetu zitzaizkien zer bilakaera izan zuten haien arloko elikagaien prezioek, eskaintzak eta eskariak, bai Euskadin, bai Espainian; zer arrazoi ikusi zituzten aldaketa horien atzean; eta baita merkatuaren egiturari buruzko informazio garrantzitsu gehiago ere.

Lehenengo talde-elkarrizketetan, BM, EROSKI eta MERCADONA supermerkatuetako merkataritza-departamentuetako ordezkariak elkartu ziren. Gainerako elkarrizketak sektorialak izan dira, hau da, produktu bererako balio-katearen faseetako hainbat eragile biltzen saiatu dira. Esplorazio-analisiaren aurretiazko ondorioak berrikusi ondoren, hiru elikagai-taldek ziruditen interesgarrienak elkarrizketak egiteko, eta horiek aukeratu ziren. Zehazki, igoerarik malkartsuenak edo portaera anormala identifikatu ziren elikagai-taldeak aukeratu ziren (ohikoena da hazkunderik handiena ekoizpen-fasean egotea, eta hori diluitzen joatea katearen ondorengo faseetan aurrera egin ahala). Hala, taldeko elkarrizketak egin ziren arrantza-sektoreko eta arrautzen sektoreko ordezkariekin, eta banakako bi elkarrizketa hegazti-haragiaren sektoreko ordezkariekin.

V. EMAITZEN ANALISIA

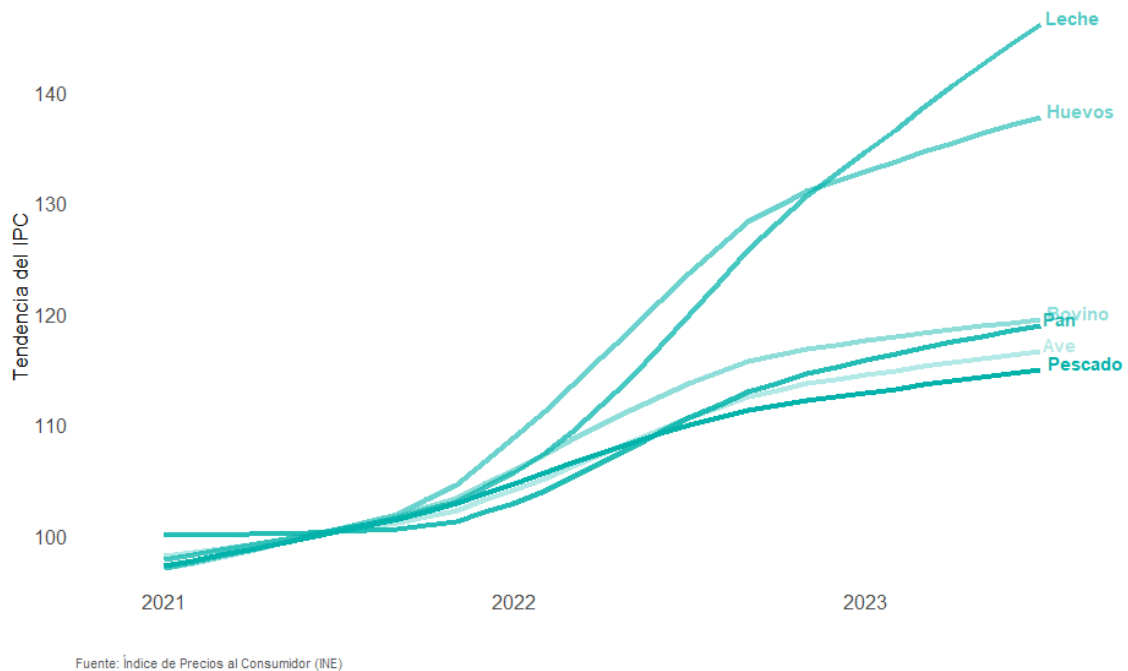
1. Ikuspegi orokorra

Elikagai-talde bakoitzaren balio-katearen fase bakoitzean lortutako datuak aurkeztu aurretik, irudi orokor bat izateko, 1. grafikoak txikizkako banaketa-fasean analisirako hautatutako produktu guztien prezioen indizearen joeraren alderaketa erakusten du.

Ikusizko irudikapen horren bidez, aztertutako aldiaren kontsumitzailearentzako salmenta-prezioen igoera handienak izan dituzten produktuak identifika daitezke. 2021-2023 aldiaren prezioen indizeak % 18 eta % 50 artean egin zuen gora Euskadin, Espainia osoan ikusitakoaren antzeko zifrak.

¹² Deskonposizio honek LOESS (*Locally Estimated Scatterplot Smoothing*, edo erregresio lokala) erabiltzen du. Erregresio sinpleak iteratzean datza (x ardatza denbora da, eta y ardatza, berriz, aldagaia) behaketa gutxiko tartetan. Aldagaiaren azken iragarpena N erregresioen puntu bakoitzerako iragarpenak izango dira. Horrela, urtaroa eta joera kalkulatu dira, eta, prozesua amaituta, osagai irregularrak kalkulatu dira. Deskonposizio klasikoak batez besteko higikorrek erabiltzen ditu, baina metodologia horri esker, lehen 6 hilabeteetako eta azken 6 hilabeteetako joera ikusi ahal izan dugu.

1. grafikoa: Elikagaien txikizkako banaketa-prezioaren bilakaera Euskadin

Aztertutako elikagai-taldeen artean, emaitzek erakusten dute **arrain fresko eta izoztuak izan duela hazkunderik txikiena** (% 18,2 Euskadin; zifra hori oso hurbil dago Espainia osoan ikusitako igoeratik, % 18,7koa izan baitzen).

Hainbat faktorek azal dezakete gertakari hori, arrainaren balio-kateak faktore asko baititu, eta arrainaren balio-katea beste elikadura-sektore batzuenaren oso bestelakoa izatea eragiten baitute. Lehenik eta behin, arrainaren inportazioen kuota konstantea da, eta horrek eskaintzaren eta eskariaren artean nolabaiteko oreka ahalbidetzen du. Era berean, merkatuko arrain-mota eta -kalitate ugariak industria zatitu dute, eta horrek eragin du balio-katean inplikaturako eragileen integrazio txikia eta aukera zabala egotea (Elikagaien Prezioen Behatokia, MARM, 2011). Aniztasun horrek sektoreko eragileen arteko lehia sustatzen du eta prezioen gorakadaren gaineko presioa murrizten du, eta hori onuragarria izan da kontsumitzaileentzat inflazio-testuinguru orokorrean.

Beste muturrean, **esnea da aztertutako aldi gorakada handiena izandako produktua** (% 49,5 Euskadin eta % 52,5 Espainia osoan). Aurrerago zehaztuko dugun moduan, igoera hori balio-katearen etapa guztietan islatu da, eta, batez ere, lehengaien garestitzeak eta eraldaketa-faseari lotutako kostuek eragin dute.

Gainerako produktuei dagokienez, **arrautzek izan dute prezioen indizearen bigarren hazkunderik handiena** (% 42 Euskadin eta % 45,4 Espainian). Emaitzaren bat aurreratuz, igoera hori ez da soilik txikizkako banaketara mugatzen; balio-katearen fase guztietan igo dira prezioak, etapa batzuetan baita % 100etik gora ere. Lehengaien eta energiaren

kostuak handitzeaz gain, 2022an hegaztien gripe oso luzea eta larria egon zen, eta, ondorioz, arrautzen eskaintza urria izan zen 2022an; azkenean, egoera hori azken salmenta-preziora igaro zen.

1. grafikoan ikus daitekeenez, **behikiaren eta hegazti-okelaren prezioak ere % 20tik gora igo dira**. Zehazki, behikiaren prezioen indizea % 23,2 igo da Euskadin, estatuan baino zertxobait gutxiago (% 26,1). Garrantzitsua da nabarmentzea behikia dela banaketa-kateen bidez haragi-salmentetan pisu handiena duen haragi-mota (HAZI eta La2 Consultores, 2021).

Hegazti-okela fresko, hoztu edo izoztuari dagokionez, hainbat produktu mota daude merkatuan. Espainiako etxeetan, oilasko-okela da gehien kontsumitzen den haragi freskoa. Hala ere, azken urteotan, pandemiaren urteetan izan ezik, beheranzko joera ikusi da haragi-mota horren kontsumoan, eta litekeena da zergatia biztanleriaren elikadura-ohitura berriak izatea, animalia-proteina landare-proteinarekin ordezkatzeko joera baitago. Zehazki, oilasko-okelaren kontsumoa % 12,9 jaitsi zen 2022an, 2021eko datuekin alderatuta. Produktuen konparazio-grafikoan ikus daitekeenez, hegazti-okelaren prezioen indizea antzera igo da Euskadin eta Espainian; % 18,9 igo da Euskadin eta % 23,5 Espainian.

Azkenik, **ogiak % 19 egin du gora Euskadin**; Espainian, aldiz, % 23,6. Erakutsiko dugun bezala, ogiaren prezioaren igoera, nagusiki, ekoizpen-fasean sortutako kostu handiagoek eragin dute, gariaren prezioen igoeraren ondorioz.

Horrez gain, Euskadi eta Espainiaren arteko indizea alderatzean, Espainian indize handiagoa dagoela ikusten da, eta, beraz, **Euskadiko inflazioak estatuko batez bestekoak baino eragin zertxobait txikiagoa izan du**. Hala eta guztiz ere, balioek antzekotasun handia dute.

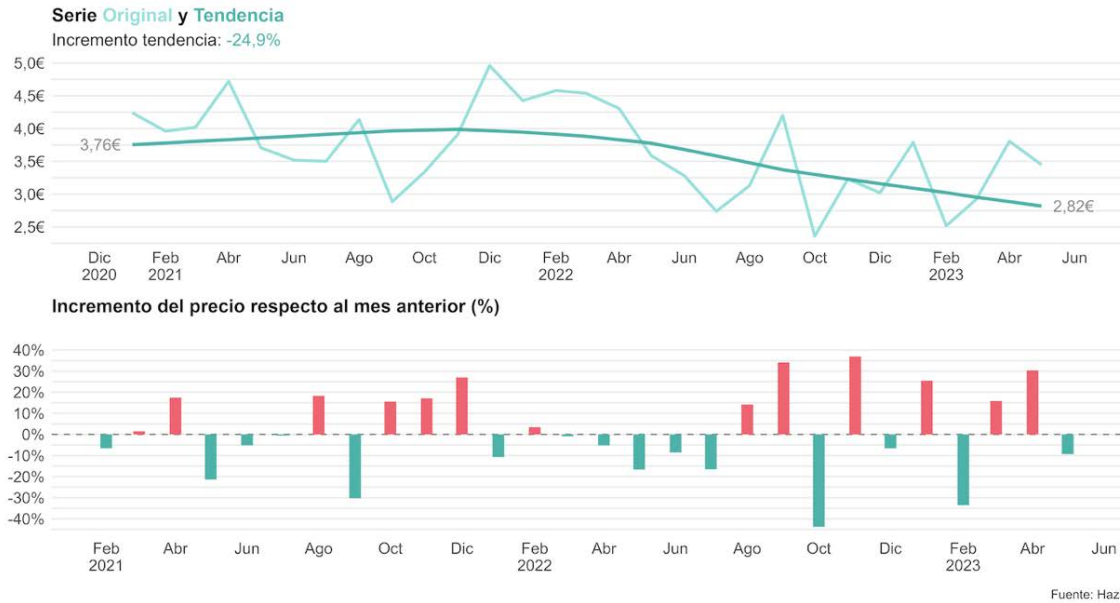
2. Arrain freskoak edo hoztuak

2. grafikoan, arrainaren **ekoizpen-faseko** prezioen bilakaera ikus daiteke, non lonjan saldutako prezioen joera oro har jaitsi egin baita. Euskadin legatzaren prezioa baino ez dugu, eta % 24,9 jaitsi da, 2021arekin alderatuta. Hala ere, legatzaren prezioa egonkor mantendu da Espainian, % 1eko igoera soilik izan baitu. Gainerako arrainei dagokienez, estatuan % 5,6ko igoera izan du merlenkak, % 46ko igoera berdelak, eta % 43,6ko jaitsiera sardinak¹³.

¹³ Azken arrain horien prezioak Euskadirekin alderatu ezin diren arren, horiek erabiltzea erabaki da, oro har, antzeko ereduak ikusten baitira Espainian eta Euskadin, eta horiek aztertzeko erreferentzia gisa erabil daitezke.

Garrantzitsua da nabarmentzea kostuen erdia, gutxi gorabehera, ekoizpenaren hasierako fasean sortzen dela, eta, beraz, fase horretan kostuak handitzeak eragin nabarmena duela produktuaren azken prezioan (MARM, 2011; HAZI & La2 Consultores, 2021). Fase honetan, salmenta-prezioak oso lehiakorak dira, lonjako merkaturatze-eredua eskaintzaren eta eskariaren legearen arabera egokitzen baita. Horregatik, espezie batzuek oso prezio aldakorrak dituzte.

2. grafikoa: Legatzaren ekoizpena-Euskadi

Gainera, zenbait faktorek, hala nola hornidurak eta arrain-moten urtarokotasunak, eragina dute prezioetan (HAZI & La2 Consultores, 2019). Análisi kualitatiboaren baitan egindako elkarrizketen arabera, legatzaren eskaintza nahiko egonkor mantentzen da; berdelak, aldiz, harrapaketa oso irregularrak ditu, eta eskaintzaren aldakortasun handi hori prezioen aldakortasunean islatzen da. Bestalde, sardinen prezioak alda daitezke stock-arazoengatik, Euskadiko bertako produktua baita kasu honetan¹⁴. Azkenik, baliteke Espainiaren eta Aljeriaren arteko "liskar diplomatikoak" (2022ko ekaina) merlenkaren eskaintzan eragina izan izana, bertan kala garrantzitsu bat baitzegoen.

Hala ere, prezioen igoerarekin zerikusia izan zezaketen beste faktore batzuk ere aipatu ziren. Alde batetik, gasolioaren prezioaren igoera aipatu zuten faktore aipagarritzat, ekoizpen-kostu guztien % 60raino irits baitaiteke (pleit-kostu handia dagoen kasuetarako). 2021-2023 bitartean, sargai horren prezioak bikoiztu egin dira, eta irabazien marjinen gaineko zehaztasun gehigarria sortu dute. Bestalde, prezioak batez

¹⁴ Aldiz, beste arrain-mota batzuk, tumido tropikalak kasu, mendebaldeko Ozeano Barean dagoen eskaintzaren araberakoak dira batez ere, merkatu horiek baitira munduko gainerako herrialdeetan prezioa gehien eragiten duten faktoreak.

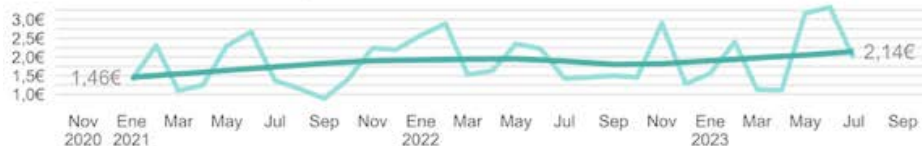
ere eskaintzak markatzen dituenek, Ozeano Atlantikoan eta Ozeano Barean 2017az geroztik egindako harrapaketen erregulazioak eragin nabarmena izan du zenbait espezieren eskaintzan; 2024an erregulazio gehiago espero dira ildo horretan.

3. grafikoa: Arrain-ekoizpena - Espainia

Serie Original y Tendencia

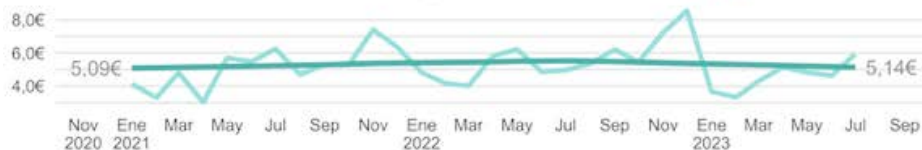
Producto: CABALLA | Incremento tendencia: +46,9%

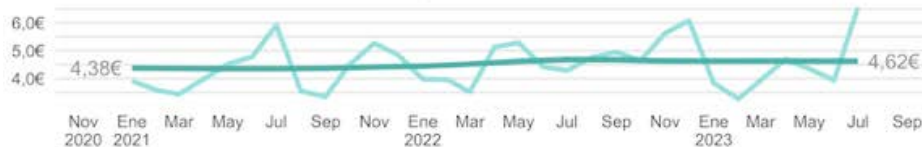
Incremento del precio respecto al mes anterior (%)

Producto: MERLUZA 2,5 A 5 KG | Incremento tendencia: +1,0%

Producto: PESCADILLA 1,5 KG | Incremento tendencia: +5,6%

Producto: SARDINAS | Incremento tendencia: -43,6%

Fuente: Observatorio Cadena Alimentaria

Aitzitik, 4. grafikoan, **eraldaketa-faseari** buruzkoan, prezioek modu orokorrean egin dute gora. Fase honetako prezioen aldaketa ebaluatzeko, arrain-kontserbak fabrikatzeko IPRIa eta arrainak, krustazeoak eta moluskuak prozesatzeko IPRIa erabiltzen dira. Horien datuak ez dira Euskadira mugatzen, estatu osoa hartzen baitute. Ikus daitekeenez, kategoria horietan manufacturatutako produktuen prezioen indizeak igoera esanguratsua izan zuen, % 25,1ekoa eta % 15,9koa, hurrenez hurren. Hala ere, arrainak, krustazeoak eta moluskuak prozesatzeko IPRI indizea egonkortu egin da aztertutako aldiaren azken hilabeteetan, baina arrain-kontserbak fabrikatzeko IPRIk goranzko joerarekin jarraitzen duela dirudi.

Prezio-igoera hori hainbat faktoreren ondorio izan daiteke, hala nola energiaren eta gasolioaren kostuen igoera edo industriak erabiltzen ohi dituen arrain-espezieen (tunidoen) kaletako harrapaketen mugak. Hala ere, esan beharra dago arrain freskoak ez duela eraldaketa-etaparik; horren ordez, handizkako banatzaileek arraina lonjan erosten dute zuzenean. Beraz, kasu honetan, handizkako banaketako prezioak ekoizpenak sortutako prezioen igoerak islatu beharko lituzke.

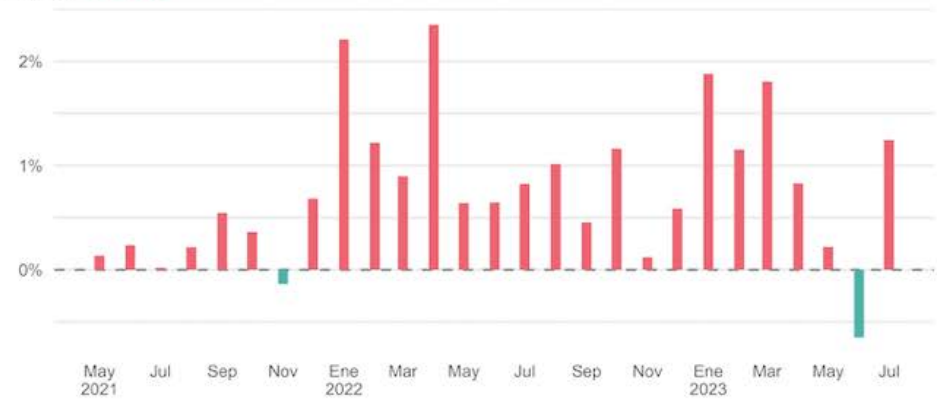
4. grafikoa: Arrain-eraldaketa- Espainia

Serie Original y Tendencia

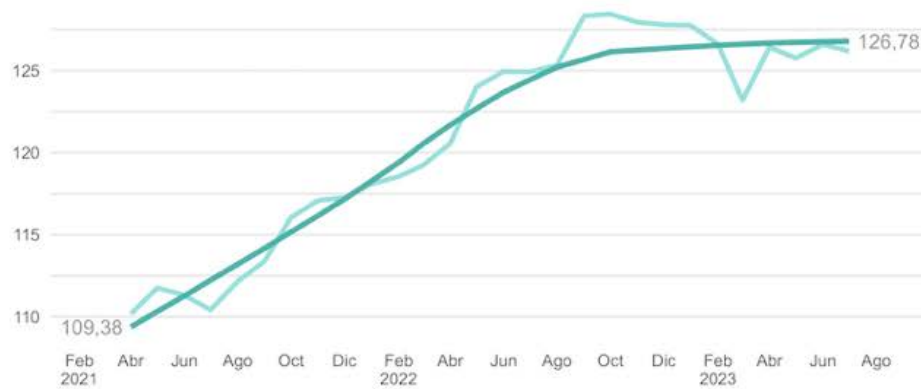
Producto: 1022 FABRICACIÓN DE CONSERVAS DE PESCADO | Incremento tendencia: +25,1%

Incremento del precio respecto al mes anterior (%)

Producto: 1021 PROCESADO DE PESCADOS, CRUSTÁCEOS Y MOLUSCOS | Incremento tendencia: +15,9%

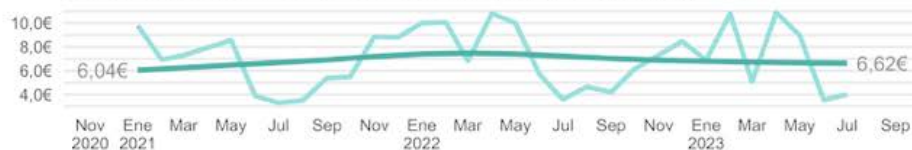
Fuente: Índice de Precios Industriales (INE)

5. grafikoa: Arrainen handizkako banaketa - Euskadi

Serie Original y Tendencia

Producto: **BONITO O ALBACORA** | Incremento tendencia: **+9,6%**

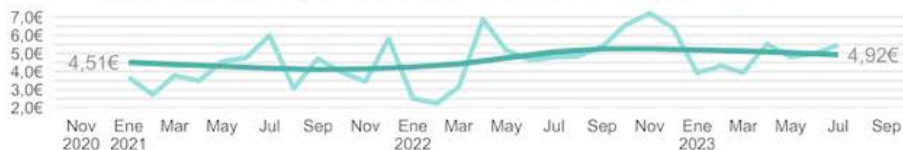
Incremento del precio respecto al mes anterior (%)

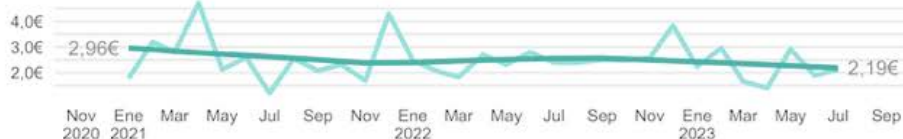
Producto: **CABALLA O VERDEL** | Incremento tendencia: **+11,2%**

Producto: **MERLUZA (1.500-2.400)** | Incremento tendencia: **+9,3%**

Producto: **SARDINA** | Incremento tendencia: **-26,1%**

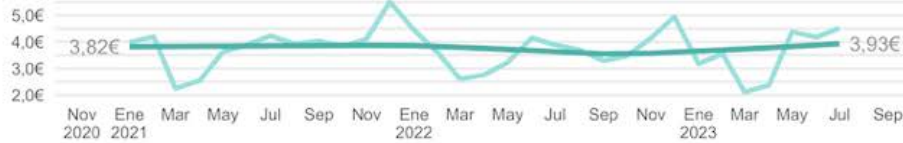
Fuente: Mercabilbao

6. grafikoa: Arrainen handizkako banaketa - Espainia

Serie Original y Tendencia

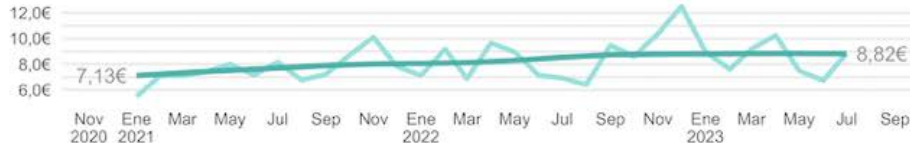
Producto: CABALLA | Incremento tendencia: +2,9%

Incremento del precio respecto al mes anterior (%)

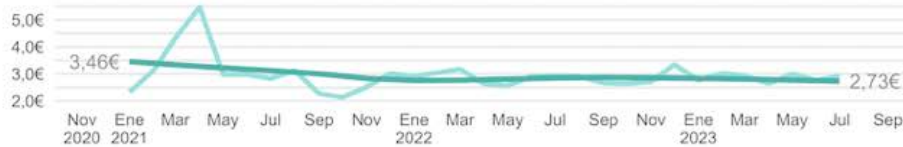
Producto: MERLUZA 2,5 A 5 KG | Incremento tendencia: +23,7%

Producto: PESCADILLA 1,5 KG | Incremento tendencia: +0,1%

Producto: SARDINAS | Incremento tendencia: -20,9%

Fuente: Mercasa (Observatorio Cadena Alimentaria)

Handizkako banaketa-fasean, gorabehera esanguratsuak ikusten dira prezioetan, bai Euskadin, bai Espainia osoan. Euskadiko arrantza-produktuen kasuan, hegazuzearen, berdelaren eta legatzaren prezioak % 9,6, % 11,2 eta % 9,3 igo dira, hurrenez hurren; sardinaren prezioa, berriz, % 26,1 jaitsi da. Espainian antzeko joerak ikusten dira: berdelaren, legatzaren eta merlenkaren prezioek % 2,9, % 23,7 eta % 0,1 egin dute gora, hurrenez hurren, eta sardinen prezioak % 20,9 egin du behera.

Emitza horiek adierazten dute handizkako banaketa-fasean prezioen igoera orokorra izan dela; supermerkatuetako ordezkariekin egindako talde-elkarrizketan berretsi zen informazio hori, eta Europan ikusitakoaren antzekoa da (Eurostat, 2023).

Azkenik, 7. eta 8. grafikoek **txikizkako banaketa-fasean** prezioek izan duten bilakaera erakusten dute. Lehen aipatu bezala, arrantza-produktu fresko eta izoztuen prezioen indizeek % 18,2 egin zuten gora Euskadin; Espainia osoan, aldiz, igoera zertxobait handiagoa izan zen, % 18,7koa. Goranzko joeraz gain, elikagai-talde horretan urtaroarekin araberako aldaketa ikus daiteke Gabonak hurbiltzean, eta, ondorioz, beherakada handia izan zen otsailean.

7. grafikoa: Arrain fresko eta izoztuaren txikizkako banaketa - Euskadi

Serie Original y Tendencia

Incremento tendencia: +18,2%

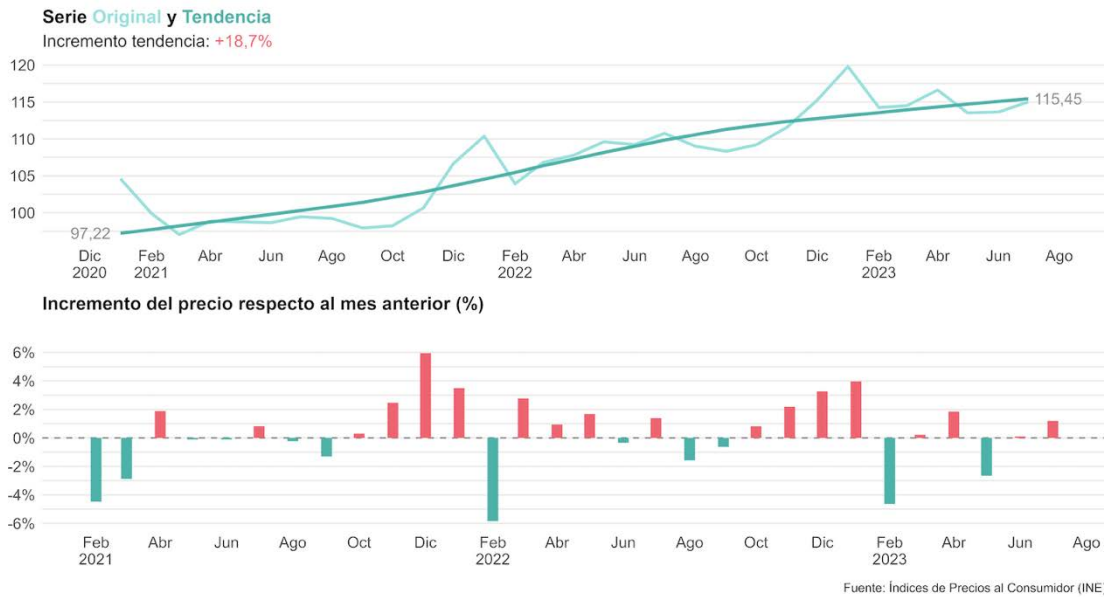

Incremento del precio respecto al mes anterior (%)

Fuente: Índices de Precios al Consumidor (INE)

8. grafikoa: Arrain fresko eta izoztuaren txikizkako banaketa - Espainia

Hainbat azterlan, hala nola Haucap et al (2021) autoreek egindakoa eta Espainiako Bankuaren Txostena (Blanco et al, 2022), bat datoz, eta prezioen igoera hori, batez ere, produkzio-kostuen igoera gero eta handiagoari eta, ondoren, azken preziora heltzeari egotzen diote.

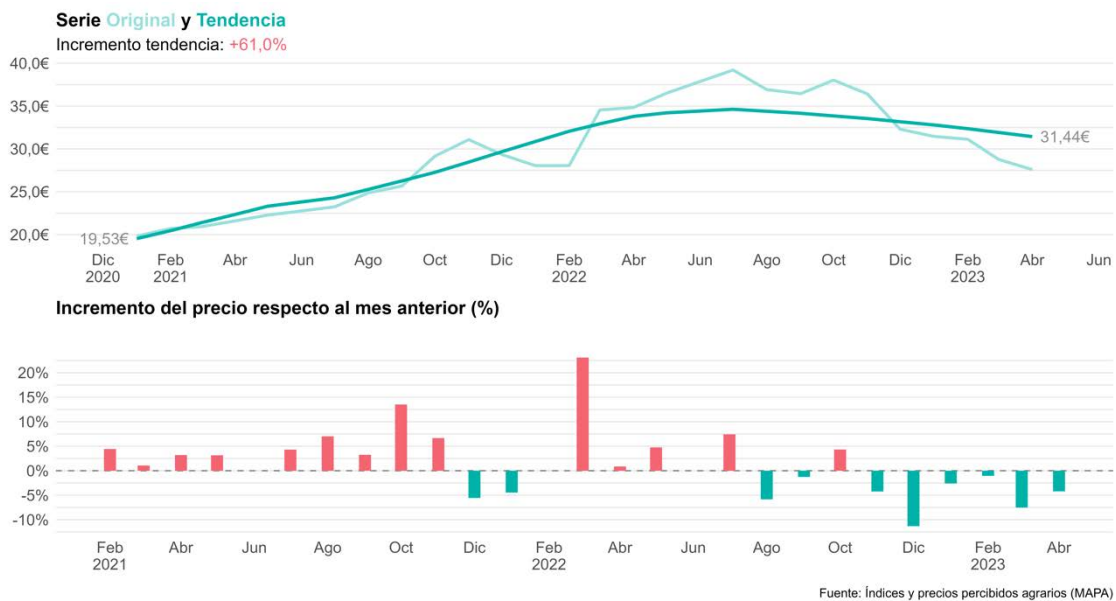
Bestalde, talde fokaletan parte hartu zuten EAEko arrantza-sektoreko ordezkariak azaldu zuten bezala, Europar Batasunak finkatzen duen inportazio-kontingentea 35.000 tonakoa izan da aurten, muga-zergarik gabe. Horrek atun-solomoen eta inportazioko beste arrain batzuen prezioei eragiten die bereziki, merkatuan lehiakideak sartzea dakarrelako. Era berean, adierazi zuten Asiako flotaren lehia bereziki oldarkorra dela, ekoizpen-estandarrek (ingurumenari, gizarteari, lanari eta osasunari dagokienez) Europako flotaren oso azpitik daudelako, baina, hala ere, baldintza berdinetan lehiatzen dira merkatuan. Hori lehiarako desabantaila argia da Europako flotarentzat, eta horrek mugatu egin dezake bere flotak ekoizpen-kostuen igoerak katearen hurrengo faseetara transmititzeko duen gaitasuna.

Azken batean, arrantza-sektoreak erronka konplexuei egin behar die aurre: erregaien kostuak handitzea, eskaintzan eragina duten erregulazio aldakorra, flota desberdinekiko lehia desorekatua eta harrapaketen kantitatearen eta kalitatearen aldakortasuna; espezie batzuetan inportazioek duten eraginak partzialki soilik egonkortzen du aldakortasun hori. Azterketa kuantitatiboko datuek erakusten duten arren hau dela igoera txikienak izan dituen kategoria, analisi kualitatiboan parte hartu zuten eragileek adierazi dute eskariaren murrizketa egon dela. Familiak erosteko ahalmena galdu dutenez, kontsumitzaileek proteina-iturri eskuragarriagoak aukeratzen dituzte, hegazti-okela, esaterako.

3. Ogia

9. grafikoan, **gariaren ekoizpen-prezioen** bilakaera agertzen da, ogia ekoizteko input nagusia. Ikus daitekeenez, gariaren prezioak gora egin zuen pixkanaka 2021ean eta 2022an. Hala ere, goranzko joera hori moteldu egin zen, eta 2023aren hasieran atzera ere egin zuen. 2021eko urtarriletik 2023ko apirilera bitartean Espainiako gariaren prezioak alderatuz gero, % 61eko igoera ikusten da, eta zifra hori bat dator Espainiako Bankuaren txostenean azaldutakoarekin (Borrallo *et al* 2023).

9. grafikoa: Gari-ekoizpena - Espainia

Txosten honen arabera, gariaren prezioa ez ezik, nazioarteko zereal guztien prezioak ere igo ziren. Zehazki, adierazten da zerealaren prezioen igoera 2021ean hasi zela, hainbat faktoreren ondorioz: lehortek eragindako uzta urriagoak, botila-lepoak hornidurakateetan, Covid-19arekin lotutako esportazioen aldi baterako murrizketak eta Txinaren eskariaren igoera. Geroago, 2022an, egoera larriagotu egin zen, Errusiak Ukraina inbaditu eta eskualde horretan espero ziren uztak murriztu ondoren, Itsaso Beltzeko gari-merkataritza eten egin baitzen. Eskaintzak behera egin zuenez, eskariak gora, eta ekoizpen-kostuak gero eta handiagoak zirenez, gariaren prezioak gora egiten jarraitu zuen 2023. urtearen hasierara arte, urte horretan zehar pixkanaka murrizten hasi arte.

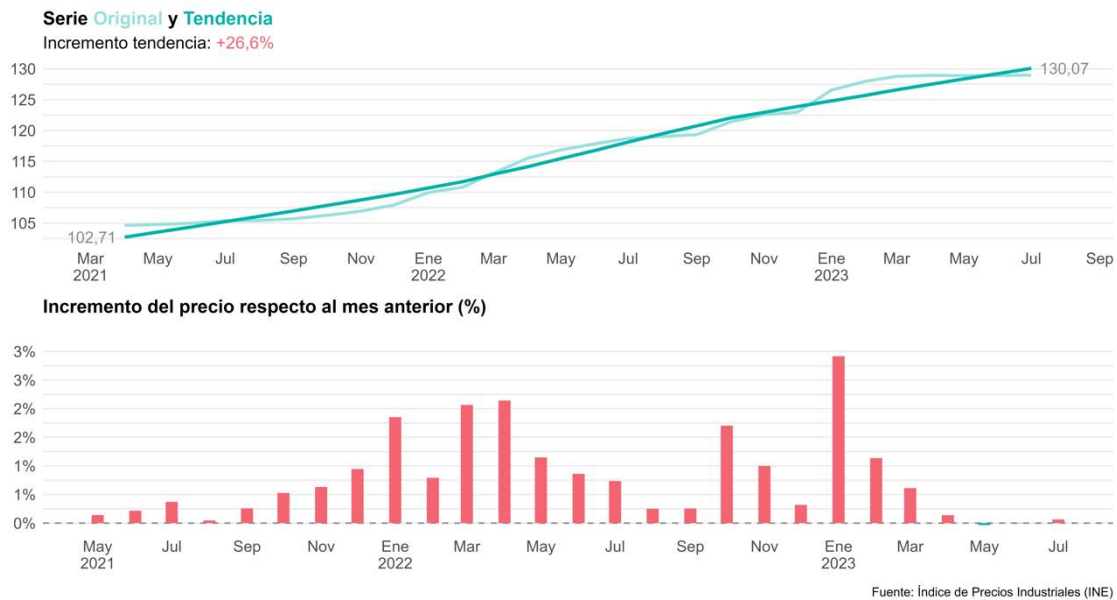
Hala ere, gariaren prezioaren igoera are handiagoa izango zatekeen neurri hauek ezarri izan ez balira: ekoizpena handitzea, ongarrien eta erregaiaren kostuak murriztea, eta zerealak Itsaso Beltzean zehar esportatzeko akordioa, Moskuk eta Kievek sinatua (López, 2023).

Eraldaketa-faseko emaitzak aztertzean, hau da, ogiaren elaborazioan bertan, azken hilabeteetan ekoizpen-fasean prezioak jaitsi diren arren, eraldaketa-faseko prezioen

indizeak goranzko joerari eutsi dio (% 26,6ko hazkundera izan du estatuko joerari dagokionez).

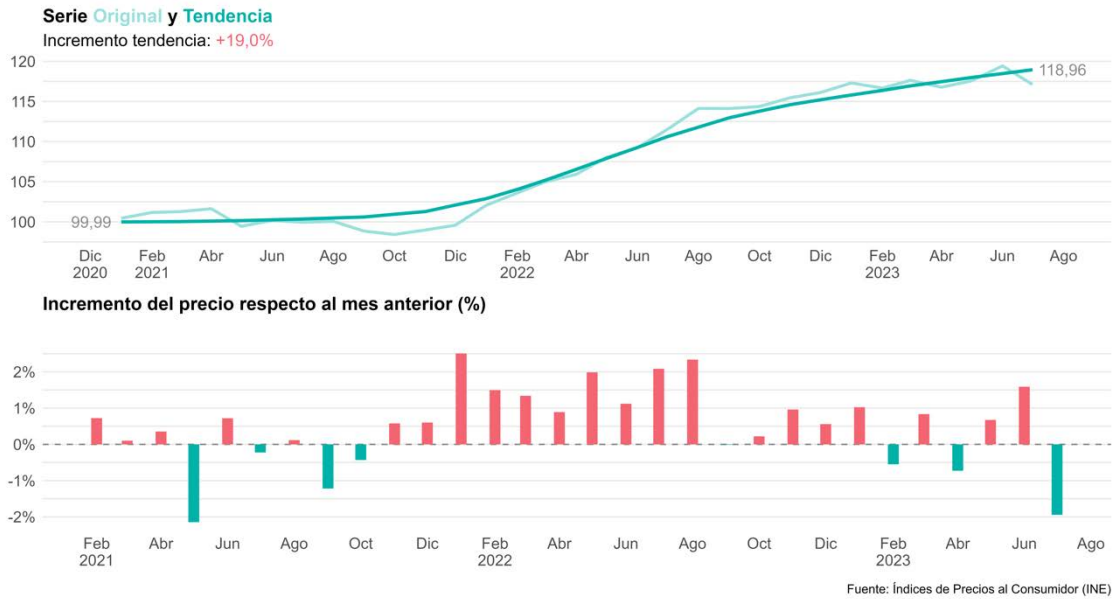
Hala ere, igoerak ez dira modu homogeneoan eman; izan ere, hilabete batzuetan % 3tik gorakoak diren bitartean, beste batzuetan prezioak ia berdin mantendu dira. Hala, igoerak 2022ko urtarriletik apirilera, 2022ko urrira eta 2023ko urtarrilera bitartean metatu dira; aurtengo apirilaz geroztik nolabaiteko egonkortzea ikusten da, 130 puntutik behera hain zuzen ere. Azpimarratzekoa da igoera hori ez dela gariaren prezioan izandako gorabeheren emaitza bakarrik; horrez gain, lan-, energia- eta material-kostuek gora egin dute, eta, gaur egun, faktore horiek presio handia egiten diote Espainiako ekonomiari.

10. grafikoa: Eraldaketa. IPRI Ogiaren fabrikazioa-Espainia

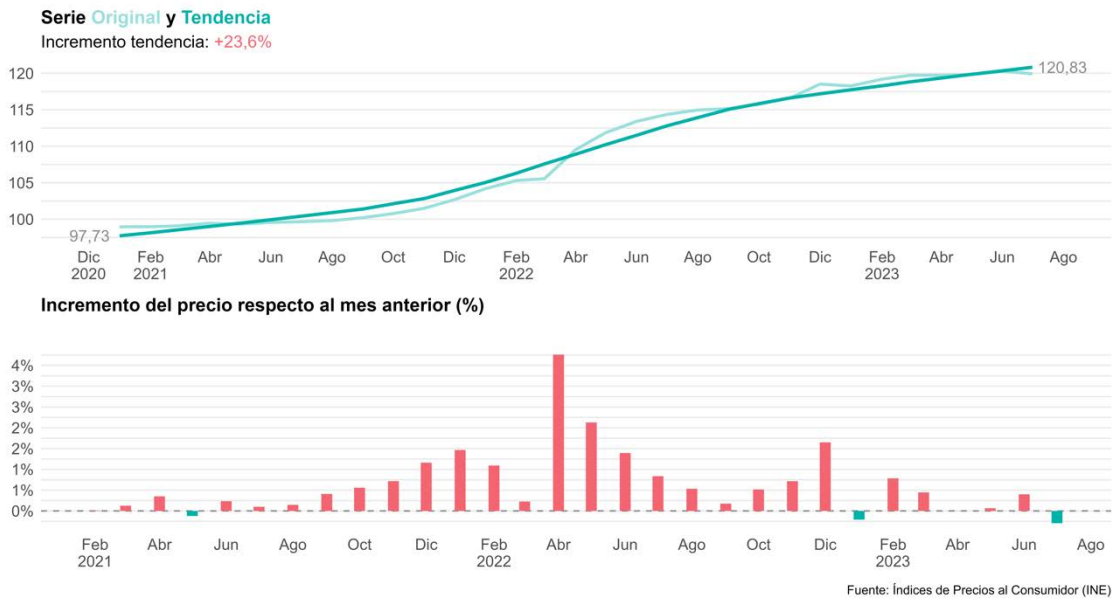

Azkenik, 11. eta 12. grafikoetan ikus daitezke ogiaren prezioen indizearen aldaketak **txikizkako banaketa-fasean**. Grafikoan ikus daitekeenez, Euskadin ogiaren prezioen indizea % 19 igo da, eta Espainian, aldiz, % 23,6. Espainiaren kasuan, hazkunderik nabarmenena 2022ko apirilean erregistratu zen (4 puntutik gora), Ukrainako gerraren hasieran hain zuzen ere. Euskadin, aldiz, punturik altuena ez da hain nabarmena; hazkunderik handienak 2022ko lehen seihilekoan izan ziren, % 1 eta % 2 arteko igoerak, hain zuzen. Bestalde, bi kasuetan nolabaiteko egonkortzea ikusten da aztertutako aldiaren amaieran, eta hori bat dator 2023ko maiatza eta abuztua bitartean supermerkatuetan bildutako datuekin.

11. grafikoa: Ogiaren txikizkako banaketa - Euskadi

12. grafikoa: Ogiaren txikizkako banaketa - Espainia

Horrek iradokitzen du azken kontsumitzaileak bere gain hartutako prezioa handitu egin dela, baina garrantzitsua da argitzea igoera ez dela proportzionala izan produktio-katearen fase bakoitzean izan den kostu-hazkundearekiko, baizik eta neurri handi batean txikizkako salmenta-azalerek bereganatu dituztelako kostu horiek; eredu hori, jarraian ikusiko dugun bezala, aztertutako balio-kate gehienetan gertatzen da.

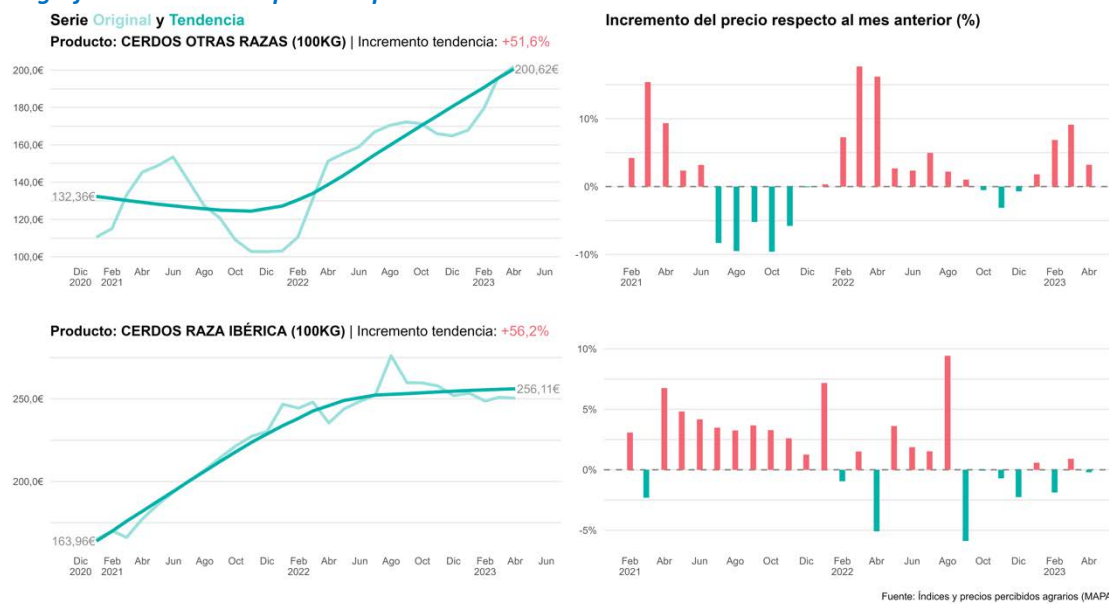
4. Txarkuteria eta haragi lehorra, gazia edo ketua

13. grafikoan ikus daitekeenez, **ekoizpen-faserako**, arraza iberiarreko txerrien prezioak % 56,2 igo dira (2021eko urtarrilean 100 kg-ko 164,96 € izatetik 2023ko apirilean

250,42 € izatera igaro dira, gehieneko puntuaren oso antzeko balioa, 256,11 €-koa, 2022ko abuztuan lortutakoa). Beste arraza batzuetako txerrien prezioak ere igo egin dira, baina neurri txikiagoan (joera erreferentziatzen hartuta, igoera % 51,6koa da) eta modu irregularragoan. 2021eko lehen seihilekoan, bigarrenen behera egin zuten, eta, orduetik aurrera, 2022ko udazkenean soilik eten da goranzko joera.

Azterlan honetarako erabilitako datuak Espainiarako badira ere, azterketa kualitatiboan bildutako informazioaren eta Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioak Espainiako txerri-okelaren adierazleei buruz egindako txosten baten arabera (MAPA, 2023a), litekeena da balio-kate horretan aurkitutako emaitzak eta eraginak oso antzekoak izatea EAEn. Europan eta Espainian oinarritutako txosten horrek adierazten du, halaber, azken hiru urteetan txerri-okela fresko eta prozesatuaren kontsumoa murriztu egin dela, eta horrek iradokitzen du eskaria ez dela prezioen igoerari presioa egiten ari. Hala ere, eskaintzak prezioak igotzen laguntzen duela iradokitzen duten seinaleak antzeman daitezke, 2021az geroztik txerrikumeentzako pentsuaren kostua etengabe igo baita.

13. grafikoa: Txerri-ekoizpena - Espainia

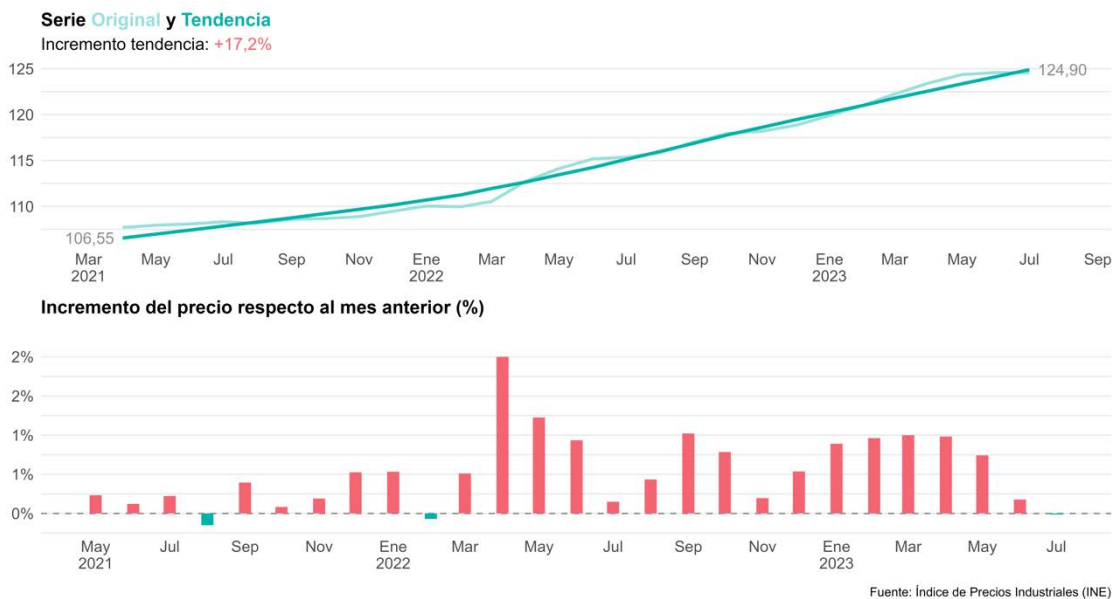

Eraldaketa-fasean urdaitegiaren sektoreko haragi- eta hegazti-produktuen prezioek izan duten bilakaera ebaluatzeko, produktu horiek estatuan fabrikatzeari dagokion IPRIa erabili da. 14. grafikoa ikus daitekeenez, txarkuteriaren prezioen indizeak etengabeko hazkundea izan du, eta % 17,2ko igoera izan du 2021eko balioekin alderatuta. Gorakadaren punturik altuena 2022ko apirilean izan zen, baina gorakadak 2023ko udara arte jarraitu du.

MARM Elikagaien Prezioen Behatokiak txerrien balio-kateari buruz egindako ikerketa baten arabera (2011), prozesamendua azken salmenta-prezioaren % 17-21 bitartekoa da, eta, beraz, ez da azken prezioaren igoeraren arrazoi nagusia. Lehen aipatu bezala, ekoizpenak zeregin esanguratsua du (% 34), eta txikizkako banaketak du eragin handiena azken prezioan (% 49).

Bestalde, garrantzitsua da nabarmentzea txerri-okelaren adierazleei buruzko txostenak (MAPA, 2023a), adierazten duela kostuek txerrien prezioek baino igoera handiagoa izan dutela, eta 2021-2022 aldian marjina negatiboak ere sortu direla. 2023an egoerari bira eman zaio, kostuek behera egin baitute eta urteko lehen erdian prezioei eutsi baitzaie. Hirugarren hiruhilekoan beherakada izan da, beraz, marjinak murriztu egin dira, nahiz eta positiboak izaten jarraitu duten.

14. grafikoa: eraldaketa. IPRI Haragi- eta hegazi-produktuak egitea - Espainia

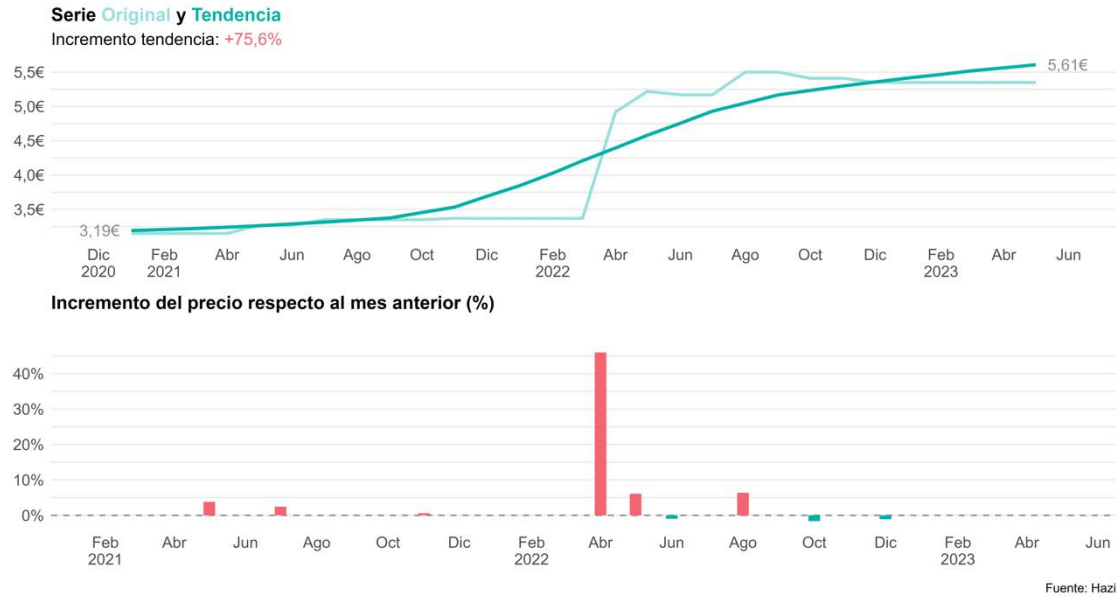
5. Behiki freskoa, hoztutakoa edo izoztutakoa

15. grafikoan, behiaren ekoizpenaren prezioak Euskadin izan duen joera eta hilabetez hilabete nola aldatu den ikus daiteke. Erakusten den bezala, behiaren prezioa asko hazi zen apirilean eta, ondoren, berdin jarraitu zuen 2023. urtera arte. Aztertutako denbora aldi osoan zehar, % 75,6koa izan da metatutako aldakuntza. Estatuko datuekin alderatuta (16. grafikoa), eta hemen ere igoera handienak 2022ko otsailetik apirilera gertatu ziren arren (Errusiak Ukraina inbaditu zuen garai horretan), ez dira Euskadikoak bezain handiak, eta 2021eko bigarren seihilekoaz geroztik ari ziren gertatzen. Neurri handi batean, pentsuen prezioetan 2021eko apirilaz geroztik hasitako igoera da bilakaera horren arrazoa, eta horri faktore koiunturalen bat gehitu behar zaio,

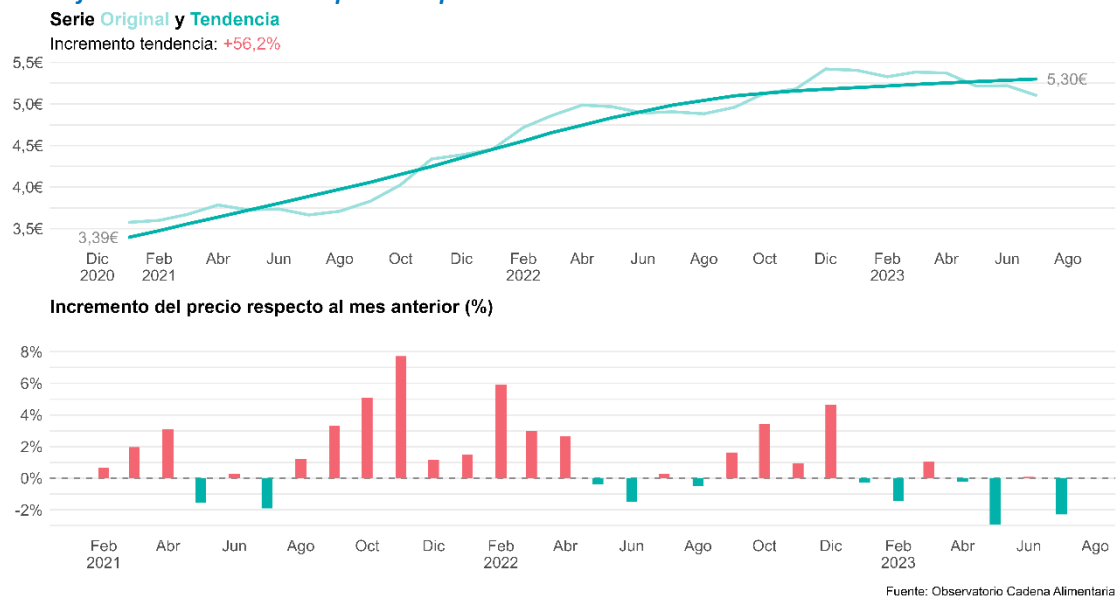

garraiolarien 2022ko martxoko greba kasu, gertaera horrek eragina izan baitzuen elikagaiak abeltzietara eramateko garraioan.

15. Grafikoa: Behikiaren ekoizpena – Euskadi

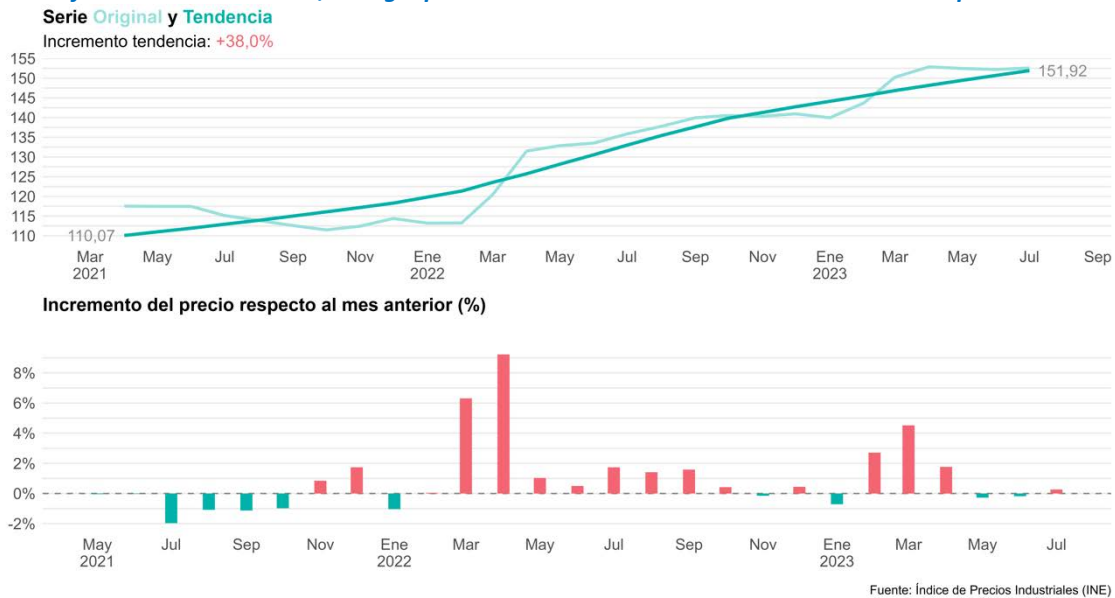
16. Grafikoa: Behikiareni ekoizpena – Espainia

17. grafikoan, haragia prozesatzeko eta kontserbatzeko industrian IPRI indizeak izan duen bilakaera aurkezten da, eta behikiaren eraldaketa prozesuko prezioen igoera erakusten du. 2021. urtean zehar, IPRI nahiko baxu mantendu zen, eta hilabete batetik besterako aldakuntza negatiboak ere gertatu ziren. Hala ere, 2022. urte hasieran, igoera nabarmena ikusten da prezioen indizean, eta gaur arte jarraitu du joera horrek, % 38ko igoera metatuarekin. Aurrez aipatu dugun bezala, ekoizpen fasean sortutako igoeren

translazioari eta abereak hiltzarekin eta energia kontsumoarekin lotutako gastuen igoerari egozten zaizkie prezioen aldakuntza horiek.

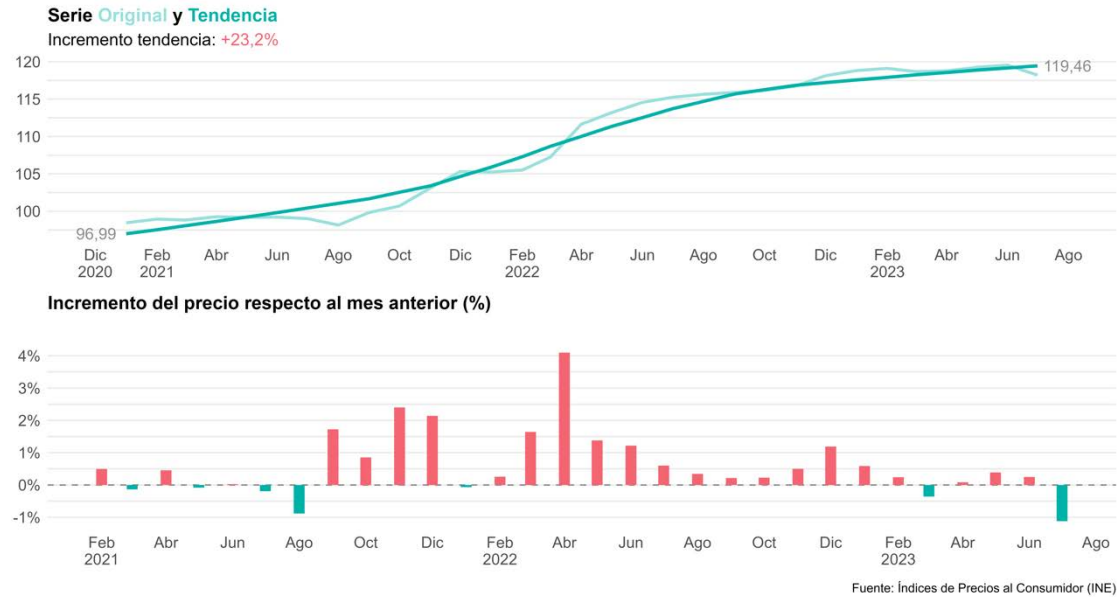
17. Grafikoa: Eraldaketa. IPRI, haragia prozesatzeko eta kontserbatzeko industrian – Espainia

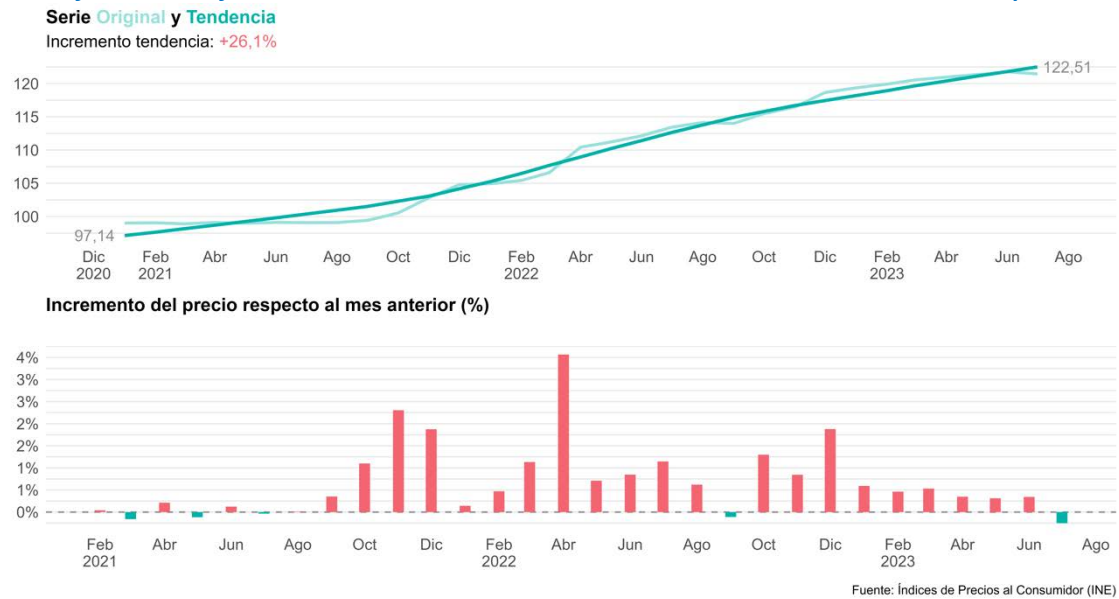
Txikizkako banaketa fasearen emaitzen arabera, nabarmen igo da behikiaren azken prezioa. 18. grafikoak behikiaren prezioen indizeak Euskadin izan duen ibilbidea irudikatzen du, hilabetez hilabete aldakuntzarekin batera. Ikus daitekeen bezala, prezioen indizeak igoera etengabea baina irregularra izan du 2021eko bigarren seihilekoaren eta 2023. urtearen artean; hain zuzen ere, 2023. urtean egonkortu da, 120 puntu azpitik. Antzerako joera ikus daiteke 19. grafikoan; Espainiako prezioen indizearen bilakaera eta hilabetez hilabete aldakuntza erakusten du grafiko horrek. Aztertutako denbora aldian, Euskadin eta Espainian prezioen indizea % 23,2 eta % 26,1 igo da, hurrenez hurren.

2023ko bigarren seihilekotik aurrera, egonkortu egin dira kostuak, eta horrek datozen hilabeteetan haragiaren prezioa neurri txikiagoan igo dadin lagun dezake. Hain zuzen ere, hautatutako supermerkatuetan 2023ko maiatza eta abuztua bitartean bildutako datuen arabera, behikitik eratorritako produktuen prezioak nahiko egonkor mantendu dira (ikus 4. eranskina). Hala eta guztiz ere, balio absolutuetan, uste da kostuen murrizpen hori ez dela behar adinakoa izango 2022an gertatu zen prezioen igoera nabarmenari aurre egiteko (Sandri, 2023).

18. Grafikoa: Behiki freskoaren, hoztutakoaren edo izoztutakoaren txikizkako banaketa – Euskadi

19. Grafikoa: Behiki freskoaren, hoztutakoaren edo izoztutakoaren txikizkako banaketa – Espainia

Lehen azaldu dugun bezala, behikiaren ekoizpen kateko lehenengo bi faseetan gertatutakoigoeren translazioari egozten zaizkio portzentaje horiek. 2023ko bigarren seihilekotik aurrera egonkortu egin da aurreko faseetako prezioen bilakaera, eta horrek datozen hilabeteetan behiaren azken prezioa neurri txikiagoan igo dadin lagun dezake. Hain zuzen ere, hautatutako supermerkatuetan 2023ko maiatza eta abuztua bitartean bildutako datuen arabera, behikitik eratorritako produktuen prezioak nahiko egonkor mantendu dira (ikus 4. eranskina). Hala eta guztiz ere, balio absolutuetan, uste da aurreko faseetan gertatu den prezioen murrizpen hori ez dela behar adinakoa izango 2022an gertatu zen prezioenigoera nabarmenari aurre egiteko (Sandri, 2023).

Testuinguru horretan, garrantzitsua da adieraztea behikia ez denez lehen mailako premiazko produktutzat jotzen, ez zitzaiola aplikatu oinarrizko elikagaietarako BEZaren murrizpena¹⁵. Erabaki horrek eztabaida handia piztu zuen, eta haragiaren sektoreko elkarteek eta industriak, oro har, haragia BEZaren murrizpenean sar zezaten eskatu zuten (Depares, 2022; Europa Press, 2023). AECOC Fabrikatzaileen eta Banatzaileen Elkartek egindako txosten batek ere (San Esteban, 2023) aipatzen du haragia eta arraina zerga murrizpena zuten produktuen zerrendan sartu izan balituzte, inflazioak bi puntu gutxiagoko igoera izango zukeela otsailean.

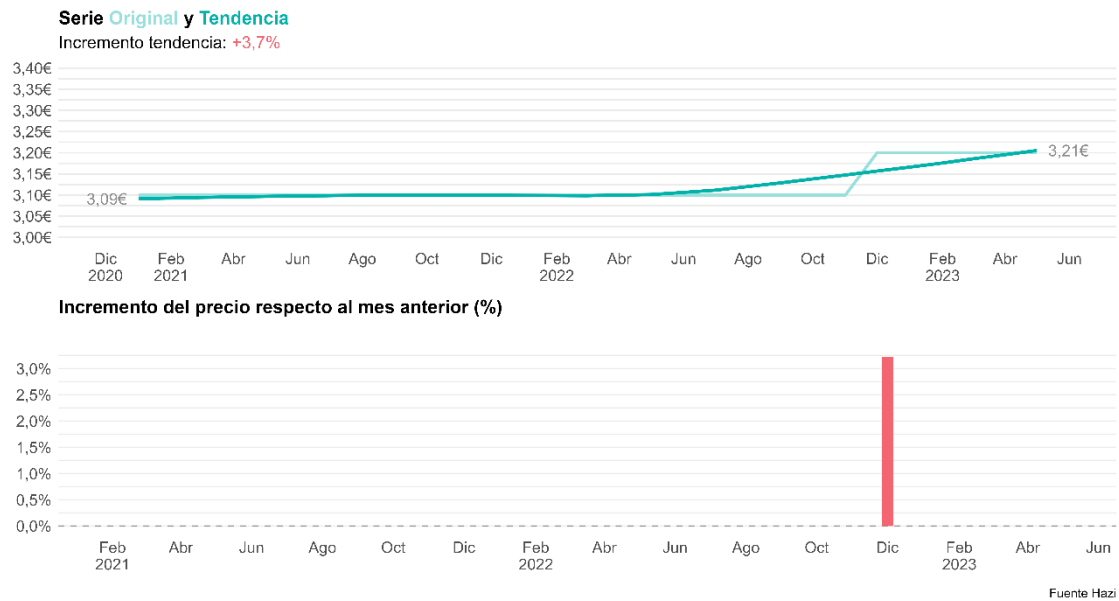
6. Hegazti okela freskoa, hoztutakoa edo izoztutakoa

Ekoizpen faseari buruzko 20. grafikoan ikus daitekeen bezala, Euskadin egonkor mantendu dira prezioak 2021. urtetik 2022ko azarora arte; % 3,7ko igoera gertatu zen orduan. Hau da, behikiaren kasuan ikusi dugunaren antzeko zerbait gertatu zen, baina beranduago (2022ko abenduan hegazti okelaren kasuan, eta urte bereko apirilean behikiarenean), eta askoz neurri txikiagoan, balio erlatiboetan.

Balio absolutuetan, 12 zentimoko igoera izan zuen prezioak oilaskoaren ekoizpenean. Behikiak, ordea, % 75,6ko igoera izan zuen (% 45ekoa 2022ko apirilean), hau da, ia 2 euroko igoera behikiaren ekoizpenaren prezioan. Aurrerago, 2023an, egonkortu egin da prezioa eta bere horretan dirau.

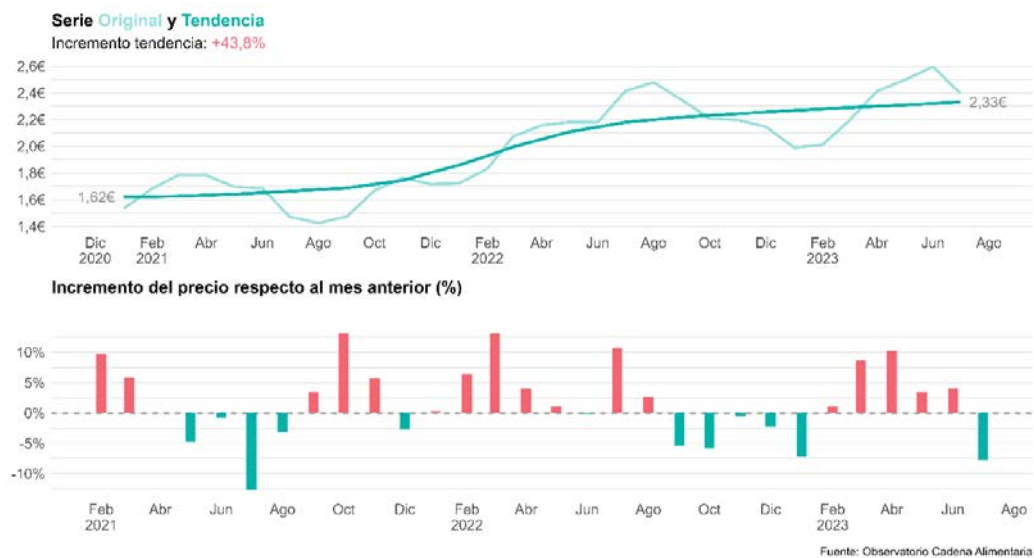
¹⁵ Supermerkatu batzuek euren neurriak aplikatu zituzten haragiaren prezioa jaisteko, adibidez, Bonpreuk erabaki zuen haien bezeroei, hiru hilabetez, haragiaren eta arrainaren prezioaren % 5eko hobaria ematea ([esteka](#)).

20. Grafikoa: Oilasko ekoizpena – Euskadi

Bestalde, 21. grafikoan, jatorrian oilaskoaren prezioak Estatu mailan duen joera erakusten da. Ikus daitekeen moduan, goranzko joera du, gorabehera batzuk izan dituen arren. Adibidez, eta prezioaren hilabetez hilabete aldakortasunaren efektua murrizteko joeraren datua kontuan hartuta, oilasko kiloaren prezioa 1,62 €-koa zen 2021. urte hasieran, eta 2,33 €-koa 2023ko abuztuan; beraz, ia % 44 igo zen, Euskadin baino askoz gehiago.

21. Grafikoa: Oilasko ekoizpena – Espainia

Aurrez azaldutakoa alde batera utzita, eta mailei dagokienez, oilasko kiloa Espainiako gainerako lurraldeetan baino garestiagoa da Euskadin. Prezioen arteko alde hori azal lezakeen hainbat faktore dago. Horietako bat da Espainiako gainerako lurraldeetan baino txikiagoa dela oilasko ekoizpena Euskadin; hain zuzen ere, beste autonomia erkidego batzuetan baino oilasko haztegi gutxiago dago Euskadin.¹⁶ Beraz, oilasko eskaintza txikiagoa da, eta horrek prezioak igotzea dakar. Halaber, kontuan izan behar da Euskadin beste eskualde batzuetan baino handiagoak direla ekoizpen kostuak.

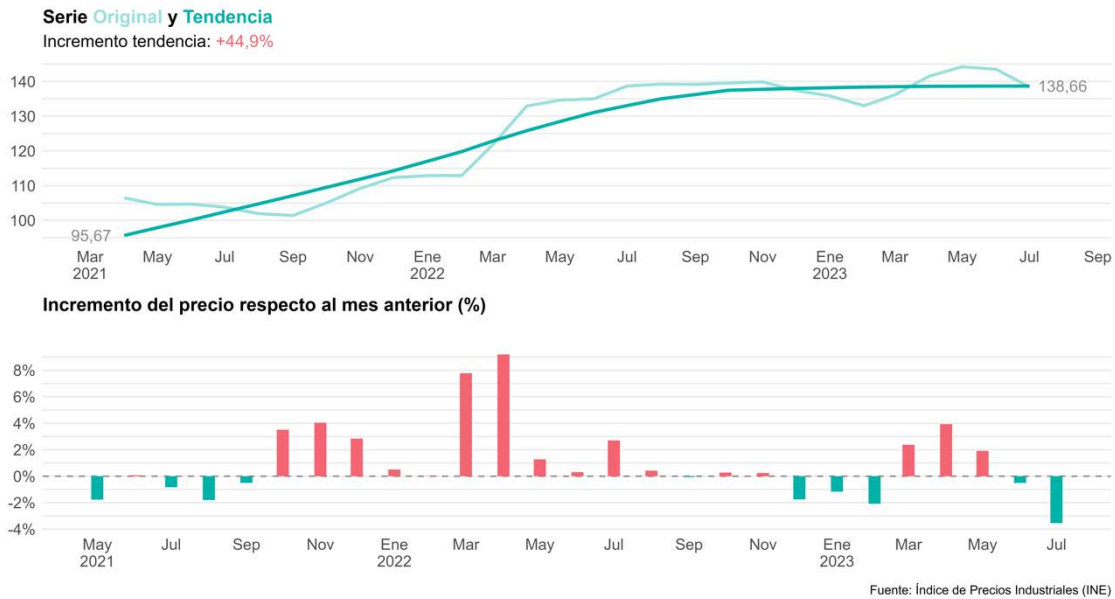
Hegazti okelaren sektoreko analisi kualitatiboan aipatzen zen Errusia eta Ukrainaren arteko gatazka belikoa izan dela produktu horren inflazioa eragin duen arrazoi nagusia, eta antzeko ondorioa ateratzen du Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioak egindako azterketa batek (MAPA, 2023b).

Bi adierazle erabili dira hegazti okelaren **eraldaketa fasean** prezioek duten joera ebaluatzeko. Hegaztiak Prozesatzeko eta Kontserbatzeko jardueren Industria Prezioen Espainiarako Indizea da horietako bat. Bigarren adierazlea oilaskoaren kanal erdiaren batez besteko prezioarekin 10 eta 90 pertzentiletako oilaskoaren prezioarekin lotutako datuetan oinarritzen da; Koiunturari buruzko Asteko Txostenetik (KAT) eskuratu dira datu horiek. Horrela gelditzen dira jasota hiltegitik ateratzerakoan hegazti okelak dituen batez besteko, gutxieneko eta gehieneko prezioak Estatu mailan.

22. grafikoan ikus daitekeen bezala, Hegaztiak Prozesatzeko eta Kontserbatzeko jardueren Industria Prezioen Indizeak goranzko joera izan du 2021. urte amaieraz geroztik, % 44,9ko igoera metatuarekin. Hala ere, interesgarria da azpimarratzea nolabaiteko egonkortasuna nabari dela 2022. urte amaieran eta, horri kontrajarrita, murrizpenen bat 2023. urte hasieran. Gorabehera horiek gertatu arren, 2023an zehar joera iraunkorrari eutsi zaio.

¹⁶ Ikus Haragitarako Hegaztiak atala. Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa ([esteka](#)).

22. Grafikoa: Eraldaketa. Hegaztiak Prozesatzeko eta Kontserbatzeko jardueren IPRI – Espainia

Oilaskoaren kanal erdirako prezioen joera aurkezten duen 23. grafikoa aztertuz gero – P10 eta P90 oilaskoak–, ikus daiteke IPRIk izan dituen antzerako gorabeherak izan dituztela prezioek, eta guztiek dutela antzerako joera. Ildo horretan, oilaskoaren batez besteko prezioa % 45,6 igo da; % 32,1 P10 oilaskoaren kasuan, eta % 47,2 P90 oilaskoaren. Hau da, oilaskorik merkeena garestiena baino neurri txikiagoan garestitu da balio erlatibotan; oilasko garestienaren prezioa kanaleko oilaskoaren batez besteko prezioetik hurbil mantentzen da.

Analisi kualitatibotik ateratako datuen arabera, oilaskorik merkeenak Premium oilaskoak baino kontrol eta kalitate berme gutxiago duelako gerta daiteke hori, beraz, pentsuen konposizioa eta beste faktore batzuk aldatzeko marjina handiagoa dute, ekoizpen kostuen igoera txikitzen saiatzeko. Gainera, askotan beste merkatu batzuetan saltzen da oilasko hori, musulmanean esaterako (erabilera batzuetarako, kebaba egiteko adibidez, ez dute erosten oilaskoa kanalean, osorik baizik), erosahalten txikiagoko erosleei zuzenduta. Merkatu merkeago horietan Ekialdeko Europako haragiak sartu izana gehitu behar zaio horri, eta baliteke horrek ere eragina izatea adierazle horietan.

Bestalde, salmenta gero eta gehiago egiten da merkataritza gunetan, eta ez hainbeste harategietan edo komertzio espezializatuetan. Joera horrek ez du ekarri prezioen igoera nabarmenik, baina oilasko mota ezberdinen arteko aldeak komunikatzeko zailtasunak sortu ditu. Alde batetik, etiketa ezberdineko oilaskoak daude, legezko araudiaren arabera, baina, gainera, banaketa kateek ere haien sailkapena gehitu diete. Premium oilaskoei eragiten die horrek, zaildu egiten baitie tarteko produktutik argi bereiztea. Gainera, supermerkatuak bere marka duenez, hari

eman diezaioke lehentasuna establezimenduen barruan promozioak edo publizitatea eginez eta, beraz, baliteke kalitate hobeko oilaskoa bereizteko ahaleginak hutsalak izatea, ez direlako azken kontsumitzailearengana iristen.

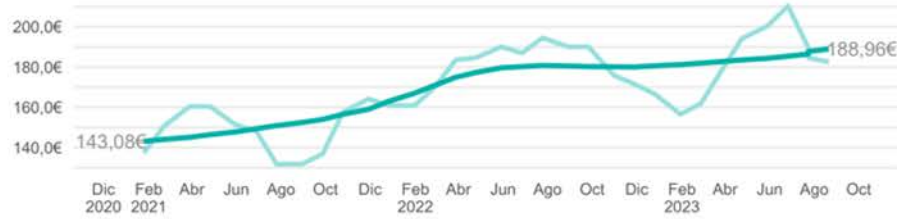
Oro har, ikusten da prezioak igoera handiagoa izan duela eraldaketa fasean ekoizpen fasean baino. Horrek pentsarazten digu ekoizpen kostu gehienak balio katearen etapa horretara mugitu direla eta, gainera, kostu berriak gehitu direla, hiltegiko energiaren kostuen igoeraren ondoriozkoak kasu.

23. Grafikoa: Hegazti okelaren eraldaketa – Espainia

Serie Original y Tendencia

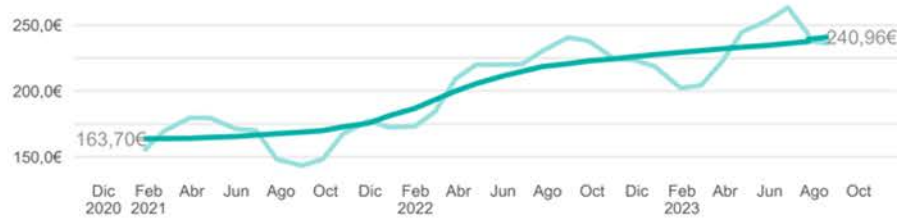
Producto: POLLO P10 (100KG) | Incremento tendencia: +32,1%

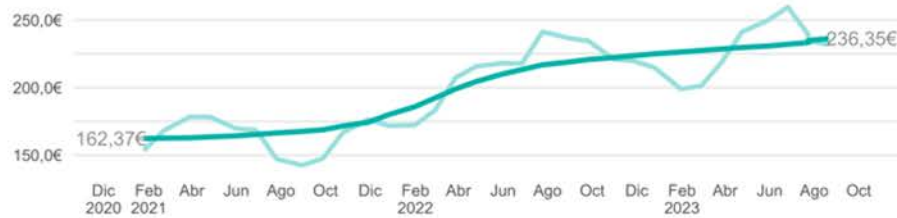
Incremento del precio respecto al mes anterior (%)

Producto: POLLO P90 (100KG) | Incremento tendencia: +47,2%

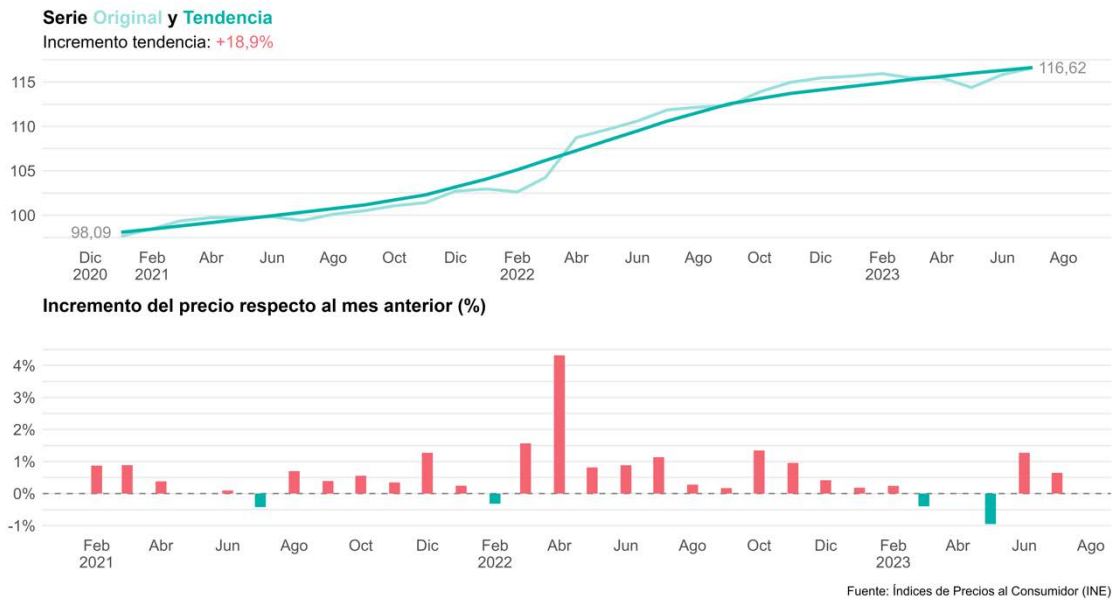
Producto: POLLO MEDIA DE CANALES (100KG) | Incremento tendencia: +45,6%

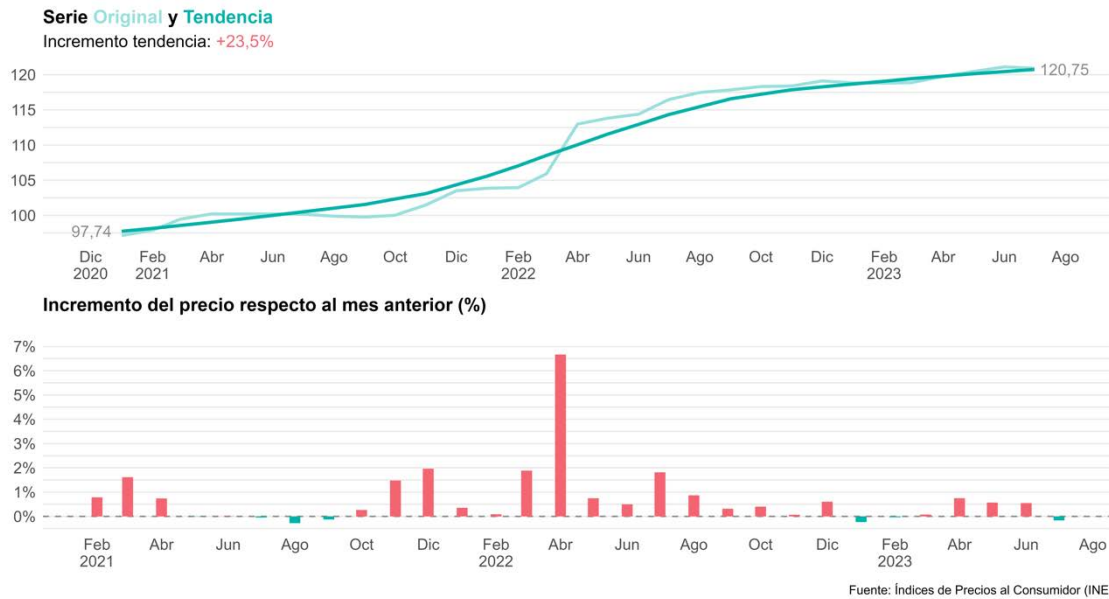
Fuente: Informe semanal de coyuntura (MAPA)

24. grafikoak, Euskadin, **txikizkako banaketaren fasean**, hegazti okelaren prezioen indizeak izan duen bilakaera irudikatzen du. Ikusten da pixkanaka igotzen joan dela prezioen indizea; beharbada, 2022ko apirilean gertatutako igoera handiago hori (% 4tik gorakoa) izango da salbuespen bakarra. Hegazti okelaren Espainiako prezioen indizearen joera erakusten du 25. grafikoak, eta antzerako patroia ikus daiteke; hala ere, Euskadin prezioen indizea % 18,4 igo dela antzematen da, eta % 23,5 Espainian. Aztertutako denbora aldiaren amaieran prezioak egonkortu egin dira eta, hilabete batzuetan, jaitsi ere egin dira; datu horiek bat datoz supermerkatuetan 2023ko maiatz eta abuztua bitartean bildutakoekin (ikus 4. eranskina).

24. Grafikoa: Hegazti okelaren txikizkako banaketa – Euskadi

25. Grafikoa: Hegazti okelaren txikizkako banaketa – Espainia

Laburbilduz, hegazti okelaren prezioak igoyerak izan ditu hornikuntza kateko lehenengo etapetan, eta iguera horiek absorbatu egin dira balio kateak aurrera egin ahala.

Azken prezioa igo egin den arren, ekoizpen prozesuko maila guztietan gertatu diren igoyerak ez dira erabat iristen azken prezio horretara. Txikizkako banatzaileek kontsumitzaileentzako prezioak igotzeko errezeloak dituzte, ikusten baita familien erosahalmena murriztu izanari egozten zaiola hegazti okelaren kontsumoan gertatu den murrizpenaren zati bat (Agüera, 2022). Hala ere, oilaskoa animalia jatorriko beste proteina iturri batzuk baino merkeagoa denez, azkeneko urteetan eskariaren iguera txiki bat gertatu da, sektoreko eragileek azaldu zigitenez. Dena den, beheranzkoa da azkeneko urteetako joera, batez ere animalia jatorriko proteinen ordez landare jatorrikoen aldeko hautua egiteko biztanleen elikadura ohitura berrien ondorioz.

Espanian, hegazti okelaren ekoizpenaren % 98 integratuta dago; horrek esan nahi du enpresa bakarrean kontzentratzen direla etapa guztiak, hegaztiak haztetik hasi eta banaketarainoko eta txikizkako salmentarainoko etapak, tartean baita haragia prozesatzeko etapa ere (MAPA, 2023b). Integrazio maila handi horrek eta enpresa gutxi batzuek –konzentrazioa– kontrolatzea hornikuntza katearen maila gehienak iradokitzen du sektore bat eragile gutxirekin eta salmenta prezioen inguruan presio handiagoa egiteko gaitasuna dutenak.

Hala ere, abantailak ere baditu integrazio horrek, hala nola eskala ekonomiak aprobetxatzeko gaitasuna; horrek berarekin ekar dezake eraginkortasuna hobetzea eta kostuak murriztea, eta kontsumitzaileentzako onuragarria izan daiteke hori, prezio baxuagoak lor baitaitezke.

Analisi kualitatiboaren emaitzen arabera, oilaskoen sektoreak duen abantaila da (behikiarenean, adibidez, gertatzen ez den bezala) oilaskoak azkar hazten direla eta, beraz, nahiko azkar doitu dezaketela eskaintza. Hala, ekoizpenak modu estrategikoan tenkatu ahal izan du eskaintza, baina ziurgabetasun handia ere egon da (ekoizleek ez zuten horrenbeste inbertitu oilasko kopuru handia hazten jartzeko). Hain zuzen ere, Estatuko merkatuko tentsioa konpentsatzeko, kanpoko merkatuetara irekitzen saiatu dira. Bestalde, hegazti gripeak ez zuen eraginik izan Estatuko oilaskoen ekoizpenean, kasuak agertu diren Europako azkeneko herrialdeetako bat izan baita Espainia.

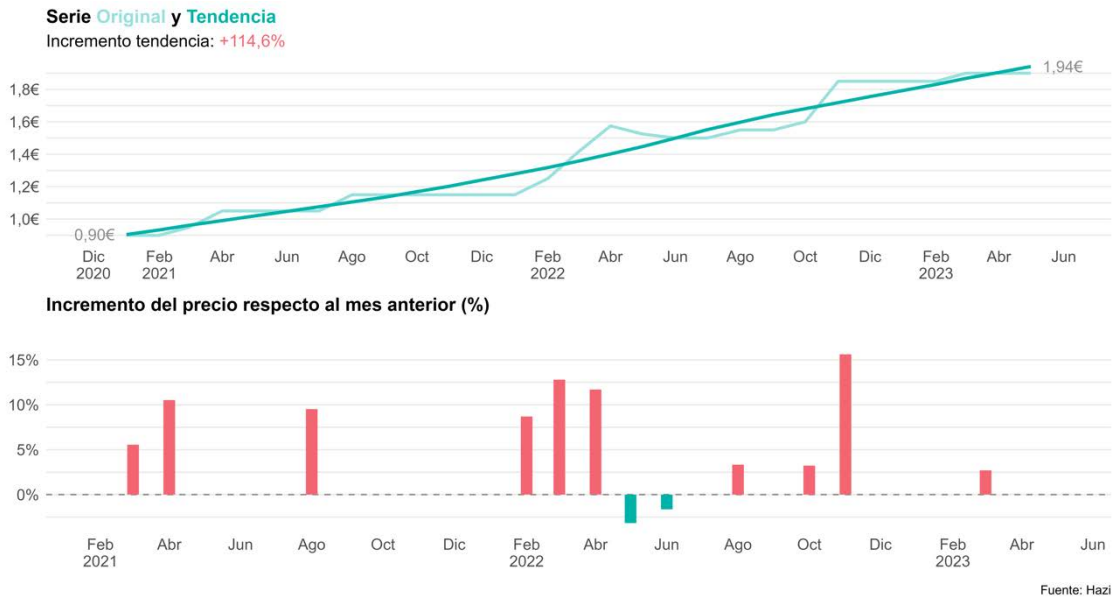
Hala ere, ez dakigu oraindik nolako bilakaera izan duen oilaskoaren prezioak animalien ongizateari buruzko Europako araudi berria ezarri ondoren¹⁷. Araudi hori indarrean sartu zenean, abeltzainak kezkati azaldu ziren, beldur baitziren oilasko kiloaren prezioa hirukoiztu egin zitekeela. Izan ere, haien haztegien azalera % 30 murrizteko obligazioa dute, eta horrek esan nahi du abeltzainek kostu gehiagori egin beharko dietela aurre ekoizpena mantentzeko eta, horrek, aldi berean, eragina izango duela oilaskoaren azken prezioan (Garrote, 2023).

7. Arrautzak

Euskadin L tamainako arrautzen **ekoizpen faseko** prezioak izan duen bilakaera erakusten du 26. grafikoak. Joera goranzkoa dela ikus daiteke, % 114,1eko igoera metatuarekin aztertutako denbora aldian zehar. Bestela esanda, bikoiztu baino gehiago egin da arrautzaren ekoizpenaren prezioa; 0,90€ €-koa zen dozena bat arrautzaren prezioa 2021. urtean, eta 1,94€ €-koa, berriz, 2023an.

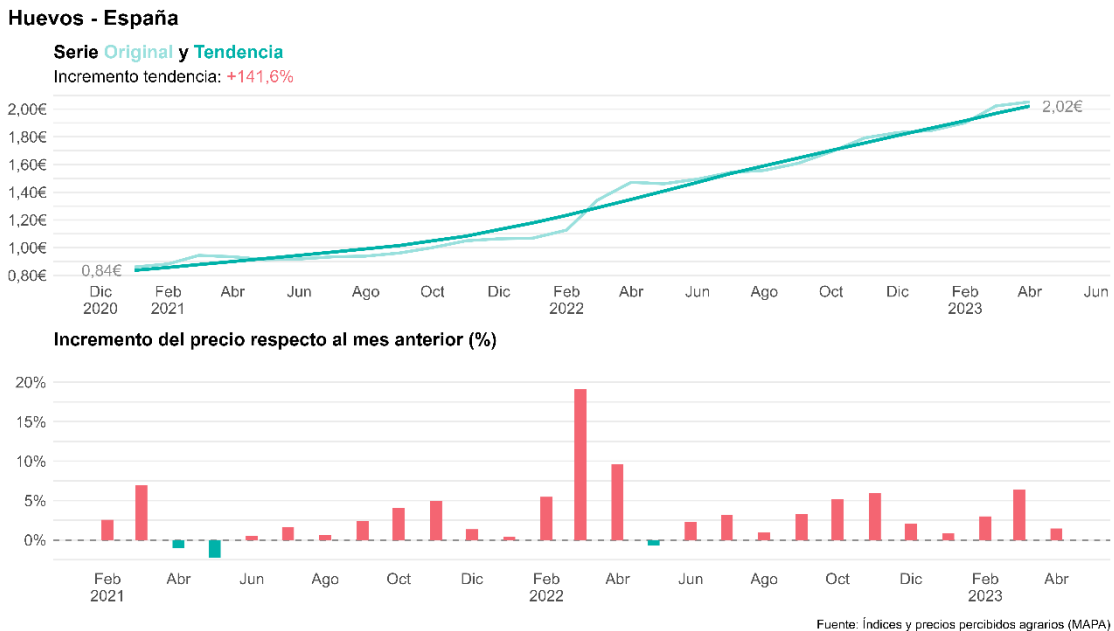
¹⁷ Europa Batzordea, [Revisión de la legislación sobre bienestar animal](#) (link)

26. Grafikoa: L tamainako arrautzen ekoizpena – Euskadi

Antzeko patroia ageri da 27. grafikoa; oiloen arrautzen prezioek Espainian izan duten bilakaera erakusten du grafiko horrek. Testuinguru horretan, % 141,6ko igoera izan du oiloen arrautzen prezioak ekoizpen fasean. 2021ean, ekoizleek dozena bat ekoiztearen prezioa 0,84 €-koa zen, eta 2,03 €-ra igo da 2023an.

27. Grafikoa: Oiloen arrautzen ekoizpena – Espainia

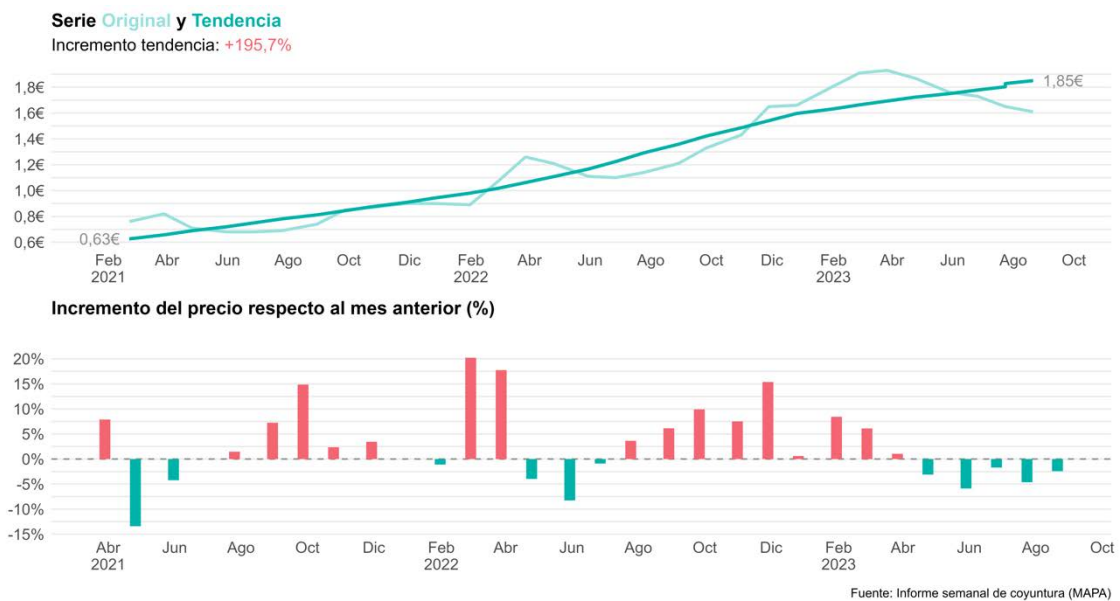

Hilabetez hilabetezko aldakuntzak analizatzerakoan, gainera, ikusten da Euskadin zein Espainia osoan, igoeren zati handi bat 2022ko otsaila eta apirila bitartean gertatu zela, Errusiak Ukraina inbaditu zuenean. Euskadiren kasurako, ordea, Espainian baino modu

bortitzagoan eman ziren aldakuntzak; horrela, hilabete batzuetan egonkor mantentzen ziren prezioak, baina gero igoera handiagoa gertatzen zen (aipatutakoez gain, lehenago, 2021eko apirilean eta abuztuan, % 10 inguruko igoerak egon ziren, eta 2022ko azaroan gertatu zen igoerarik handiena, % 15etik gorakoa).

Salbuespen gutxi batzuekin –zuringoen botilak, egosita saltzen diren arrautzak edo antzerakoak kasu (ez dira aztertu azterketa honetan)–, produktu honen **eraldaketa prozesuan** produktua etiketatu, paketatu, biltegiratu eta saltokira garraiatu baino ez da egiten, hurrengo faseari begira. Tarteko etapa honetan L tamainako arrautzen prezioek Estatu mailan izan duten bilakaera irudikatzen da 28. grafikoan. Ikus daitekeen bezala, emaitzek adierazten dute prezioak % 195,7 igo direla etapa honetan, batez ere erregaien eta energiaren kostuak igo izanaren ondorioz, nahiz eta sektoreko eragileek langileengatikoa kostuetan eta arrautzak saltzeko erabiltzen diren kutxen kostuetan (% 30 inguruko igoera) izandako igoerak ere aipatzen zituzten.

28. Grafikoa: L tamainako arrautzen eraldaketa – Espainia

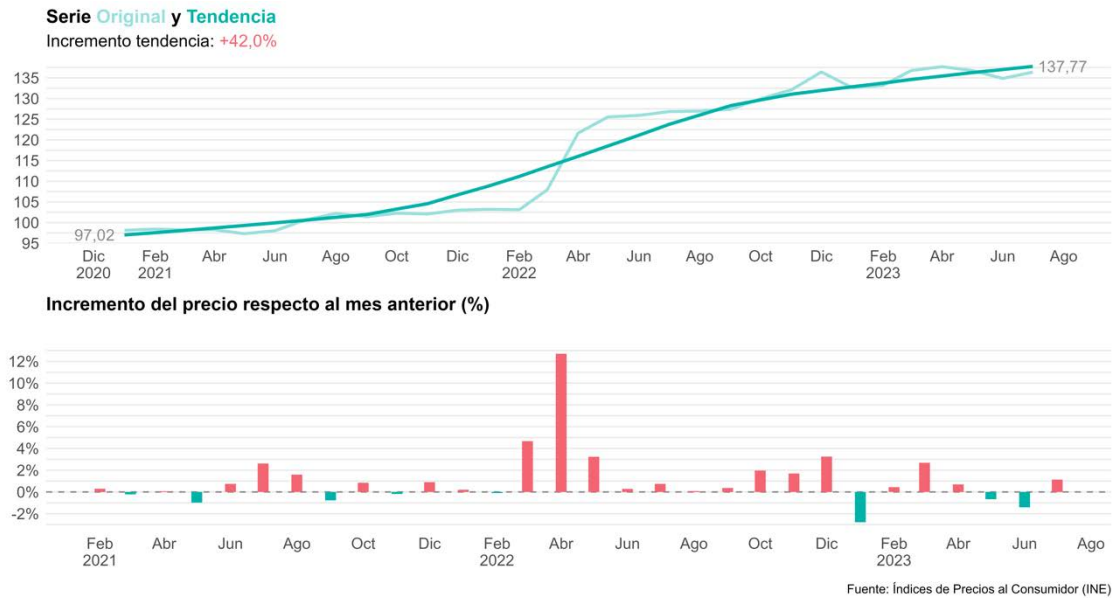

Azkenik, **txikizkako banaketaren faserako**, arrautzen prezioen indizeak Euskadin eta Espainian izan duen bilakaera erakusten dute 29. eta 30. grafikoek, hurrenez hurren. Kasu bietan da agerikoa prezioen indizearen hazkundera 2022. urte hasieraz geroztik. Joerak aurreko faseetan ikusi dugun antzerako patroiarri jarraitzen dion arren, kasu honetan askoz neurritsuagoa da igoera, izan ere, analizatutako aldian, dozenaren prezioa % 42 “bakarrik” igo baita Euskadin, eta % 45,4 Espainian.

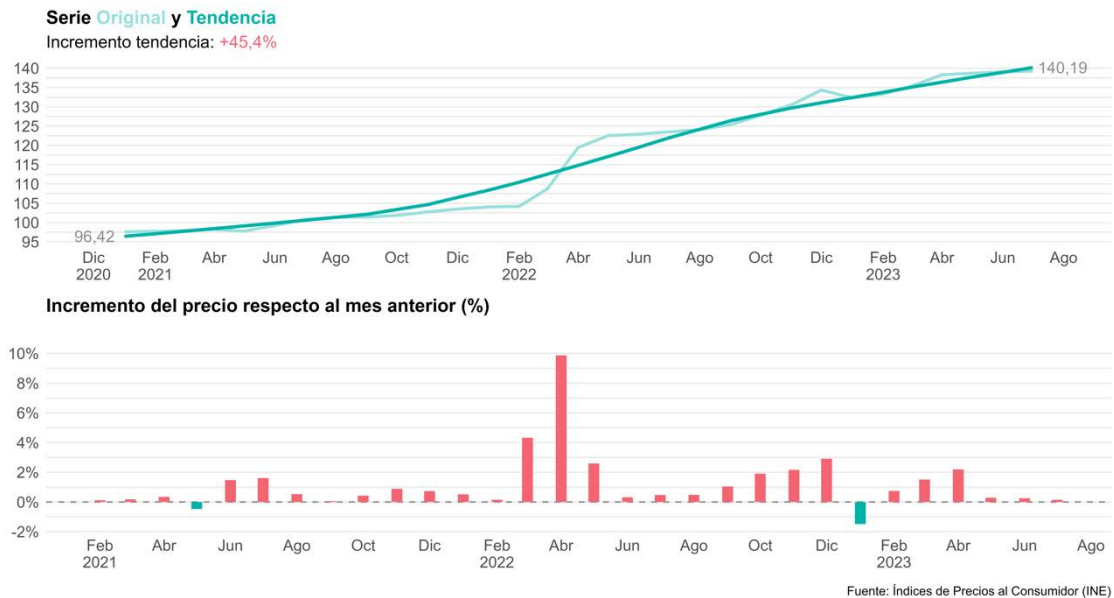
Aurreko faseetan ez bezala, txikizkako banaketan, Espainia osoan ikusi ditugunen oso parekoak dira igoerak; 2022ko apirilean gertatu zen igoerarik nabarmenena. Nolabaiteko egonkortzea antzematen da denborazko seriearen azkeneko hilabeteetan,

bat datorrena azterketarako hautatutako supermerkatuetatik *web scrapping* bitartez eskuratutako datuekin (ikus 4. eranskina).

29. Grafikoa: Arrautzen txikizkako banaketa – Euskadi

30. Grafikoa: Arrautzen txikizkako banaketa – Espainia

Laburbilduz, Ukrainako gerrak zerealen prezioen igoera eragin zuen eta, aldi berean, igo egin zen pentsuen prezioa ere (MAPA, 2023b). Análisi kualitatiboaren arabera, pentsuari dagokio ekoizpen kostuen bi heren inguru, eta ia bikoiztu egin da pentsuaren prezioa 2020az geroztik. Igoera hori, baina, ezin izan zen erabat eta berehala eraman

salmentako azken preziora eta, ondorioz, ekoizleek galerak jasan behar izan zituzten hainbat hilabetetan¹⁸.

Hain zuzen ere, analisi kualitatiboan parte hartu zuten eragileen esanetan, 2021. urtea txarra izan zen ekoizleentzako, baina are okerragoa izan zen 2022. urtea. Aipatu dugun gerraren inpaktuaz gain, 2022ko hegazti gripeak eragin oso larriak izan zituen. Espainia izan zen gripearen eragina jasan zuten azkeneko herrialdeetako bat¹⁹; Europar nabarmen murriztu zen eskaintza, eta agertoki hori aprobetxatu zuen Espainiako ekoizle askok haien esportazioak handitzeko, kasu batzuetan Espainiako merkatuan baino % 50- % 60 garestiago ordaintzen baitzituzten arrautzak. Horrek murriztu egin zuen Espainiako eskaintza, aurrez ere mugatuta zegoena ekoizleen etorkizunerako aukeren eraginez (ez ziren prezio igoerak ondorengo faseetara eramateko gai eta, kasu batzuetan, galerak ere ari ziren jasaten, eta ekoizpena murriztu zuten, arriskuak minimizatzen).

Horrela, “eskasia sasoia” aipatzen dute sektoreko ordezkariak, 2021eko bigarren seihilekotik edo 2022. urte hasieratik 2023ko udara arte iraun zuena; 2022ko uda izan zen garairik larriena. Stocka hautsi zen, eta merkataritza gunek handiek erosten zuten ekoizten zen guztia.

Gainera, kontsumitzaileek animalien ongizateari eta produktu ekologikoei gero eta balio handiagoa emateko zuten aurreko joerarekin hautsi, eta prezioa da berriz ere elementu erabakigarria. Eskematikoki, arrautza ekologikoak kontsumitzen zutenak landako oiloen arrautzak kontsumitzen hasi dira, landako oiloen arrautzak kontsumitzen zituztenak lurrian hazitako oiloenak kontsumitzen, eta azken horiek kaiolako oiloen arrautzak kontsumitzen. Ekoizpena urteak zihoan lehentasun berrietara eta arauketa gero eta zorrotzagoetara egokitzen; bitartean, supermerkatuak berriro hasi ziren kaiolan hazitako oiloen arrautzak eskatzen (baita M tamainakoak ere, lehen ia irteerarik ez zutenak), horrela hobeto euts ziezaiaketelako prezioei haien saltokietan.

Beraz, sektorean garrantzitsuak diren eragileen esperientziaren arabera, eskasia hori izan zen, eta ez lehengaien prezioaren igoera, salmentako prezioetan igoera eragin zuen benetako arrazoia, banatzaile handiek kontsumitzaileari kargatu ziotena gerraren koiunturaren barruan (29. eta 30. grafikoetan ikusi dugun bezala, gerra hasi ondorengo lehenengo hilabeteetan gertatu ziren igoerarik handienak).

¹⁸ Aipatu zuten beharbada *business-to-business* saltzen duten kanalek (kanal zuzenagoak) kostuak azkarrago eraman ahal izan zituztela salmentako prezioetara, baina banatzaile handiei saltzen dizkieten enpresei gehiago kostatzen zitzaizela kostuen igoera kateko ondorengo faseetara eramatea.

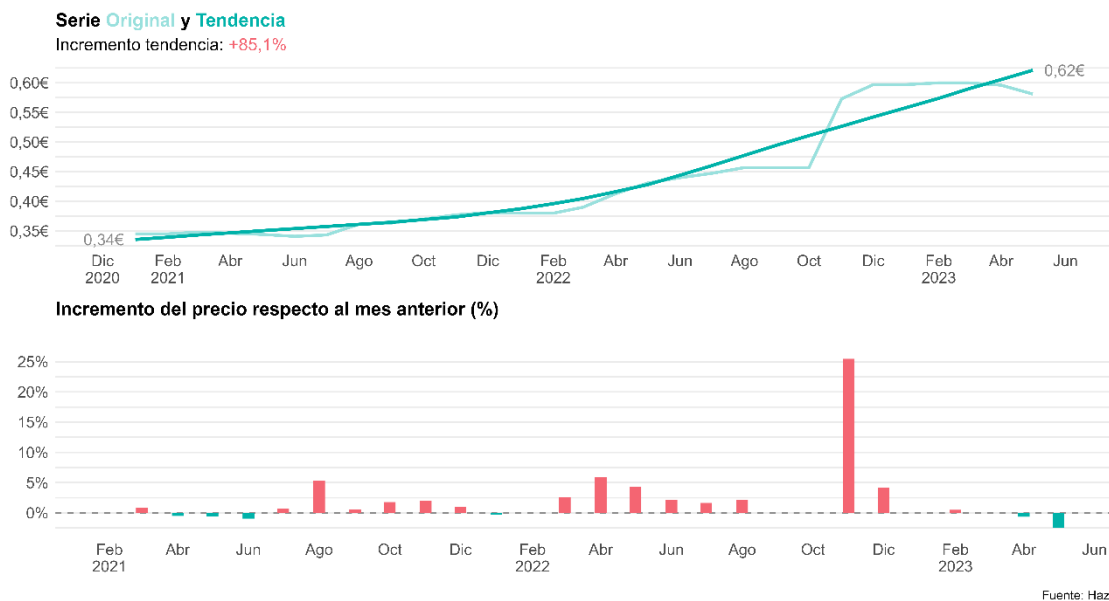
¹⁹ Horregatik, Europar Batasunean, oro har, Espainian baino are gehiago igo dira prezioak (Eurostat, 2023; Newtral Data, 2023).

Azkenik, aipatzekoa da ekoizleentzako horren zailak izan ziren urte horien ondorioz, haietako askok ikusi zutela euren burua ustiategiak inbertsio funtsei prezio nahiko merkean saltzera behartuta (batez ere erretiratzeko adinetik gertu baldin bazeuden). Horrek merkatua gehiago kontzentra dadin eragin du, etorkizunean ondorioak izan litzakeena, sektorean lehiakortasuna murriztuko delako.

8. Esnea

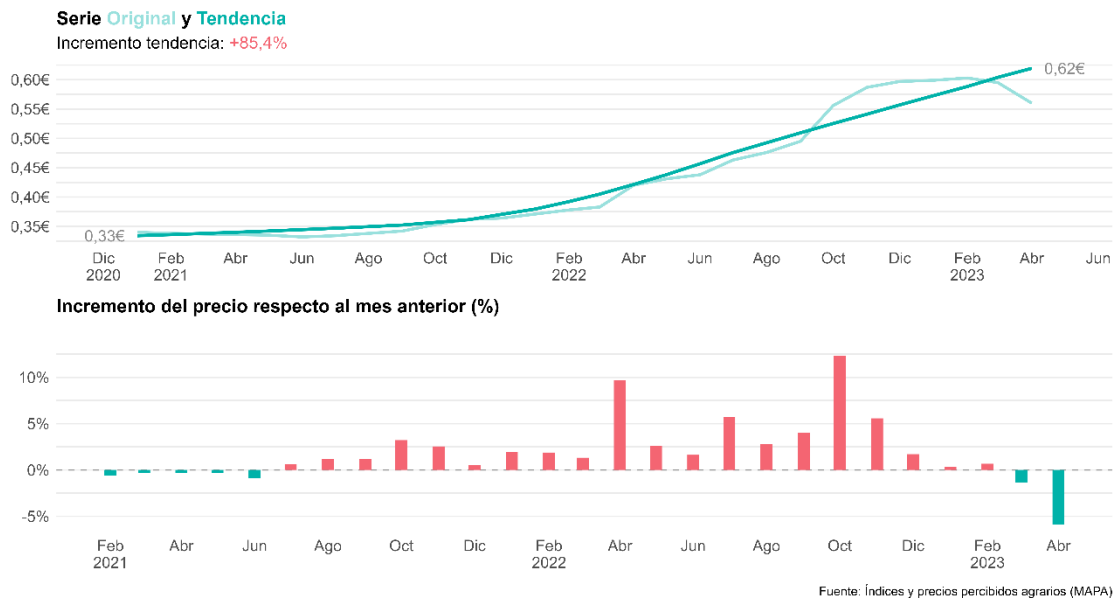
31. grafikoan, esne osoaren **ekoizpen faseko** Euskadiko prezioaren bilakaera irudikatzen da, hilabetez hilabete aldakuntzak ere jasotzen dituena. Ikus daitekeen bezala, esne osoaren prezioak goranzko joera izan zuen –neurritsua, baina– 2022ko urrira arte; ondoren, azaroan, % 25 igo zen esnearen prezioa eta, aurrerago, hilabete batzuek, egonkortu egin zen berriro, baita murriztu ere aztertutako aldiaren amaieran. Analizatutako aldi zehar, % 85,1koa izan da prezioaren igoera metatua; 0,34 €-ko prezioa zuen litro bat esnek 2021ean, eta 0,62 €-koa, berriz, 2023ko maiatzean.

31. Grafikoa: Esne osoaren ekoizpena – Euskadi

Igoeren patroia hori antzera ageri da Espainia osoan (ikus 32. grafikoa), non litro bat behi esneren prezioak % 85,4ko igoera izan duen (kasu honetan, 0,33 €-tik 0,62 €-ra igo da prezioa aztertutako aldi zehar). Hala ere, mantsoago gertatu ziren igoerak, eta 2022ko apirilean eta urrian izan ziren gorakada nabarmenenak, % 10 eta % 12 ingurukoak, aurreko grafikoan ikusitakotik urruti.

32. Grafikoa: Behi esnearen ekoizpena – Espainia

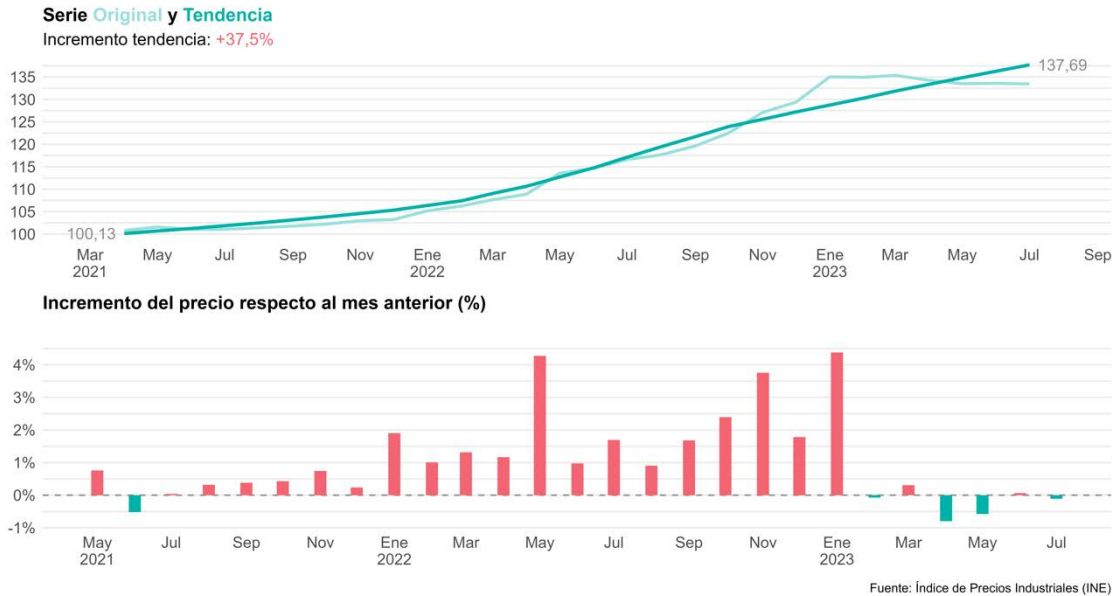
Igoera horiek eragin handia dute salmentako azken prezioan, izan ere, esnearen balio kateari buruzko azterketa baten arabera (HAZI & La2 Consultores, 2019), ekoizpen fasea da esnearen azken prezioa osatzerakoan neurri handienez eragiten duena. Zehazki, % 43-% 60ko pisua du ekoizpen faseak esnearen prezioan, % 32- %36koa esnekien industriak eta % 8- % 21ekoa merkaturatzeak eta banaketak.

Hala, gainerako elikagai taldeetan eragina izan duten faktore berberei egotzen zaizkie batez ere prezio igoerak; hau da, Errusiak Ukraina inbaditu eta, ondorioz, bazka prestatzeko erabiltzen diren zerealen, energiaren eta erregaien kostuak handitu izanari (Borrallo et al, 2023). Hala ere, adierazten da beste faktore batzuek ere izan dutela eragina esnearen garestitzean, hala nola lehortek eta tenperatura altuek, kaltetu egin baitzuten esnetarako behien errendimendua. Egoera horren aurrean, sektorearen erantzuna izan zen behirik zaharrenak (esne gutxien ekoizten dutenak) haragitarako saltzea eta produktiboenekin gelditzea, era horretan esne gordinaren eskaintza murriztuz. Hilabete batzuk beranduago iritsi zen prezioetara azkeneko fenomeno horren eragina; horregatik, horixe izan liteke 2022ko udazkenean gertatutako prezio igoerak azalduko lituzkeen faktorea (Borrallo et al, 2023).

Esnearen prezioak **eraldaketa fasean** izan duen bilakaera aztertzeko, L klaseko esnearen prestaketari dagozkion prezioen datuak erabili dira, Koiunturari buruzko Asteko Txostenetik (Informe Semanal de Coyuntura) eskuratutakoak. 33. grafikoan antzeman daitekeen bezala, esnearen eraldaketa faseko prezioak igoera txiki bat izan zuen 2021ean, igoera handiagoak 2022an (maiatzean, azaroan eta hurrengo urteko urtarrilean gertatu ziren gorakada nabarmenenak), eta egonkortu egin da aurtengo

otsailaz geroztik. Oro har, % 37,5koa da igoera metatua, aurreko faseetan ikusi ditugunak baino portzentaje askoz txikiagoa.

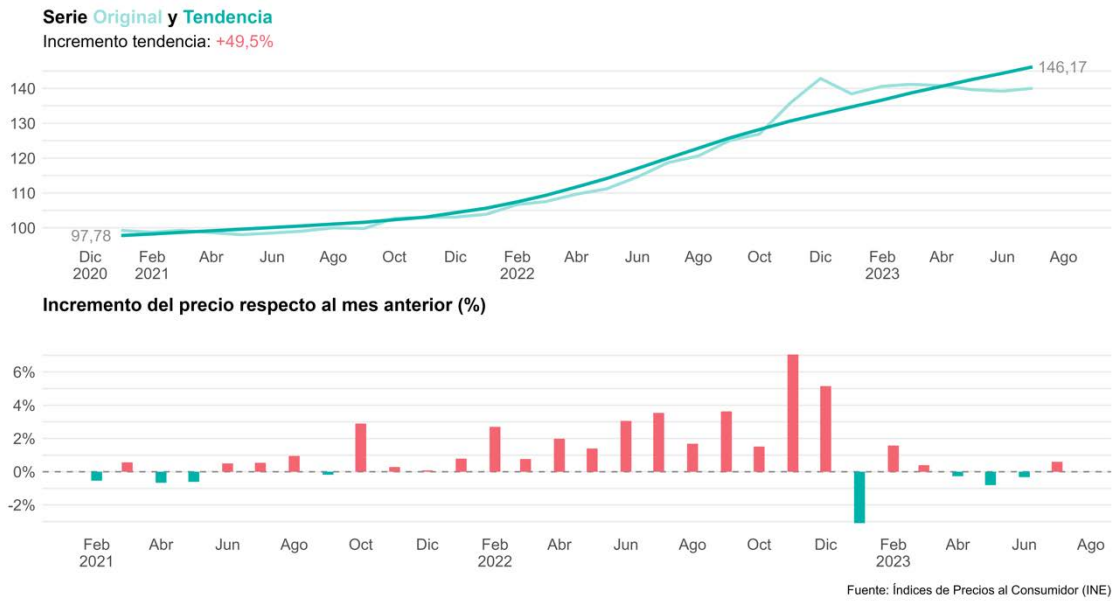
33. Grafikoa: Eraldaketa. Esnearen prestaketaren IPRI – Espainia

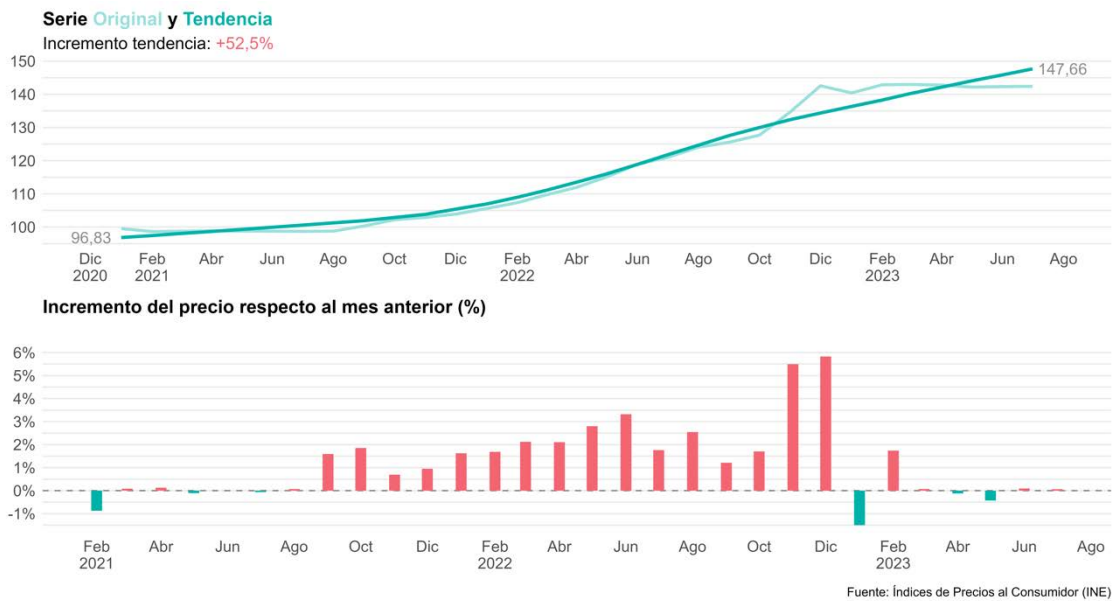
Esnearen eraldaketaren fasea intentsiboa da energian eta, beraz, Ukrainako gerra piztu izanak eragin zuen inflazio testuinguruaren eragina jasan zuten fase horretako kostuek ere. Esne ekoizpena murriztea eragin du gertaera horrek eta,aldi berean, handitu egin da industria prozesamendurako esne eskaria. Ondorioz, ohi ez bezala handitu da sektorearen balioa 2022an, eta merkatura operadore berriak ere erakarri zituen egoera horrek; gainera, esnearen prezioak igorarazi zituen pixkanaka (Santiso eta Sineiro, 2023).

Azkenik, esnearen prezioen indizeak **txikizkako banaketa faserako** Euskadin eta Espainian dituen joerak erakusten dituzte 34. eta 35. grafikoek. Bietan ikus daiteke prezioen indizea eraldaketa fasean erregistratutako igoera baino proportzio handiagoan handitu dela, eta hori azterketa honetan analizatutako elikagai talde gehienetan ikusitakoa ez bezalako patroia da. Zehazki, kontsumitzailearentzako prezioen indizea Euskadin 97,72koa zen 2021ean eta 146,17koa 2023an, eta Espainian 96,83koa 2021ean eta 146,17koa 2023an. Horrek joeren % 49,5 eta % 52,5ko igoerak ekarri zituen, hurrenez hurren. Igoeren denborazko patroia, ordea, aurreko faseetako berdina da; 2022an gertatu ziren batez ere, urte amaieran gorakada handiekin. 2023ko martxoaz geroztik, prezioen nolabaiteko egonkortzea nabari da, eta hori bat dator eraldaketaren bilakaerarekin.

34. Grafikoa: Esnearen txikizkako banaketa – Euskadi

35. Grafikoa: Esnearen txikizkako banaketa – Espainia

Lehen mailako premiazko elikagaietarako BEZaren beherapena aplikatu zitzaizen beste produktu batzuekin gertatu bezala, neurri hori indarrean egon zen lehenengo hilabeteetan prezioei eutsi ahal izan zitzaizen (baina ez jaitsi). Hala ere, inflazioaren etengabeko presioak prezioak igotzera behartu ditu supermerkatuak eta, horrela, ezerezean gelditu da neurriaren efektua (FACUA, 2023). Dena den, igoera hori handiagoa izango zatekeen aipatutako neurria hartu izan ez balitz, eta baliteke ez nabaritzea neurria bertan behera gelditzen denean.

VI. ONDORIOAK

2021eko urtarriletik 2023ko abuztura arteko denbora aldian, hautatutako elikagaien prezioak igo egin dira, oro har. Kasu batzuetan, ogiaren edo behikiaren kasuetan esaterako, 2021. urteaz geroztik ari ziren igotzen prezioak. Nolanahi ere, **2022. urtea da, nabarmen, prezioak gehien igo diren urtea, batez ere** 2022ko otsail amaieran **Errusiak Ukraina inbaditu izanaren ondorioz**. Kasu gehienetan, 2023an moteldu egin da inflazio joera, eta produktu batzuen prezioak egonkortu egin dira, baita jaitsi ere. Beste produktu batzuen prezioek, ordea, igotzen jarraitu dute, nahiz eta modu neurritsuagoan izan; horixe da txarkuteriaren eta esnearen kasua.

Euskadirako zein Espainia osorako datuak eskuratu ahal izan ditugun faseetarako, oso antzeko bilakaerak ikusten dira; horrek egiaztatu egiten du prezioak igotzea baldintzatu duen faktore nagusia makro mailako *shock* bat izan dela, gerra piztu izana alegia.

2. taulan, hautatutako elikagaien balio kateko fase bakoitzean Espainian zein Euskadin gertatu diren igoeren laburpena erakusten da. **Arrain batzuen igoera ez da, gainerako elikagai guztien prezioa igo da aztertutako aldian**, eta patroirik ohikoena izan da prezioen igoera handia ekoizpen fasean, pixkanaka jaisten doana txikizkako banaketaren fasera iritsi arte. Bestela esanda, balio kateko eragile bakoitzak bere gain hartzen zituen aurreko faseetan gertatutako igoerak eta, horrenbestez, kontsumitzaileek, erosketak egiterakoan, prezioen igoera handiak nabaritu dituzten arren, igoera horiek ez dira kostuetan gertatu diren garestitzeen zuzeneko ondorioa izan.

Hala ere, kasu batzuetan ez zaio bilakaera horri jarraitu. Arrainaren handizkako banaketaren fasean, zehazki, ikusten da igoerak txikizkako banaketaren fasean erregistratutakoak baino txikiagoak direla; arrautzen eraldaketa fasean, igoera aurreko fasean baino askoz handiagoa izan da; eta esnearen txikizkako banaketarenean, eraldaketa fasean gertatutakoa baino igoera handiagoa antzematen da.

Balio erlatiboetan, argi eta garbi nabarmentzen da arrautzen kasuan gertatu den igoera, ekoizpen prezioa bikoiztu baino gehiago egin baita 2021eko urtarriletik 2023ra; eraldaketa fasean, berriz, prezioa ia hirukoiztu egin da. Oso esanguratsua da esnearen ekoizpenean gertatu den prezioaren igoera ere (% 85); saltokietan gehien garestitu den elikagaia da (% 50). Jarraian daude garia, txerria, behia, txekorrak eta txahalak.

2. Taula. Prezioen igoera, hautatutako elikagaien balio kateko fase bakoitzean. Espainia eta Euskadi.

FASEA	LURRALDEA	ARRAINAK	OGIA	TXARKUTERIA	BEHIKIA	HEGAZTIAK	ARRAUTZAK	ESNEA		
1. EKOIZPENA	Euskadi	-24,9% Legatza					+%75,6 Behia	+%3,7 Oilaskoa	+%114,6 L tamainako arrautzak	+%85,1 Esne osoa
	Espainia	+%46,9 - Berdela +%1,0 - Legatza -%43,6 - Sardinak +%5,6 - Merlenka	+%61,0 Garia	+%56,2 - Arraza iberikoko txerriak +%51,6 - Beste arrazak batzuetako txerriak	+%56,2 Txahala	+%43,8 Oilaskoa	+%141,6 Oiloen arrautzak	+%85,4 Behi esnea		
2. ERALDAKETA	Euskadi									
	Espainia	+%25,1 - Arrain kontserben fabrikazioa +%15,9 - Arrainen, krustazoen eta moluskuen prozesatzea	+%26,6 Ogiaren fabrikazi oa	+%17,2 Haragi produktuak eta hegazti produktuak prestatzea	+%38,0 Haragia prozesatze a eta kontserbatz ea	+%44,9 Hegaztiak prozesatzea eta kontserbatzea +%45,6 - Oilaskoaren kanal erdia +%32,1 - P10 oilaskoa +%47,2 - P90 oilaskoa	+%195,7 L tamainak o arrautzak	+%37,5 Esnea prestatze a		
3. HANDIZKAKO BANAKETA	Euskadi	+%9,6 - Hegaluzea +%11,2 - - Berdela +%9,3 - Legatza -%26,1 - - Sardina								
	Espainia	+%2,9 - Berdela +%23,7 - Legatza -%20,9 - Sardinak +%0,1 - Merlenka								
3. TXIKIZKAKO BANAKETA	Euskadi	+%18,2 Arrain freskoa eta izoztutakoa	+%19,0 Ogia		+%26,1 Behikia	+%18,9 Hegazti okela	+%42,0 Arrautzak	+%49,5 Esnea		
	Espainia	+%18,7 Arrain freskoa eta izoztutakoa	+%23,6 Ogia		+%23,2 Behikia	+%23,5 Hegazti okela	+%45,4 Arrautzak	+%52,5 Esnea		

Analisi kualitatiboak, berriz, balio izan du egiaztatzeko Ukrainako gerra hasi izanaren eraginez lehengaien eta energiaren prezioak –kasu askotan aurrez inoiz ez bezala– igo izana izan dela ekoizpeneko, eraldaketako eta banaketako prezioetan gertatu diren igoeren arrazoi nagusia.

Hala ere, aipatu dira bestelako faktore jakin batzuk ere, arrautzaren kasuan, esaterako; izan ere, eskaintza urria izateak eragina izan du supermerkatuetan prezioak igo zitezten. Hegazti okelaren kasuan, berriz, ekoizleak haien ekoizpena oso azkar egokitzeko gaitasuna dute, eta murrizpen batek kostuen igoeraren zati bat ondorengo faseetara eramán zezakeen.

Balio kateko fase guzietan izan da beharrezkoa berrikuntza, igoera horiei eta lehiakortasunari eusteko, aldi berean iraunkortasun ekonomikoa ziurtatzen zuten bitartean, nahiz eta hilabete batzuetan galerak ere eduki ahal izan dituzten.

Kontsumitzaileek % 18 eta % 25 bitarteko igoerei egin behar izan diete aurre; horren aurrean, hainbat estrategia erabili dute, hala nola gutxiago kontsumitzea edo beste produktu merkeagoen aldeko hautua egitea (proteina merkeagoak kontsumituta edo kalitate txikiagoko produktu bera erosita). Ildo horretan, supermerkatuetako ordezkariak azaldu zuten prezioetan nabaritu zela oinarrizko elikagaiei aplikatu zitzaizkien BEZaren beharpena, baina denborarekin ezerezean gelditu zela, igoera handien ondorioz. Hala ere, adierazi dute neurri hori kenduko balitz, portzentaje hori zuzenean eramango litzatekeela publikoarentzako salmenta preziora. Adierazpen horiek bat datoz CNMCK eta Espainiako Bankuak egindako ikerketekin.

Azkenik, datuek adierazten dute prezioen igoera esanguratsuenen aldia 2022an gertatu zela; 2023an, berriz, egonkortze orokorra ikusten da, baita prezioen jaitsiera bat ere. Hala, prezioen igoera kateko lehenengo faseetatik gainerakoetara igarotzearen atzeraldia –hilabete batzuk igaro ziren– sentitu beharko litzateke 2023. urte amaierako murrizpenei edo egonkortzei dagokienez. Adibidez, 2022ko udaz geroztik gariaren prezioa jaitsi egin den arren, ogiaren prezioa 2023ko apirilean hasi zen egonkortzen, eta baliteke datozen hilabeteetan jaitea. Hala ere, elikagai talde batzuetan, gero eta zorrotzagoak dira animalien ongizateari buruzko Europako araudiak edo kaletan arrantzatze mugak, eta horrek prezioak igo litzake.

Gauzak horrela, egindako analisi konparatiboan ez da agertzen Euskadin kontsumitutako oinarrizko produktu nagusien prezioaren bilakaeran euskal kontsumitzaileen artean bakarrik eragina izan duten berriazko lehiaketa distortsioak sortu dituzten jokabideak eragin direla pentsarazten duen zantzu nabarmenik.

VII. BIBLIOGRAFIA

Adecco Group Institute (2022). Monitor Adecco de Oportunidades y Satisfacción en el Empleo. Eskuragarri: <https://www.adeccoinstitute.es/empleo-y-relaciones-laborales/oportunidades-y-satisfaccion-en-el-empleo-2/>

Agüera Camacho, T. (2022). Avícola de carne Semestre S2 2022. Los altos precios impulsan la rentabilidad a positivo. Tierra. Berreskuratua: <https://www.plataformatierra.es/mercados/informe-avicola-carne-semester-S2-2022/>

Anafric. (2023). La subida del precio de las carnes en España durante 2022 ha sido menor que en el conjunto de la UE. Asociación Empresarial Cárnica. Berreskuratua: <https://anafric.es/la-subida-del-precio-de-las-carnes-en-espana-durante-2022-ha-sido-menor-que-en-el-conjunto-de-la-ue/#:~:text=Para%20la%20carne%20de%20vacuno,solo%20del%202%2C3%25>

Asensio, J. (2014). Supermarket prices and competition: an empirical analysis of urban local markets. Mimeo.

Blanco Escolar, R., Khametshin, D., Menéndez Pujadas, Á., eta Mulino Ríos, M. (2022). La traslación del aumento de los costes de producción a los precios de venta de las empresas no financieras en 2022. Banco de España. Eurosistema. 2023/T3 Aldizkari Ekonomikoa, 11. artikulua.

Borrallo, F., Cuadro Sáez, L., Pacce, M. J., eta Sánchez García, I. (2023). Evolución reciente de los precios de consumo de los alimentos en el área del euro y en España. Boletín económico/Banco de España, 2023/T2, 01.

Ciapanna, E., eta Rondinelli, C. (2014). Retail market structure and consumer prices in the euro area.

CNMC (2023) Estudio sobre la traslación de la reducción del IVA en el sector alimentario. Colección Estudios de Mercado, E/CNMC/003/23. Berreskuratua: <https://www.cnmc.es/sites/default/files/4840416.pdf>

Depares, B. (2022). Indignación entre las asociaciones cárnicas al excluir la carne de la rebaja del IVA. Revista Cárnica en C de Comunicación. Berreskuratua: <https://carnica.cdecomunicacion.es/noticias/56610/indignacion-entre-las-asociaciones-carnicas-al-excluir-la-carne-de-la-rebaja-del-iva>

De la Fuente, J. R., eta Roche, I. C. (2023). El incremento de los precios de los alimentos y los márgenes de la distribución minorista. *DISTRIBUCIÓN Y CONSUMO*, 1

Dirección General de Producciones y Mercados Agrarios. Subdirección General de Producciones Ganaderas y Cínicas. (2023). El sector de la avicultura de puesta en cifras. Principales indicadores económicos. Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación.

elEconomista. (2023). Alcampo, Carrefour, Mercadona... Así cambian los precios en los supermercados según la ciudad donde vivas. Retail-consumo. Berreskuratua: <https://www.eleconomista.es/retail-consumo/noticias/12368104/07/23/alcampo-carrefour-mercadonaasi-cambian-los-precios-en-los-supermercados-segun-la-ciudad-donde-vivas.html>

Europa Press. (2023). Crespo lamenta la "no inclusión" de la carne y el pescado en la rebaja del IVA. Berreskuratua: <https://www.europapress.es/esandalucia/sevilla/noticia-crespo-lamenta-no-inclusion-carne-pescado-rebaja-iva-20230627222148.html>

Eurostat. (2023). Egg prices in the EU increase by 30% over one year.

FACUA-Consumidores en Acción. (2023). Evolución de precios agosto 2023.

Garrote, A. (2023). La carne de pollo podría triplicar su precio: ¿por qué? La Razón, Sección de Economía. Berreskuratua: <https://www.larazon.es/economia/carne-pollo-podria-triplicar-precio-que-20231017652e5e2ab98ca100016794c9.html>

Gavilán, A. (2023) Proyecciones macroeconómicas de España 2023-2025. Banco de España Presentación en Madrid, 22 de marzo de 2023. Eskuragarri: <https://www.bde.es/f/webbde/GAP/Secciones/SalaPrensa/IntervencionesPublicas/DirectoresGenerales/economia/Arc/Fic/IIPP-2023-03-22-gavilan.pdf>

Gobierno Vasco (2019). Cadena de Valor de la Alimentación.

Haucap, J., Heimeshoff, U., Klein, G. J., Rickert, D., eta Wey, C. (2021). Vertical relations, pass-through, and market definition: Evidence from grocery retailing. *International Journal of Industrial Organization*, 74, 102693.

HAZI & La2 Consultores. (2021). Proceso de formación de precios en la Cadena de Valor de la Alimentación Gobierno Vasco. Departamento de Desarrollo Económico, Sostenibilidad y Medio Ambiente.

Ibáñez de Aldecoa Fuster, J. (2023). El aumento del precio de los alimentos en España: ¿qué esperar? CaixaBank Research, Análisis Sectorial Agroalimentario. Berreskuratua: <https://www.caixabankresearch.com/es/analisis-sectorial/agroalimentario/aumento-del-precio-alimentos-espana-esperar>

INE (2023) Índice de Precios de Consumo (IPC) Agosto 2023. Base 2021. Nota de prensa del 12 de septiembre de 2023. Berreskuratua: <https://www.ine.es/daco/daco42/daco421/ipc0823.pdf>

LEA/AVC (2023) Proyecto de Decreto que desarrolla Parcialmente la Ley de la Cadena Alimentaria, LEA/AVC Nº 689-NORM-2023. Berreskuratua: https://www.competencia.euskadi.eus/contenidos/tramita_informe/689_informe_ca

[dena alimentaria/es_def/INFORME-PROYECTO-DE-DECRETO-MEJORA-FUNCIONAMIENTO-CADENA-ALIMENTARIA.pdf](#)

LEA/AVC (2022) Cadena de Valor Alimentaria en Euskadi y Política de Competencia, LEA/AVC 546-PROM-2021. Berreskuratua: [INFORME-546-CADENA-VALOR-ALIMENTARIA-EN-EUSKADI-Y-POLITICA-DE-COMPETENCIA.pdf](#)

LEA/AVC (2020) COVID-19 y Productos de Alimentación Frescos, LEA/AVC 425-PROM-2020. Berreskuratua: https://www.competencia.euskadi.eus/contenidos/tramita_informe/informe_05/es_def/adjuntos/COVID-2019-Y-PRODUCTOS-DE-ALIMENTACION.pdf

López, D. (2023). Motivos por los que los precios de los cereales dan una tregua al mundo y cuáles son sus riesgos. El País Cinco Días, Sección de Economía. Berreskuratua: <https://cincodias.elpais.com/economia/2023-03-23/motivos-por-los-que-los-precios-de-los-cereales-dan-una-tregua-al-mundo-y-cuales-son-sus-riesgos.html>

McKinsey & Company (2023) State of grocery Europe 2023: Living with and responding to uncertainty. Berreskuratua: <https://www.mckinsey.com/industries/retail/our-insights/state-of-grocery-europe-2023-living-with-and-responding-to-uncertainty>

Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación (MAPA) (2023a). Dirección General de Productores y Mercados Agrarios. Estudio indicadores trimestrales de porcino.

Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación (MAPA) (2023b). Dirección General de Productores y Mercados Agrarios. El sector de la avicultura de carne en cifras. Principales indicadores Económicos 2022.

Newtral Data. (2023). El huevo se encarece un 30% en Europa por la gripe aviar y los costes de producción. Berreskuratua: <https://www.newtral.es/precio-huevo/20230316/>

Observatorio Precios. (2021). Supermercados más baratos en Bilbao (año 2021). Berreskuratua: <https://observatorioprecios.es/supermercados/ciudad/bilbao>

Observatorio de Precios de Alimentos MARM. (2009). Estudio de la cadena de valor y formación de precios del sector del pan. Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino.

Observatorio de Precios de los Alimentos MARM. (2011). Estudio de la cadena de valor y formación de precios del bonito del Norte. Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino.

OCU. (2023). Localiza las cadenas con mejor precio. Berreskuratua: <https://www.ocu.org/consumo-familia/supermercados/informe/cadenas-mas-baratas>

Prodescon, S.A. (2021). Estudio de la cadena de valor y formación de precios en la leche líquida envasada de larga duración (LELD). Observatorio Cadena Alimentaria. Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación.

Resco Sánchez, P. (2023). El sector bovino en 2023: un año de cambios. Tierra. Berreskuratua: <https://www.plataformatierra.es/mercados/informe-actualidad-mercados-bovino-factores-evolucion-primer-trimestre-2023/>

Rivera Torres, P., & Salas-Fumás, V. (2023). Cost and Price Inflation with Firm Level Data: An Empirical Analysis. Funcas.

Sandri, P. M. (2023). El precio de la carne en Europa ha subido un 80% desde finales 2020. La Vanguardia, Sección Economía. Berreskuratua: <https://www.lavanguardia.com/economia/20230509/8951927/precio-carne-europa-subido-80-finales-2020.html>

Santiso, J., eta Sineiro, F. (2023). Producción y precios de la leche en 2022 y perspectivas. Vaca Pinta: Revista Técnica del Vacuno Lechero. Berreskuratua: <https://vacapinta.com/es/noticias/produccion-y-precios-de-la-leche-en-2022-y-perspec.html>

San Esteban, N. (2023). La rebaja del IVA doblaría el ahorro familiar si incluyera carne y pescado. AECOC-La Asociación de Fabricantes y Distribuidores. Berreskuratua: <https://www.aecoc.es/noticia-externa/la-rebaja-del-iva-doblaría-el-ahorro-familiar-si-incluyera-carne-y-pescado/>

Statista (2023) *Variación del índice de precios de consumo armonizado (IPCA) en los países de la Unión Europea en junio de 2023*. Berreskuratua: <https://es.statista.com/estadisticas/495544/tasa-de-inflacion-interanual-en-los-paises-de-la-ue/>

Ward, A., Picón, A. eta Ponzzone, A. (2023) Inflation and the risk of antitrust enforcement. Cuatrecasas. Eskuragarri: <https://www.cuatrecasas.com/en/global/competition-eu-law/art/inflation-and-the-risk-of-antitrust-enforcement-1>

VIII. ERANSKINAK

1. eranskina. Erabilitako informazio iturrien deskribapena

Jarraian, balio kateko fase bakoitzerako erabili diren informazio iturriak xehatzen dira. Parentesi artean, 2. eranskineko taulan erabili den laburdura adierazten da.

Ekoizpen fasea

- **Euskadiko Nekazaritzako Elikagaien Sektorearen Behatokiko jatorriko eta helmugako prezioen behatokia:** Euskadiko landa ingurunea, itsasertza eta elikagaien sektorea garatzera bideratuta dagoen HAZI Fundazioaren eta Eusko Jaurlaritzako Ekonomia Garapen eta Azpiegitura Sailaren arteko lankidetzatza da. Elkarrekin ezarri dute BEHATOKIA, Euskadiko Elikagaien eta Zuraren Balio Katearen Behatokiaren muina. Behatokiaren funtsezko helburua da Euskal Autonomia Erkidegoan balio katearen ulermena aberastea, haren funtzionamendua, eragileak, produktuak eta zerbitzuak analizatu eta monitorizatuta.

Datu bilketa sistematiko baten bitartez, Behatokiak nekazaritzako elikagaien sektoreko funtsezko datuak, estatistikak eta prezioak eskuratzen eta ezartzen ditu, era horretan sektorea hobeto ezagutzen eta kontrolatzen lagunduz. Jatorriko eta Helmugako Prezioen estatistikak ematea da Behatokiaren eginkizun nabarmenetako bat; kate komertzialeko bi puntutan produktu baten prezioen artean dagoen aldakuntza erakusten dute prezio horiek: jatorriko puntuan (nekazaritza edo abeltzaintzako ustiattegian, ekoizleen elkartean edo lonjetan) eta azken helmugan (publikoarentzako salmenta prezioa supermerkatuetan, BEZ kanpo).

- **Nekazaritzako Indizeak eta JASOTAKO Prezioak (IPPA)** Espainiako Gobernuak Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioak hilabetero zein urtero prestatzen duen funtsezko tresna da. Indize horrek eginkizun garrantzitsua du, nekazariak eta abeltzainak sortzen dituzten nekazaritzako produktuak salduta jasotzen dituzten prezioen eta indizeen bilakaera nazionala identifikatzea ahalbideratzen baitu. Tresna horren bitartez, hilabeteko prezioen ikuspegi xehatua eskuratzen da, eta nekazaritzako produktu sorta zabala aztertzen du: zerealak, leguminosoak, patatak, industria laboreak, zitrikoak, zitrikoak ez diren frutak, ortuariak, ardoa, muztioa, olio eta beste. Animalia produktuen prezioak ere hartzen ditu: behikia, ardia, ahuntza, txerria, hegaztiak eta untxiak, eta horien produktu eratorriak, hala nola esnea eta arrautzak.
- **Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioaren Prezioen Behatokia** Jatorriko eta Handizkako banatzaileen Prezioen Informazio Sistemari oinarritzen da batez ere. Sistema horren bitartez, 34 elikadura produktuen prezioen asteroko bilakaera azter

dezake, garrantzi handieneko bi maila komertzialetan: jatorrian eta handizkako banaketan. Jatorriko prezioak maila nazionaleko balio haztatu gisa aurkezten dira, jatorriko merkatuak kontuan hartuta. Kilogramo bakoitzeko edo dozena bakoitzeko eurotan adierazten dira balio horiek, BEZ kanpo. Era berean, helmugako prezioek – horiek ere Estatu mailakoak eta haztatuak– kilogramo bakoitzeko, dozena bakoitzeko edo ale bakoitzeko eurotan adierazten dituzte publikoarentzako salmentako balioak. Astero egiten da datuen bilketa, erreferentziatzat hartuta hainbat saltokitan gehien komertzializatzen diren barietateak; saltoki horiek izaten dira azokak, dendak, supermerkatuak, hipermerkatuak eta probintzietako hiriburuetako dendak.

Eraldaketa fasea:

- **Euskadiko Nekazaritzako Elikagaien Sektorearen Behatokiko jatorriko eta helmugako prezioen behatokia** (*aurrez deskribatu dugu*). Hala ere, aitortu beharra dago mugatua izan daitekeela Euskadin eraldaketa faseko prezioei buruz eskuragarri dagoen informazio publikoa, enpresek estatistiken sekretua babesten dutelako. Egoera horren aurrean, ordezko iturrietara jotzen da, jokoan dauden prezioak doitasunez balioesteko.

Kasu horietan, erkidego mailan eta dibisio mailan eskuragarri dauden datu iturrietan eta Industria Prezioen Indizean (IPRI) oinarritutako balioespenak erabiltzen dira. Gainera, balioespen horiek indartzeko, produktu talde eta klaseei dagozkien indize nazionalak aprobetxatzen dira. Hori lortzeko, interpolazioko eta kalkuluko teknika espezializatuak aplikatzen dira, datu gutxi daudenean edo daturik ez dagoenean beharreko informazioa lortzeko helburuz.

- Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioak garatzen du **Kointurari buruzko Asteko Txostena (KAT)**. Astero egiten da buletin hori, eta Estatu mailako zein nazioarte mailako adierazle erabakigarrienak laburbiltzen ditu, aurreko astean argitaratu direnak. Aurkezten den informazioa osatzeko, grafikoak eta koadroak eskaintzen dira, alderdirik garrantzitsuenak azaltzeko, hala nola zerealen, ardoen, olioien eta abeltzaintzako produktuen merkatu adierazgarrietako prezioak. Adibidez, merkatu jakin batzuetako erreferentziako prezioak xehatzen dira, hala nola ogitarako gari bigunarenak, haren prozesua jasoz, biltegitik eraldatzaileari entregatzen zaionera arte, bitartekariaren eskutik pasa ondoren.

Kontsumoko Prezioen Indizearekin (KPI) eta beste adierazle batzuekin alderatu ahal izan daitezkeen bermatzeko helburuz, hilabete bakoitzeko lehenengo hiru asteetako datuak hartzen dira, hilaren 1etik 22ra artekoak. Estrategia horrek ziurtatzen du datuak biltzeko erabilitako metodologia KPIrako erabilitakoarekiko koherentea eta sendoa dela, produktu guztiek ez baitute kontsumo maila bera izaten.

- **Industria Prezioen Indizeak (IPRI)** ezinbesteko eginkizuna betetzen du industriak fabrikatutako eta barne merkatuan komertzializatutako produktuen prezioen hileroko bilakaeraren ebaluazioan. Adierazle hori produktuek lantegietatik irteten direnean dituzten prezioetara mugatzen da, kanpoan uzten ditu garraioarekin, komertzializazioarekin eta zergekin lotutako kostuak. Autonomia Erkidegoen arabera banaketa mailak mugak dituen arren, industria sektore eta dibisio handienak hartzen ditu kontuan. IPRI, beraz, eskualdeen arteko alderaketak egiteko adierazle modura aprobetxatzen da batez ere.

Prezioek industriaren arloan duten dinamikaren funtsezko ikuspegia ematen du IPRIK, fabrikatutako produktuen prezioetan hilabetez hilabete gertatzen diren gorabeherak nabarmenduz. Produktuek lantegietatik irteterakoan dituzten prezioetan oinarritzen denez, industriako bilakaera ekonomikoari eta bilakaera horrek ekoizpen kostuetan eta merkatuan duen eraginari buruzko zuzeneko ikuspegia ematen digu indize honek.

Banaketa fasea:

- **Handizkako merkatuetako estatistikak.** Handizkako merkatu gehienek dituzte haien webguneetan estatistikei eskainitako atalak, eta merkaturatzen den hainbat produkturen prezioak aurki daitezke atal horietan. Egunero eguneratzen dira estatistika horiek, eta online daude eskuragarri, horrela errazago eskuratu ahal izateko.

Ikerketa honen barruan, Euskadiko eta beste eremu geografiko batzuetako handizkako merkatuetako elikagai jakin batzuen prezioak bildu dira. Euskal testuinguruan, MERCABILBAO (MB) sozietatearen webgunekoak dira datuak. Halaber, beste eremu geografiko batzuetako handizkako merkatuetako antzerako datuak bildu dira **–Mercasa (MC)** eta **Mercamadrid** merkatuetakoak, esaterako–, ordezkari zabala eta anitza ziurtatze aldera.

- **Euskadiko Nekazaritzako Elikagaien Sektorearen Behatokiko jatorriko eta helmugako prezioen behatokia** (*aurrez deskribatu dugu*).
- **Kontsumoko Prezioen Indizea (KPI).** Adierazle hori Espainiako familia etxebizitzek erosten dituzten kontsumoko ondasunen eta zerbitzuen prezioen bilakaera neurtzeaz arduratzen da. Hilero eguneratzen da, hilabete bakoitzeko hilaren 1etik 22ra arteko datuak jasotzen ditu KPIk, eta autonomia erkidegoen eta probintzien arabera banakatze geografikoak aurkezten ditu. Gainera, Estatu mailan, produktu taldeen klase eta azpiklaseen arabera banakatzea egiten du.

12 taldez osatutako erosketa oterra batean oinarritzen da KPI: Elikagaiak eta alkoholik gabeko edariak, Alkoholun edariak eta tabakoa, Arropa eta oinetakoak, Etxebizitza, Etxeko hornidura, Botikak, Garraioa, Komunikazioak, Aisialdia eta kultura, Irakaskuntza,

Hotelak, kafeak eta jatetxeak, eta Bestelako ondasunak eta zerbitzuak. Nabarmentzekoa da lehenengo taldean, Elikagaien eta alkoholik gabeko edarienean, 170 produktu sartzen direla guztira.

2016koa da KPIrako erabiltzen den oinarria, erabat egokitzen baita ECOICOP kontsumoko nazioarteko sailkapenera. Indizea eraikitzeko, erosketa otarreko gauzak azpiklasetan banatzen dira, eta horiek, aldi berean, klasetan taldekatzen dira eta, azkenik, azpitalde eta taldetan.

- **Web scraping** delakoa edozein webgunetatik informazioa atera eta gordetzeko erabiltzen den funtsezko teknika da; horretarako, software programak erabiltzen dira. Ikuspegi horrekin, helburua da Euskadirako eta Euskadiko probintzietako hiriburuetarako azken kontsumoko gauzen prezioei buruzko informazio garrantzitsua eskuratzea. Hilero egingo da prozesu hori, Kontsumoko Prezioen Indizeak (KPI) erabiltzen duen denbora aldi bera erabilita, hilabete bakoitzeko hilaren 1etik 22ra artekoa.

Elikagaien txikizkako banaketaren arloan prezioak biltzera bideratuta dago *web scraping* teknikaren aplikazioa. Euskadiko segmentu horretako eragile nagusiak hartuko ditu kontuan teknikak: EROSKI, UVESCO (BM) eta MERCADONA²⁰. Prezioak operadore horietako bakoitzaren webguneetatik eskuratuko dira zuzenean; horrela, txikizkako merkatuan azken kontsumoko produktuek dituzten prezioei buruzko informazio eguneratua eta zehatza eskuratzen da.

²⁰ Lehiaren Euskal Kontseilua (2021), Elikagaien balio katea Euskadin eta lehia politika. LEA/AVC 546-PROM-2021.

2. eranskina. Erabilitako iturrien laburpen taula

FASEA	LURRALDEA	ARRAINAK	OGIA	TXARKUTERIA	BEHIKIA	HEGAZTIAK	ARRAUTZAK	ESNEA							
1. EKOIZPENA	Euskadi	HAZI	Legatza			HAZI	Behia	HAZI	Hegazti okela	HAZI	L tamainako arrautzak	HAZI	Esne osoa		
	España	EKB	- Berdela - Legatza - Sardinak - Merlenka	IPPA	Garia	IPPA	- Arraza iberikoko txerriak - Beste arraza batzuetako txerriak	IPPA	- Txekorrak - Txahalak - Behiak	IPPA	- Untxiak - Oiloak - Oilaskoak	IPPA	Oiloen arrautzak	IPPA	Behi esnea
2. ERALDAKETA	Euskadi														
	Espainia	IPRI	- Arrain kontserben fabrikazioa - Arrainen, krustazeoen eta moluskuen prozesatzea	IPRI	Ogiaren fabrikazioa	IPRI	Haragi produktuak eta hegazti produktuak prestatzea	IPRI	Haragia prozesatzea eta kontserbatzea	IPRI	Hegaztiak prozesatzea eta kontserbatzea - Oilaskoaren kanal erdia - P10 oilaskoa - P90 oilaskoa	KAT	L tamainako arrautzak	KAT	Esnea prestatzea
3. HANDIZKAKO BANAKETA	Euskadi	MB	- Antxoa - Hegaluzea - Berdela - Legatza - Sardina												
	Espainia	MC	- Berdela - Legatza - Sardinak - Merlenka												
3. TXIKIZKAKO BANAKETA	Euskadi	KPI	Arrain freskoa eta izoztutakoa	KPI	Ogia			KPI	Behikia	KPI	Hegazti okela	KPI	Arrautzak	KPI	Esnea
	Espainia	KPI	Arrain freskoa eta izoztutakoa	KPI	Ogia			KPI	Behikia	KPI	Hegazti okela	KPI	Arrautzak	KPI	Esnea
	Biak	SP	- Antxoa - Bakailaoa - Olagarro hanka - Izokina	SP	- Ogi barra - Moldeko ogia - Azalik gabeko moldeko ogia	SP	- Urdaiazpiko egosia - Urdaiazpiko serranoa	SP	- Behi txuleta - Behiki hanburgesa - Txahal azpizuna	SP	- Landako oilaskoen xerrak - Oilasko izterrak - Oilasko bularkiak	SP	- Landako oiloen arrautzak - Galeper arrautzak - L tamainako arrautzak	SP	- Esne osoa - Esne erdigaingabetua

3. eranskina. Iturrien datu baseen aldagaiak

Aldagaia	Oharrak	NekazariakNe kazariak:	HAZI	Behatokia	Industria	Koiuntura	MERCABILBAO	EIN-KPI	Supermerkatuak
Fase	Ekoizpena, Eraldaketa...	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai
Fuente	Nekazariak, HAZI, EROSKI...	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai
Territorio	Espainia, Euskadi...	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai
id_producto	Scraping teknikan erabili da								Bai
producto	produktuaren izena	Bai	Bai	Bai	BAI	Bai	Bai	Bai	Bai
unidades			Bai	Bai					Bai
tipoProducto	goi mailako kategoria	Bai					Bai		
tipoPescado	freskoa edo izoztutakoa						Bai		
fecha_dia	Adib. '2023-08-11'								Sí
fecha_semana	Asteko lehenengo eguna. Adib. '2023-08-07'			Bai		Bai	Bai		Bai
semana	urteko zenbatgarren astea den			Bai			Bai		
fecha_mes	Hilabeteko lehenengo eguna. Adib. '2023-08-01'	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai
mes	Hilabetea etiketan	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai
any	Urtea, zenbakiz	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai	Bai
precio.Dia	eguneko prezioa (scraping)								Bai
precio.Semana	Asteko prezioa (batez besteko balioa scraping teknikan)					Bai			Bai
precio.Semana_Origen	Ekoizpen prezioa			Bai					
precio.Semana_Destino	Handizkako banaketako prezioa (Mercasa)			Bai					
precio.Semana_max	MERCABILBAOn ez dago asteko prezio bakarra. Gutxienekoa,						Bai		

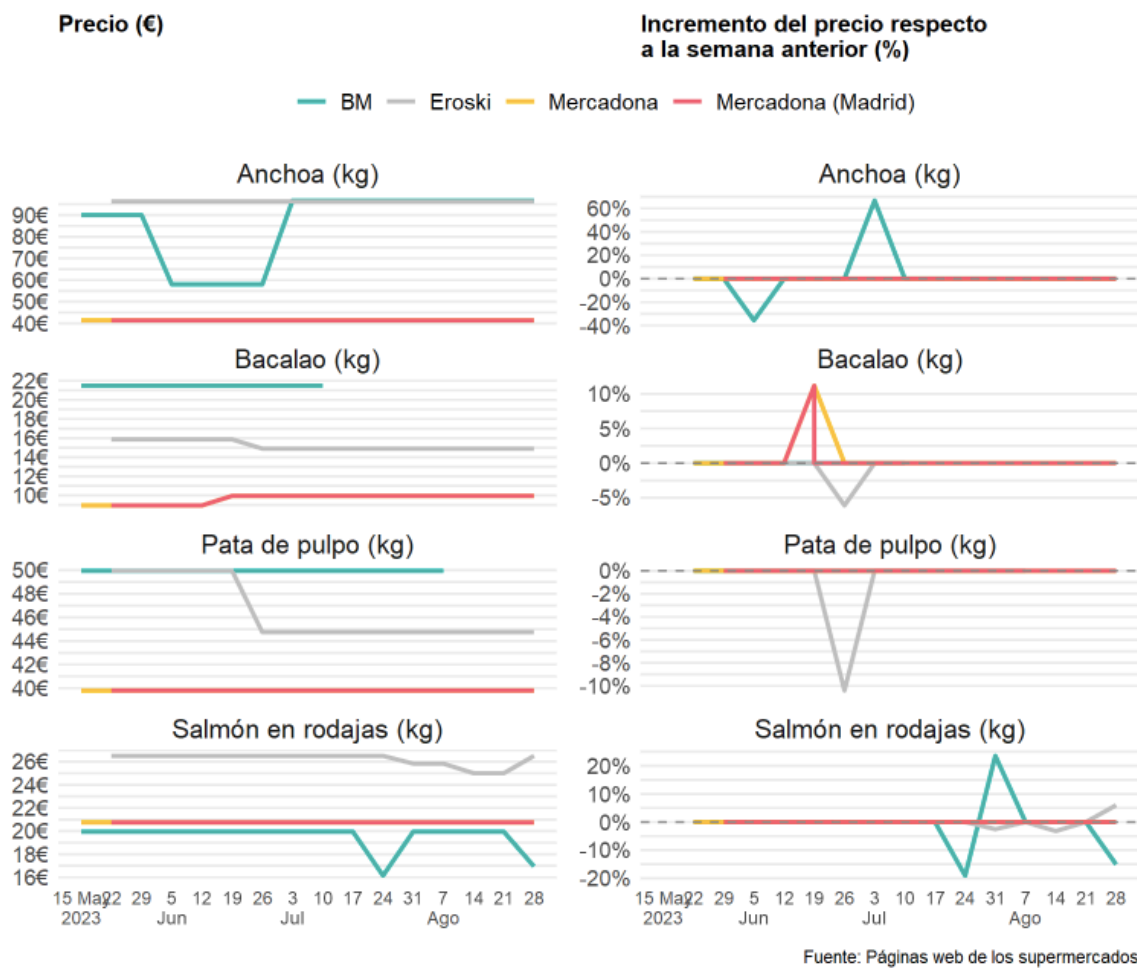

	gehienekoa eta moda ematen digute								
precio.Semana_moda	""						Bai		
precio.Semana_min	""						Bai		
precio.Semana_varEuros	Txostenetan, asteko aldakuntza absolutua (euroak)					Bai			
precio.Semana_varP	Txostenetan, asteko aldakuntza erlatiboa					Bai			
precio.Mes	Produktuaren hilabeteko prezioa. Asteke edo eguneko prezioak daudenean, batez besteko balioa hartzen da. Gehieneko balioa hartuko den edo beste kalkuluren bat egingo den baloratu behar da	Bai			Bai	Bai		Bai	Bai
precio.Mes_Origen	ekoizpen prezioa (asteke prezioen batez bestekoa)		Bai	Bai					
precio.Mes_Destino	Handizkako banaketako prezioa (Mercasa) (asteke prezioen batez bestekoa)		Bai	Bai					
precio.Mes_max	MERCABILBAOren azalpena. Asteke prezioen batez besteko gisa kalkulatu da hilabeteko prezioa						Bai		
precio.Mes_moda	""						Bai		
precio.Mes_min	""						Bai		
precio.Mes_var	Hilabeteko prezioaren aldakuntza				Bai			Bai	

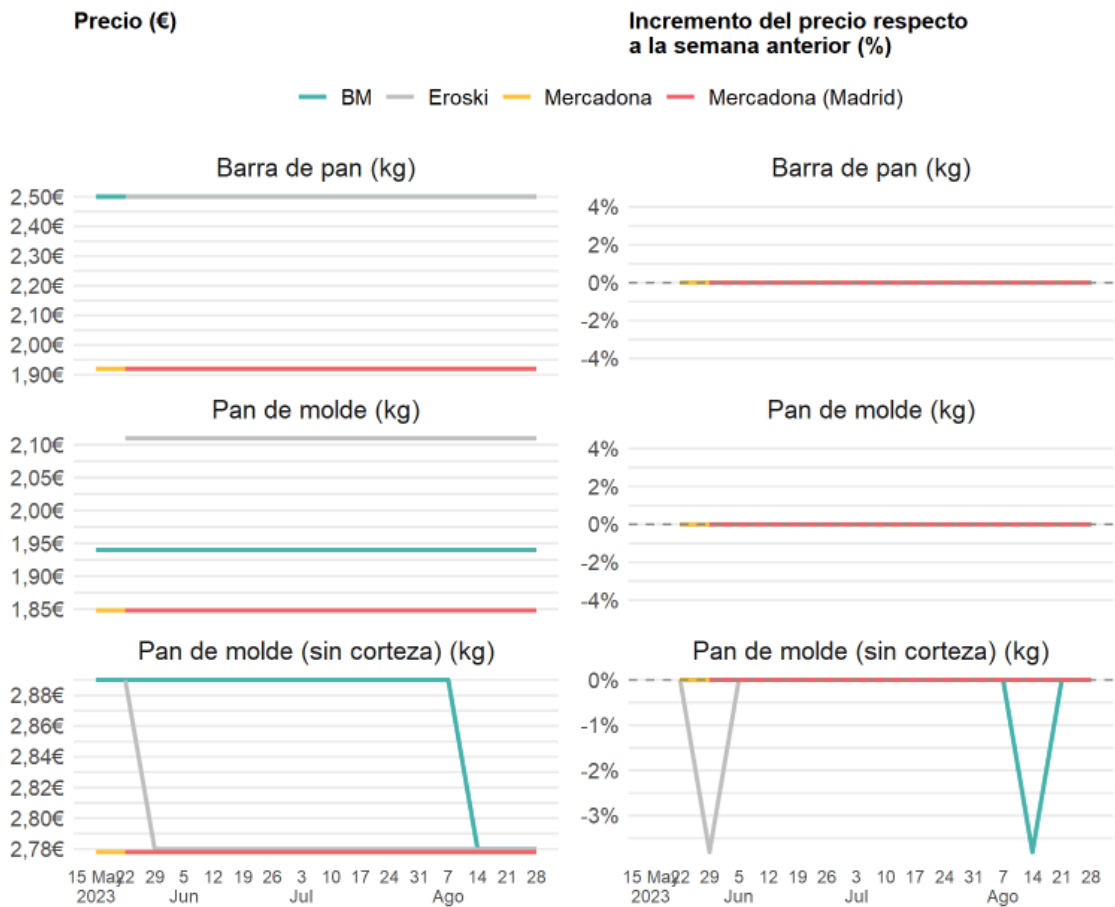
4. eranskina. Supermerkatuei egindako *web scraping*-aren grafikoak

Eranskin honetan, BM, EROSKI eta MERCADONA supermerkatuetan (azken horren kasuan, Euskadi eta Madrilerako datuak jasota), 2023ko maiatza eta abuztua bitartean, 1. eranskinean deskribatutako *web scraping* teknika erabilia erregistratutako prezioen bilakaera irudikatzen duten grafikoak jasotzen dira. Antzeman den aldakuntza oso txikia denez kasu guztietan, ez dira jaso testuan.

A.4.1. Grafikoa: Arrainaren txikizkako banaketa – Supermerkatuak

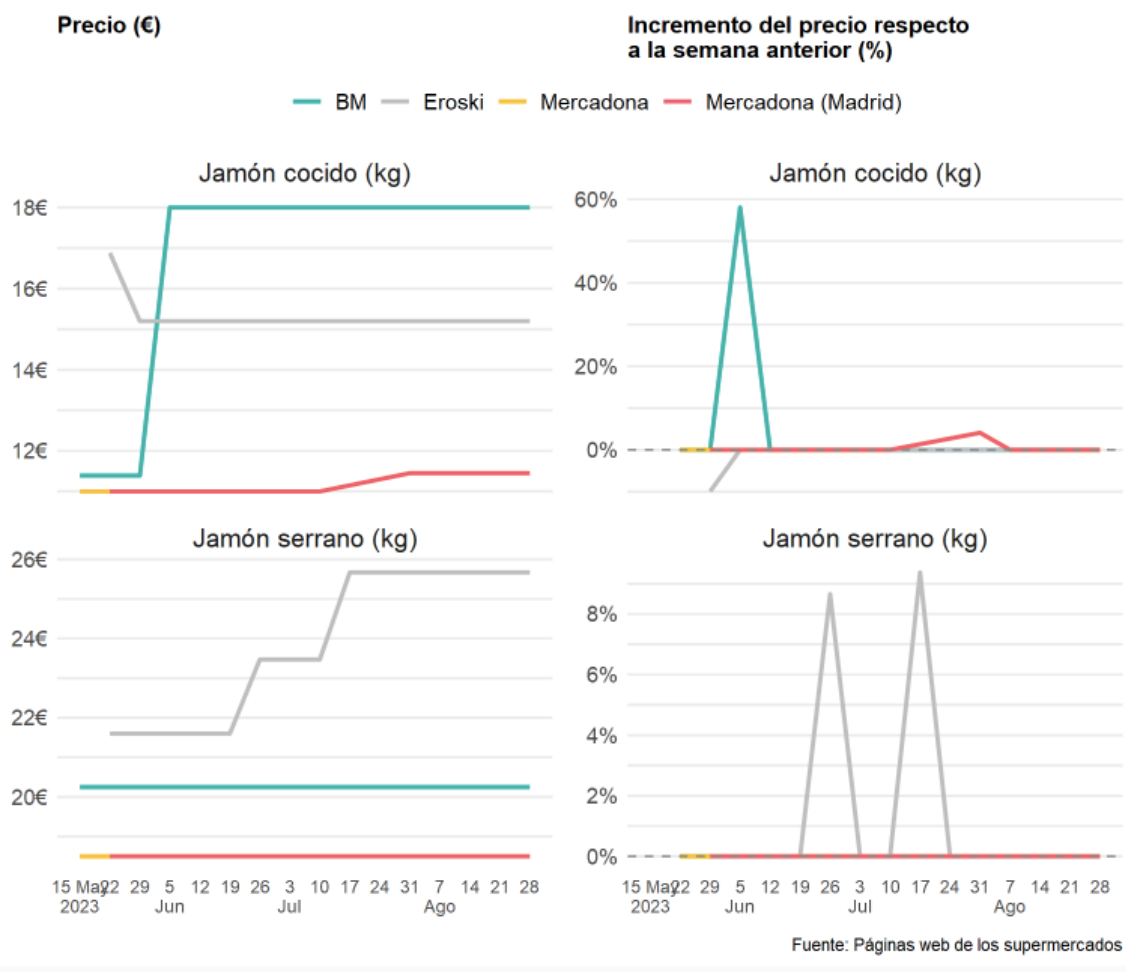

A.4.2. Grafikoa: Ogiaren txikizkako banaketa – Supermerkatuak

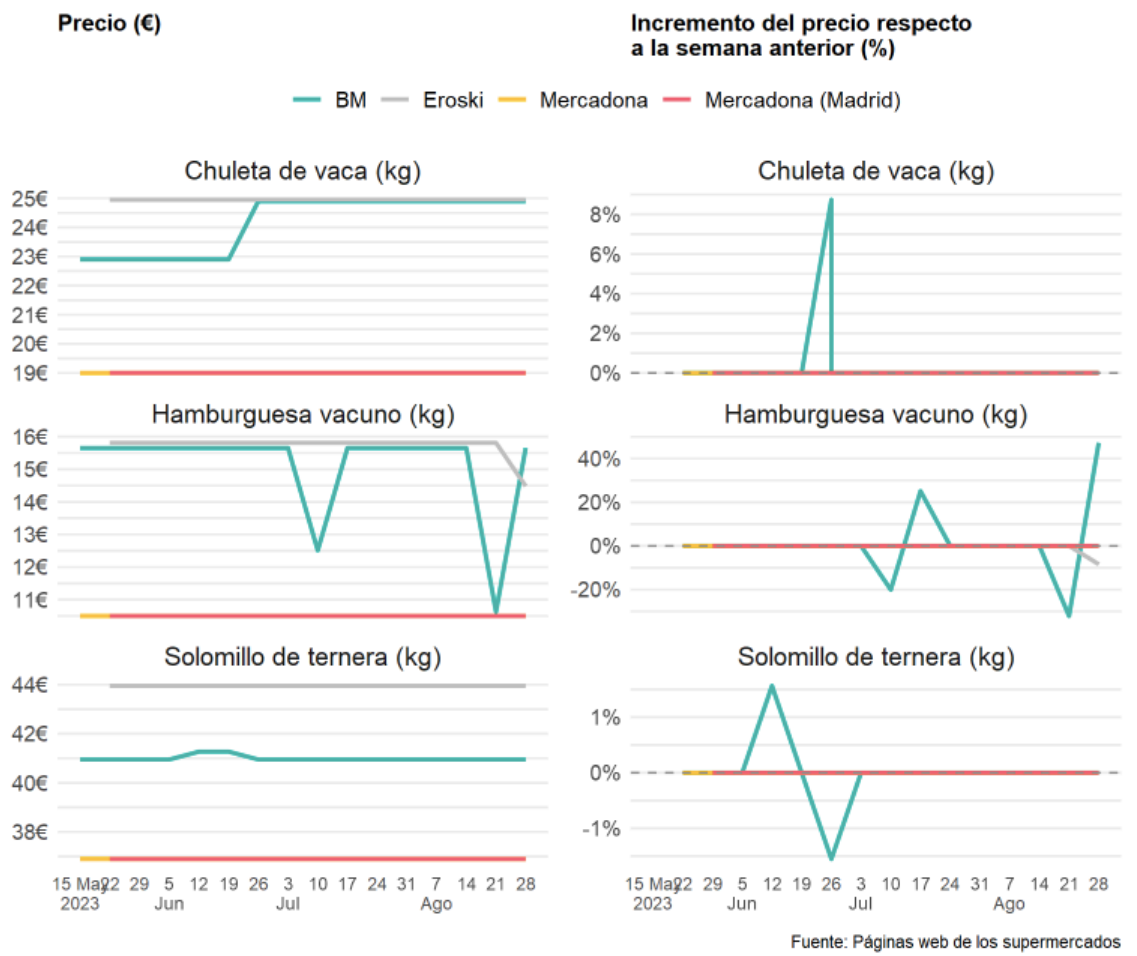

Fuente: Páginas web de los supermercados

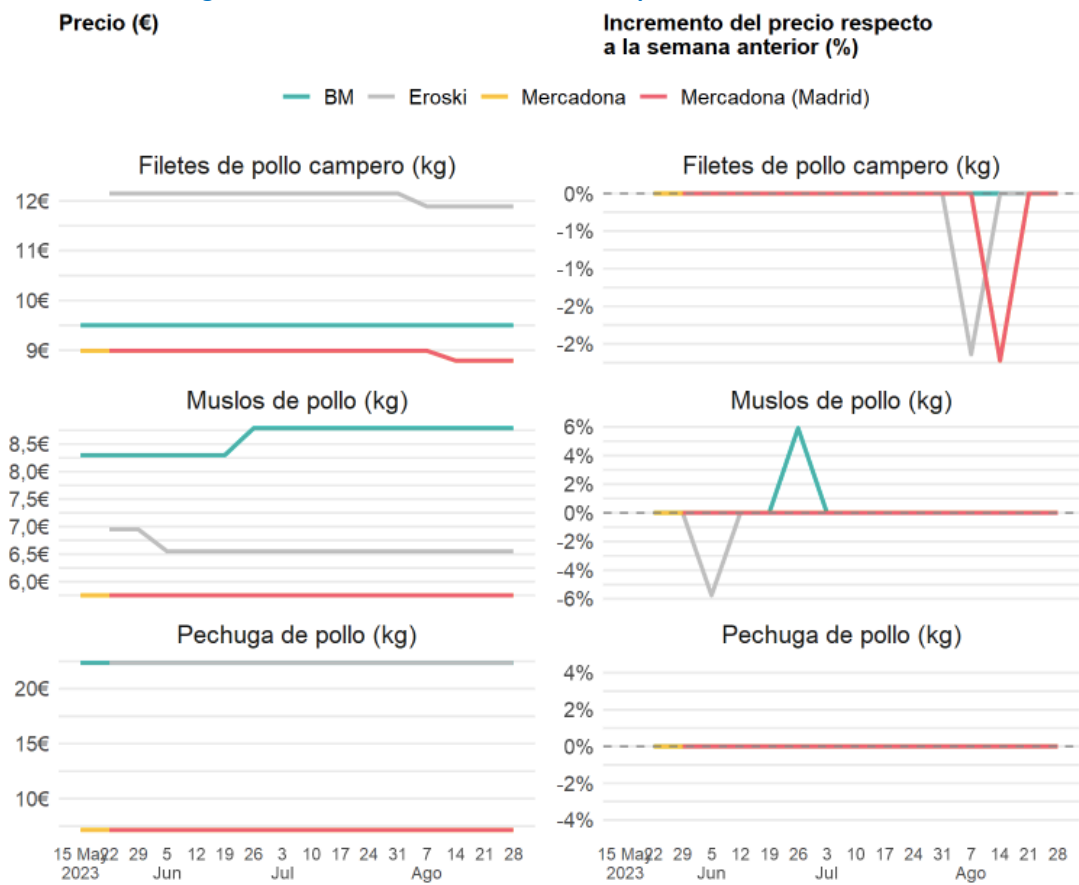
A.4.3. Grafikoa: Txarkuteriaren txikizkako banaketa – Supermerkatuak

A.4.4. Grafikoa: Behikiaren txikizkako banaketa – Supermerkatuak

A.4.5. Grafikoa: Hegazti okelaren txikizkako banaketa – Supermerkatuak

Fuente: Páginas web de los supermercados

A.4.7. Grafikoa: Esnearen txikizkako banaketa – Supermerkatuak

